

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка
Кафедра дошкільної та початкової освіти**

**Комунальний заклад «Кіровоградський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти
імені Василя Сухомлинського»**

Кафедра дошкільної та початкової освіти

**Олександрійський педагогічний фаховий коледж імені В. О. Сухомлинського
Відділення спеціальності «Дошкільна освіта»**

**Полтавський національний педагогічний університет ім. В. Г. Короленка
Кафедра дошкільної освіти**

**Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка
Кафедра дошкільної та початкової освіти**

**Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія
Кафедра дошкільної та спеціальної освіти, психології і фахових методик**

**Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
Кафедра дошкільної освіти**

**Маріупольський державний університет
Кафедра дошкільної освіти**

**Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної
ради**

Кафедра теорії та методики дошкільної освіти

**Карпатський національний університет імені Василя Стефаника
Кафедри теорії та методики дошкільної і спеціальної освіти**

**IV Всеукраїнська науково-практична
інтернет-конференція**

**«СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ДОШКІЛЬНОЇ
ОСВІТИ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ»**

23 квітня 2026 р.

Кропивницький 2026

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ВИННИЧЕНКА
КАФЕДРА ДОШКІЛЬНОЇ ТА ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД «КІРОВОГРАДСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ
ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СУХОМЛИНСЬКОГО»
КАФЕДРА ДОШКІЛЬНОЇ ТА ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

ОЛЕКСАНДРІЙСЬКИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ
ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО
ВІДДІЛЕННЯ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ДОШКІЛЬНА ОСВІТА»

ПОЛТАВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В. Г. КОРОЛЕНКА
КАФЕДРА ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ А. С. МАКАРЕНКА
КАФЕДРА ДОШКІЛЬНОЇ ТА ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

ХМЕЛЬНИЦЬКА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ
КАФЕДРА ДОШКІЛЬНОЇ ТА СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ, ПСИХОЛОГІЇ
І ФАХОВИХ МЕТОДИК

УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ
КАФЕДРА ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД «ХАРКІВСЬКА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ»
ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ
КАФЕДРА ТЕОРІЇ ТА МЕТОДИКИ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

КАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА
КАФЕДРА ТЕОРІЇ ТА МЕТОДИКИ ДОШКІЛЬНОЇ І СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ

СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

*Збірник матеріалів
IV Всеукраїнської науково-практичної
інтернет-конференції
23 квітня 2026 р.*

(електронне видання)

Кропивницький – 2026

Стратегії розвитку дошкільної освіти в умовах сьогодення: збірник матеріалів IV Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції 23 квітня 2026 р. / Упоряд.: О. О. Горська, Н. В. Котелянець; [голов. ред. О. О. Горська] (електронне видання). Кропивницький: ФОП Піскова М. А., 2026. 160 с.

До збірника увійшли тези виступів учасників IV Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції «Стратегії розвитку дошкільної освіти в умовах сьогодення». У матеріалах висвітлено сучасні питання та досягнення, пов'язані з різними актуальними аспектами, напрямками та підходами в галузі дошкільної освіти. Збірник адресовано науково-педагогічним працівникам, докторантам, аспірантам, студентам, педагогам-практикам і всім, хто цікавиться питаннями розвитку дошкільної освіти в сучасних умовах.

Головний редактор:

Горська О. О. – кандидатка педагогічних наук, доцентка, доцентка кафедри дошкільної та початкової освіти Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка, м. Кропивницький.

Редакційна колегія:

Гаврилюк С. М. – докторка педагогічних наук, професорка, професорка кафедри дошкільної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини, м. Умань.

Гнізділова О. А. – докторка педагогічних наук, професорка, завідувачка кафедри дошкільної освіти Полтавського національного педагогічного університету ім. В. Г. Короленка, м. Полтава.

Зданевич Л. В. – докторка педагогічних наук, професорка, завідувачка кафедри дошкільної та спеціальної освіти, психології і фахових методик Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії, м. Хмельницьк.

Кондратова В. В. – кандидатка педагогічних наук, доцентка, завідувачка кафедри дошкільної та початкової освіти Комунального закладу «Кіровоградський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського», м. Кропивницький.

Котелянець Н. В. – докторка педагогічних наук, професорка, завідувачка кафедри дошкільної та початкової освіти Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка, м. Кропивницький.

Котелянець Ю. С. – докторка педагогічних наук, доцентка, доцентка кафедри дошкільної та початкової освіти Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка, м. Кропивницький.

Крутій К. Л. – докторка педагогічних наук, професорка, професорка кафедри дошкільної освіти Маріупольського державного університету, м. Маріуполь.

Литвин А. В. – директор Олександрійського педагогічного фахового коледжу імені В. О. Сухомлинського, м. Олександрія.

Мацук Л. О. – кандидатка педагогічних наук, професорка, завідувачка кафедри теорії та методики дошкільної і спеціальної освіти Карпатського національного університету імені Василя Стефаника, м. Івано-Франківськ.

Павлущенко Н. М. – кандидатка педагогічних наук, доцентка, завідувачка кафедри дошкільної і початкової освіти Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка, м. Суми.

Прибора Т. О. – кандидатка педагогічних наук, доцентка, доцентка кафедри дошкільної та початкової освіти Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка, м. Кропивницький.

Чаговець А. І. – докторка педагогічних наук, професорка, професорка кафедри теорії та методики дошкільної освіти Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради, м. Харків.

Відповідальність за дотримання вимог академічної доброчесності, зміст публікацій, правдивість інформації, цитат, посилань на літературні джерела та інших поданих відомостей несуть автори та наукові керівники студентських публікацій.

Рекомендовано до друку вченою радою
Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка
(Протокол № 12 від 30.04.2026 р.)

© Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка
Кафедра дошкільної та початкової освіти, 2026

ЗМІСТ

<i>Бондаренко Анастасія Олегівна</i> МАНІПУЛЯТИВНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЕФЕКТИВНА ТЕХНОЛОГІЯ ФОРМУВАННЯ ЛОГІКО-МАТЕМАТИЧНИХ УЯВЛЕНЬ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	7
<i>Бондаренко Сергій Васильович, Бондаренко Андрій Сергійович</i> ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У КОНТЕКСТІ ПІДГОТОВКИ ДІТЕЙ 6–7 РОКІВ ДО ШКІЛЬНОГО НАВЧАННЯ.....	12
<i>Бурсова Світлана Сергіївна</i> ВІЗУАЛЬНІ РОЗКЛАДИ ЯК ЗАСІБ ПІДТРИМКИ АДАПТАЦІЇ ДІТЕЙ ДО ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	15
<i>Валова Яна Олександрівна</i> ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО СУПРОВОДУ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ГРУПАХ РАНЬОГО ВІКУ.....	18
<i>Гаврило Олена Іллівна</i> СУТНІСТЬ І СТРУКТУРА ЦІННІСНО-ЕКОЛОГІЧНИХ ОРІЄНТАЦІЙ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	22
<i>Гагаріна Наталія Павлівна</i> БЕЗПЕЧНИЙ ОСВІТНІЙ ПРОСТІР ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ: ДЕМОКРАТИЧНІ ЦІННОСТІ	26
<i>Гаран Тамара Анатоліївна</i> ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ STREAM-ОСВІТИ ДЛЯ СТВОРЕННЯ РОЗВИВАЛЬНОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА В ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ	31
<i>Гарлицька Ольга Олександрівна</i> ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АДАПТАЦІЇ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ДО НАВЧАННЯ У ШКОЛІ	35
<i>Гасин Діана Михайлівна</i> ГЕЙМІФІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ФОРМУВАННІ ГРАМАТИЧНО ПРАВИЛЬНОГО МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.	39
<i>Герелей Оксана Олександрівна</i> ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОМУ ВИХОВАННІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	43

<i>Гуменюк Тетяна Іванівна</i> ІНТЕЛЕКТУАЛЬНІ КАРТИ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЄВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДОШКІЛЬНИКІВ	46
<i>Даншаніна Вікторія Олександрівна</i> АКТУАЛЬНІСТЬ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В УМОВАХ КРИЗОВИХ ВИКЛИКІВ СЬОГОДЕННЯ	49
<i>Демідова Інна Валеріївна</i> РЕАЛІЗАЦІЯ STREAM-ТЕХНОЛОГІЙ ЯК ІННОВАЦІЙНА СТРАТЕГІЯ ФОРМУВАННЯ ПРИРОДНИЧИХ УЯВЛЕНЬ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	53
<i>Дубінка Микола Михайлович, Савченко Наталія Сергіївна</i> СУБ'ЄКТ–СУБ'ЄКТНА ВЗАЄМОДІЯ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГА ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ	58
<i>Дубовик Юлія Олександрівна</i> ФОРМУВАННЯ ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ВИХОВАТЕЛІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	62
<i>Забудько Тетяна Олегівна</i> ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ПРОЦЕСІ КОНСТРУЮВАННЯ З ПРИРОДНОГО МАТЕРІАЛУ	65
<i>Зімакова Лілія Василівна</i> ІГРИ ТА ВПРАВИ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ЗВУКОВОЇ КУЛЬТУРИ МОВЛЕННЯ ДОШКІЛЬНИКІВ	69
<i>Іванчук Людмила Володимирівна</i> ІНТЕРАКТИВНИЙ ТЕАТР ЯК ІННОВАЦІЙНА ТЕХНОЛОГІЯ РОЗВИТКУ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ ДИТИНИ-ДОШКІЛЬНИКА.....	73
<i>Катрич Іванна Михайлівна</i> ІГРОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ МОТИВАЦІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ ДО ШКІЛЬНОГО НАВЧАННЯ.....	76
<i>Котелянець Наталка Валеріївна</i> ДИЗАЙН-ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ІННОВАЦІЙНА ТЕХНОЛОГІЯ ХУДОЖНЬО-ПРОДУКТИВНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ У ЗДО	79
<i>Краснянська Єлизавета Олегівна</i> ФОРМИ, МЕТОДИ ТА ЗАСОБИ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	83

<i>Кулікова Світлана Вікторівна</i> МУЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ ТА РОЗВИТОК ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ НА ЗАСАДАХ ІНКЛЮЗИВНОГО ПІДХОДУ	87
<i>Курган Ольга Костянтинівна</i> ОСВІТА ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЯК ВАЖЛИВИЙ НАПРЯМ ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДОШКІЛЬНИКІВ	91
<i>Литвиненко Тетяна Валеріївна</i> ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ ЛОГІЧНОГО МИСЛЕННЯ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ	95
<i>Максімова Літта Єгорівна, Бикова Олена Олександрівна</i> ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ НА ЗАСАДАХ КОМПЕТЕНТІСНОГО ПІДХОДУ: ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ТА ПРАКТИЧНА РЕАЛІЗАЦІЯ.....	98
<i>Манжелій Наталія Михайлівна, Фазан Тетяна Павлівна</i> ВИКОРИСТАННЯ ПРАКТИКО-ОРІЄНТОВАНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ФОРМУВАННІ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ	102
<i>Мартін Аліна Миколаївна</i> ТЕХНОЛОГІЇ РОЗВИТКУ ПРИРОДНИЧО-НАУКОВИХ ЗНАНЬ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	106
<i>Мегединюк Анастасія Аркадіївна</i> МУЗИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ІНСТРУМЕНТ ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В УМОВАХ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	110
<i>Нікітіна Олена Олександрівна</i> СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ВПРОВАДЖЕННЯ STEM У ПРАКТИКУ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	113
<i>Оніщенко Анна Олегівна</i> АРТ-ТЕРАПІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ СТАБІЛІЗАЦІЇ ЕМОЦІЙНОГО СТАНУ ВИХОВАНЦІВ ЗДО В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	117
<i>Пилипейко Анна Вікторівна</i> ПРИРОДНИЧА КАЗКА ЯК ЗАСІБ ПОДОЛАННЯ СПОЖИВАЦЬКОГО СТАВЛЕННЯ ДО ПРИРОДНОГО ДОВКІЛЛЯ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	121
<i>Прокопенко Анастасія Миколаївна</i> ВИКОРИСТАННЯ ПРИРОДНОГО ДОВКІЛЛЯ ЯК ЗАСОБУ РОЗВИТКУ ЕМОЦІЙНОЇ СТІЙКОСТІ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	124

<i>Саєнко Маргарита Іванівна</i> ІГРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ОСНОВА ПРОПЕДЕВТИЧНОГО НАВЧАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ГРАМОТИ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ	127
<i>Сіра Тетяна Юріївна</i> СУЧАСНІ ЦИФРОВІ ІНСТРУМЕНТИ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ЛОГІКО-МАТЕМАТИЧНОГО МИСЛЕННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	131
<i>Скурєнко Світлана Леонідівна</i> ІНТЕГРАЦІЯ МЕДІАГРАМОТНОСТІ В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ	135
<i>Стрєленко-Гур'єва Уляна Вікторівна</i> ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ МУЗИЧНО-ІГРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У СИСТЕМУ НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ У СУЧАСНОМУ ЗДО	140
<i>Титарчук Наталія Олександрівна</i> ЗАКЛАД ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ЯК ЄДИНИЙ РОЗВИВАЛЬНИЙ ПРОСТІР	144
<i>Ткаченко Ольга Михайлівна</i> ЕТНОПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ПОЛІКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	147
<i>Щербань Ірина Сергіївна</i> ДИТЯЧИЙ САДОК ЯК ПРОСТІР ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	151
ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ	155

Бондаренко Анастасія Олегівна

Центральноукраїнський державний університет
імені Володимира Винниченка
(м. Кропивницький, Україна)

Нікітіна Олена Олександрівна – наукова керівниця

Центральноукраїнський державний університет
імені Володимира Винниченка
(м. Кропивницький, Україна)

МАНІПУЛЯТИВНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЕФЕКТИВНА ТЕХНОЛОГІЯ ФОРМУВАННЯ ЛОГІКО-МАТЕМАТИЧНИХ УЯВЛЕНЬ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Сучасний етап реформування дошкільної освіти в Україні зумовлює необхідність пошуку та впровадження інноваційних підходів до розвитку пізнавальної сфери особистості, у якому важливе місце належить формуванню логіко-математичної компетентності як основи для подальшого інтелектуального зростання. Актуальність цієї проблеми зумовлена запитом сучасного інформаційного суспільства, яке потребує від людини високої здатності до аналізу, синтезу та критичного мислення вже з перших ступенів життєвого шляху. Традиційні методи навчання сьогодні активно поступаються місцем діяльнісним технологіям, у яких маніпулятивна діяльність виступає природною та науково обґрунтованою основою для переходу від наочно-дієвого до складніших форм наочно-образного та логічного мислення. У контексті реалізації оновленого БКДО перед педагогами постає завдання створити таке насичене розвивальне середовище, у якому дитина зможе не просто спостерігати за демонстрацією, а самостійно відкривати фундаментальні математичні закономірності за допомогою безпосередньої практичної взаємодії з різноманітними предметами [4].

Питання розвитку математичних здібностей та використання ігрових технологій у роботі з дітьми дошкільного віку перебувають у центрі наукових пошуків. Протягом останніх років теоретичні та методичні аспекти означеної проблеми ґрунтовно розроблялися у працях таких науковців, як Г. Беленька, Н. Гавриш, О. Кононко, Т. Піроженко, К. Щербакова та ін. Разом із тим вагомий внесок у дослідження психолого-педагогічних механізмів формування логіко-

математичних уявлень у складних сучасних освітніх умовах зробили Н. Баглай, О. Брежнєва, М. Машовець, Л. Плетеницька, В. Старцева та ін.

Метою статті є розкриття сутності маніпулятивної діяльності як стратегічного інструменту формування логіко-математичних уявлень дітей.

На думку О. Гевко та О. Возняк, логіко-математичні уявлення дітей дошкільного віку є складною та багаторівневою системою знань про кількісні, просторові та часові відношення, а також про форму та величину об'єктів навколишнього світу, які засвоюються не шляхом механічного заучування, а через активне інтелектуальне опрацювання інформації [1]. Ці уявлення охоплюють здатність дитини класифікувати об'єкти за спільними ознаками, формувати впорядковані ланцюжки за параметрами величини чи маси та усвідомлювати принципи збереження кількості чи об'єму, що стає можливим лише за умови інтенсивного залучення всіх сенсорних каналів сприйняття [1].

Як зазначають Н. Фроленкова та Е. Мілюкова, у цьому контексті маніпулятивна діяльність постає як первинна та найважливіша форма дитячої активності, що полягає в безпосередньому фізичному впливі на предмети з метою дослідження їхніх прихованих властивостей та функціональних взаємозв'язків. Глибока сутність такої діяльності полягає в поступовому перетворенні зовнішніх практичних дій з об'єктами у внутрішні розумові операції, що дозволяє дитині плавно абстрагуватися від конкретних речей і переходити до оперування символічними знаками та поняттями [6].

Сутність маніпулятивної діяльності як педагогічної технології визначається її здатністю виступати посередником між чуттєвим досвідом та логічним висновком, оскільки кожна фізична дія з предметом закладає нейронну основу для майбутніх математичних операцій. Значення цієї діяльності для розвитку дошкільнят важко переоцінити, адже вона стимулює розвиток дрібної моторики, що безпосередньо пов'язано з мовленнєвими та інтелектуальними центрами кори головного мозку. Коли дитина маніпулює предметами, вона одночасно тренує окомір, координацію рухів та здатність до зосередження, що є необхідною передумовою для формування математичної уваги та пам'яті. Більше того, маніпуляція дозволяє дитині на власному досвіді відчути категорію неможливого або

неправильного, що сприяє розвитку саморегуляції та критичного ставлення до результатів своєї праці [3].

Функціональне навантаження маніпулятивної діяльності в межах математичного розвитку є надзвичайно широким, оскільки вона одночасно реалізує пізнавальну, коригувальну, стимулювальну та діагностичну роль у навчальному процесі. Завдяки цілеспрямованим маніпуляціям дитина отримує унікальний досвід, який стає основою для формування перших математичних суджень, адже суб'єктивне відчуття ваги, об'єму чи специфічної текстурі матеріалу неможливо повноцінно замінити лише пасивним спостереженням чи поясненнями дорослого. Зміст такої активності охоплює широкий спектр операцій: від елементарного обстеження окремих предметів до складних просторових конструювань, що забезпечує логічний перехід від спонтанного ігрового маніпулювання до свідомого розв'язання навчальних завдань [5].

Для практичної реалізації зазначеної технології в умовах ЗДО доцільно застосовувати розроблені комплексні кейси, які поєднують різні види активності та розвиток логічного мислення. Так, наприклад, кейс «Геометричний конструктор природи» передбачає використання різноманітних природних матеріалів, зокрема камінців різних розмірів, гладких каштанів або мушель, які діти спочатку самостійно сортують за визначеними ознаками. На наступному етапі діти викладають із цих елементів контури геометричних фігур або моделюють складні мозаїчні поєднання предметів, що дозволяє їм не просто вивчити назви кола чи квадрата, а й усвідомити внутрішню структуру фігури через кількість використаних складових та співвідношення довжин сторін. Така діяльність формує стійку систему координат просторового мислення та закладає первинні навички вимірювання за допомогою умовних мірок, що є важливим для подальшого вивчення геометрії.

Іншим прикладом є інтегроване використання логічних блоків Дьенеша та кольорових паличок Кюїзенера, де через процеси безпосереднього накладання, порівняння та групування за декількома ознаками одночасно дитина самостійно відкриває для себе склад числа. У процесі маніпулювання цими дидактичними інструментами дошкільник виявляє взаємозв'язок між кольором, довжиною та числовим значенням, що дозволяє засвоїти принципи додавання й віднімання в межах десяти без передчасного звернення до сухих абстрактних цифр [2].

Уваги засуговує також кейс «Математичні ваги», у межах якого діти працюють із реальними важільними терезами та набором спеціально підібраних предметів різної маси та щільності. Намагаючись досягти стану рівноваги між чашами терезів шляхом підбору необхідної кількості елементів або заміни одного важкого предмета кількома, діти наочно опановують поняття рівності та нерівності. Застосування спеціальних дидактичних боксів сенсорного розвитку із прихованими об'ємними фігурами чи цифрами, які дитина має ідентифікувати шляхом пальпації, суттєво стимулює розвиток дотикової ідентифікації об'ємних форм та допомагає закріпити знання про морфологічні особливості геометричних тіл.

Зазначимо, що важливим етапом кожного кейса є рефлексія, під час якої педагог за допомогою запитань допомагає кожній дитині вербалізувати отриманий практичний досвід і перетворити його на стійкі логічні висновки. Це дозволяє уникнути механічного виконання дій та забезпечує усвідомлення дитиною самого процесу пізнання, що є ключовою ознакою формування математичної компетентності.

Підсумовуючи, зазначимо, що маніпулятивна діяльність у сучасному освітньому просторі є не просто початковим етапом ігрового розвитку, а високоефективною педагогічною технологією, яка гарантує глибоке засвоєння логіко-математичних знань через багатий сенсомоторний досвід. Ефективність впровадження цієї технології безпосередньо залежить від регулярності її використання, різноманітності дидактичного наповнення та точної відповідності пропонованих завдань індивідуальному рівню психофізіологічної готовності дітей до здійснення складних аналітичних операцій.

Перспективи подальших науково-методичних розвідок вбачаються в розробці практичних рекомендацій щодо інтеграції традиційних маніпулятивних стратегій у сучасне цифрове освітнє середовище, що дозволить органічно поєднати живий фізичний досвід із мультимедійними можливостями.

Література

1. Гевко О., Возняк О. Формування логіко-математичних уявлень дітей дошкільного віку як основа алгоритмічного мислення молодшого школяра. *Виховання дітей та молоді: теорія і практика: збірник наукових праць* / за ред. О. Карпенко. Дрогобич: Редакційно-видавничий відділ Дрогобицького державного університету імені Івана Франка, 2020. С. 31–37. URL: <http://ir.dspu.edu.ua/jspui/handle/123456789/4579>.

2. Максимова О. О., Ткачук Т. В. Використання блоків Дьенеша для розвитку логічного мислення у дітей дошкільного віку. *Topical aspects of modern scientific research. Proceedings of the 5-th International scientific and practical conference*. CPN Publishing Group. Tokyo, Japan. 2024. Pp. 334–337. URL: <https://surl.lu/mjxcpi>.
3. Підлипняк І. Ю. Формування логіко-математичної компетентності дітей дошкільного віку. *Наукові інновації та передові технології*. 2024. № 4 (32). С. 1074–1085. URL: <https://surl.lu/xiyjwg>.
4. Про затвердження Державного стандарту дошкільної освіти: постанова Кабінету Міністрів України від 26 листопада 2025 р. № 1557. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1557-2025-п>.
5. Труш Д. О., Вільхова О. Г. Формування логіко-математичної компетентності дітей дошкільного віку засобами сучасних ігрових технологій. *Імідж сучасного педагога*. 2024. № 5 (218). С. 98–101. DOI: <https://surl.lt/czrrrz>.
6. Фроленкова Н. О., Мілюкова Е. О. Формування елементарних математичних уявлень крізь вектор світосприйняття дітей дошкільного віку. *Інноваційна педагогіка*. 2024. Вип. 68. Т. 2. С. 224–227. URL: <https://surl.li/veszfb>.

Бондаренко Сергій Васильович

Комунальний заклад «Кіровоградський обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського»
(м. Кропивницький, Україна)

Бондаренко Андрій Сергійович

Комунальний заклад «Гімназія «Інтелект»
Кропивницької міської ради»
(м. Кропивницький, Україна)

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У КОНТЕКСТІ ПІДГОТОВКИ ДІТЕЙ 6–7 РОКІВ ДО ШКІЛЬНОГО НАВЧАННЯ

Проблема та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Гострота проблеми збереження здоров'я дітей 6–7 років зумовлена необхідністю забезпечення їхньої успішної адаптації до вимог НУШ в умовах постійно зростаючого навчального навантаження. Незважаючи на певну опрацьованість різних оздоровчих методик фізичного виховання, потребує додаткового вивчення суто прикладний підхід, який поєднує оздоровчі технології з сенсорно-тілесною прикладною підготовкою майбутніх першокласників до школи. Це безпосередньо пов'язано з практичною реалізацією державних стандартів щодо формування здоров'язбережувальної компетентності майбутнього школяра. Складність проблеми здоров'язбереження дітей 6–7 років, на наш погляд, полягає у суперечності між зростаючою інтенсифікацією шкільного навчання і недостатнім рівнем готовності дитячого організму адекватно адаптуватися до таких навантажень.

Короткий огляд публікації (окреслення нерозв'язаних проблем). Аналіз досліджень останніх років засвідчує активний пошук науковцями дієвих здоров'язбережувальних методик. Так, питання впровадження інноваційних режимів рухової активності висвітлено в праці Н. Гнітій, Н. Кулик [3]. Акцентовану увагу викликам сьогодення, зокрема проблемам, що пов'язані з процесом цифровізації, та особливостям оздоровчої роботи в умовах воєнного стану приділяють А. Боднар та Т. Кравченко [1]. На особливостях та складнощах адаптації дітей-першокласників до статичних навчальних навантажень наголошується у дослідженні С. Бондаренка [2]. Але,

попри широку теоретичну базу, оздоровча ефективність впроваджуваних методик залишається вкрай недостатньою за результатами циклу досліджень, проведених С. Няньковським та співробітниками у 2009–2017 роках. Загалом це свідчить про те, що традиційні підходи не враховують агресивного впливу інтенсифікації шкільних навчальних навантажень у початковому та подальшому навчанні. Це, безумовно, потребує перегляду стратегій здоров'язбереження у старших групах ЗДО.

Мета дослідження: на основі «стартових» показників здоров'я та захворюваності дітей 6–7 років та учнів 10–11 років, що закінчили початкову школу, провести аналіз нозологій захворюваності дидактогенного характеру (тобто спровокованих зоровим та статичним компонентами навчальної праці).

Виклад основного матеріалу та обґрунтування результатів досліджень. За результатами багаторічного скринінгу в рамках всеукраїнського проєкту «Здоровий зір» було встановлено, що за роки навчання у початковій школі частка функціональних відхилень зору (спазм акомодативної системи, астенія) зростає з 12 % до 28–32 %, а діагностика органічних захворювань (міопія, астигматизм) – з 8–10 % до 22–25 % [4]. Відмічено, що така негативна динаміка супроводжується явищем «стрибка другого класу», сутність якого полягає у стрибкоподібному зростанні функціональних відхилень зору наприкінці другого класу майже в 1,5 рази, що може бути пов'язане з формуванням рефлексу низько схиленої голови (РНСГ) та нестабільністю навчальної постави за партою. Це зумовило зміну вектора нашого дослідження в бік вивчення показників статичної витривалості у дітей 6 років, які розпочали шкільне навчання. Нами було виявлено стан м'язів тулуба, що отримав назву «синдром статичного перевантаження», який може розглядатися як предиктор функціональних відхилень, а згодом і деформацій постави. Таким чином, постійне зростання зорових та статичних навантажень на етапі набуття умінь та навичок у «професії учня» має знайти відображення у відповідних змінах стратегії, змісту й спрямованості здоров'язбереження майбутніх школярів. На часі є створення дієвих технологій, які б розширили зміст поняття «сенсорно-моторна підготовка» дитини 6–7 років відповідно до специфічних вимог шкільних навчальних навантажень. А саме: тренінг акомодативної стійкості та витривалості, спрямований розвиток саккадної та окорухової функцій зору у поєднанні з тренінгом постуральної

стабільності й статичної витривалості опорно-рухового апарату. Це дозволить підготувати зір до навчання й, відповідно, запобігти розвитку шкільної (акомодативної) короткозорості, а також підготувати дитину до висиджування уроків, не псуючи поставу.

Висновки та перспективи. Сучасне здоров'язбереження має бути тісно пов'язаним із формуванням механізмів позитивної адаптації організму дітей 6–7 років до зорового та статичного компонентів шкільного навчання. Перспективи подальших досліджень полягають у створенні відповідних програм для старших груп ЗДО.

Література

1. Боднар А., Кравченко Т. Здоров'язбережувальні технології в освітньому процесі закладів дошкільної освіти в умовах воєнного стану. *Перспективи інновації науки*, 2023. № 11 (29). С. 34–45.
2. Бондаренко С. В. Особливості адаптації рухової функції дітей-першокласників до статичного компонента навчальних навантажень. *Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова*. Серія 15 : Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). Київ: Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2017. Вип. 3 К 2 (84). С. 80–84.
3. Гнітій Н., Кулик Н. Використання інноваційних методів фізичного виховання для профілактики порушень опорно-рухового апарату у старших дошкільників. *Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова*. Серія 15 . Київ : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2024. Вип. 2 (174). С. 56–61.
4. Риков С. О. Профілактика порушень зору у дітей шкільного віку: досвід соціального проекту «Здоровий зір». *Офтальмологічний журнал*. 2019. № 2. С. 85–89.

Бурсова Світлана Сергіївна

Полтавський національний педагогічний університет
імені В. Г. Короленка
(м. Полтава, Україна)

ВІЗУАЛЬНІ РОЗКЛАДИ ЯК ЗАСІБ ПІДТРИМКИ АДАПТАЦІЇ ДІТЕЙ ДО ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Проблема адаптації дітей дошкільного віку до умов ЗДО залишається однією з найбільш актуальних у сучасній педагогічній науці та практиці. Початок відвідування ЗДО супроводжується суттєвими змінами у способі життя дошкільників, що зумовлює перебудову їхньої поведінки, емоційної сфери та системи соціальних взаємодій. У цей період можуть спостерігатися підвищена тривожність, порушення сну, апетиту, зниження фізичної активності, що свідчить про складність процесу пристосування до нових умов.

Однією з ключових умов успішної адаптації є дотримання чіткого режиму дня як у ЗДО, так і в сім'ї. Стабільність та передбачуваність режимних моментів сприяють формуванню у дитини відчуття безпеки, знижують рівень емоційного напруження та полегшують орієнтацію в новому соціальному середовищі. Особливого значення це набуває в умовах адаптаційного періоду, коли будь-які різкі зміни можуть викликати дезадаптивні реакції.

Для організації діяльності дітей у сучасних освітніх закладах значну увагу приділяють використанню візуальних розкладів. Вони розглядаються науковцями (О. Бугрин, А. Василюк, М. Козак, О. Коломійченко, О. Кисла та ін.) як ефективний інструмент структурування повсякденної діяльності, що забезпечує послідовність дій, зрозумілість очікувань і передбачуваність подій. Найбільш широко візуальні розклади використовуються у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами, зокрема з розладами аутичного спектра, де вони довели свою ефективність як засіб підтримки адаптації до умов життєдіяльності та навчання [1].

Водночас у сучасній дошкільній педагогіці недостатньо висвітлено питання використання візуальних розкладів як універсального засобу підтримки адаптації нормотипових дітей. У цьому контексті актуалізується необхідність експериментального вивчення ефективності використання візуальних розкладів у процесі адаптації дітей до ЗДО. Наразі наше дослідження спрямоване на перевірку доцільності їх застосування саме в адаптаційний період.

Враховуючи позитивний досвід використання візуальних розкладів у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами для організації різних режимних моментів, можна припустити, що їх систематичне впровадження буде ефективним і у роботі з нормотиповими дітьми.

Візуальний розклад – це засіб візуальної підтримки, що передбачає подання послідовності режимних моментів або видів діяльності за допомогою зображень, піктограм чи символів з метою забезпечення передбачуваності, структурованості та полегшення орієнтації дитини в освітньому середовищі.

Хоча у практиці ЗДО традиційно використовуються зображення режиму дня у вигляді сюжетних картинок, на яких відображено основні режимні моменти (сніданок, заняття, прогулянка, сон тощо), такі візуальні матеріали не можна повною мірою ототожнювати з візуальними розкладами. На відміну від традиційного «режиму дня в картинках», що має здебільшого статичний та демонстраційний характер, візуальний розклад передбачає активне залучення дитини до процесу його використання та орієнтацію на послідовне «проживання» кожного етапу діяльності.

Суттєва відмінність полягає також у функціональному призначенні цих засобів. Якщо зображення режиму дня виконують переважно ознайомчу та організаційну функції, то візуальний розклад виступає інструментом регуляції поведінки дитини, забезпечує передбачуваність подій і сприяє формуванню відчуття безпеки через чітке розуміння послідовності дій. Крім того, візуальний розклад часто має більш структурований та індивідуалізований характер, може змінюватися відповідно до потреб конкретної дитини та передбачає можливість інтерактивної взаємодії (наприклад, переміщення або зняття карток після виконання певної діяльності).

Ефективність використання візуальних розкладів простежується і в конкретних режимних моментах, зокрема під час організації сну. У працях Дж. Міндел [2] доведено, що регулярні передснові ритуали сприяють покращенню якості сну, скороченню часу засинання та зниженню кількості нічних пробуджень. Встановлено, що візуалізація послідовності дій перед сном знижує тривожність, формує відчуття передбачуваності та полегшує процес засинання дитини (American Academy of Sleep Medicine; National Sleep Foundation). Це дозволяє розглядати візуальні розклади як універсальний засіб організації поведінки дитини в різних сферах її життєдіяльності.

Окремі дослідження свідчать про ефективність візуальних розкладів і в роботі з дітьми без порушень розвитку, які демонструють труднощі поведінкової регуляції: їх використання сприяє підвищенню залученості у діяльність та зниженню проявів небажаної поведінки [4]. Встановлено, що візуальні розклади є ефективним засобом полегшення переходів між різними видами діяльності, знижують рівень тривожності та сприяють формуванню передбачуваності освітнього процесу у дітей дошкільного віку [3].

Отже, візуальні розклади є ефективним засобом забезпечення передбачуваності, структурованості та послідовності діяльності дітей дошкільного віку. На відміну від традиційних зображень режиму дня, вони виконують регулятивну функцію, сприяють зниженню тривожності, розвитку самостійності та полегшенню переходів між видами діяльності. Враховуючи доведену ефективність їхнього використання у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами та наявні дані щодо позитивного впливу на поведінкову регуляцію дітей без порушень розвитку, візуальні розклади доцільно розглядати як універсальний засіб підтримки адаптації до ЗДО.

Література

1. Кисла О. Сучасні технології розвитку соціально-комунікативних навичок у дітей дошкільного віку з синдромом Ретта. *Теорія і практика спеціальної педагогіки та психології*: зб. наукових праць. Вип. 13. Київ, 2025. С. 136–146.
2. Mindell J. A., Li A. M., Sadeh A., Kwon R., & Goh D. Y. Bedtime routines for young children: a dose-dependent association with sleep outcomes. *Sleep*. 2015. № 38(5). P. 717–722.
3. Visual Schedules. Child development centre: веб-сайт. URL: <https://surl.li/czbwak>.
4. Zimmerman K. N., Ledford J. R., & Barton E. E. Using visual activity schedules for young children with challenging behavior. *Journal of Early Intervention*. 2017. № 39 (4). P. 339–358.

Валова Яна Олександрівна
Херсонський державний університет
(м. Івано-Франківськ, Україна)

Анісімова Олена Едуардівна – наукова керівниця
Херсонський державний університет
(м. Івано-Франківськ, Україна)

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО СУПРОВОДУ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ГРУПАХ РАНЬОГО ВІКУ

Проблема та її зв'язок із практичними завданнями. У контексті сучасної парадигми дошкільної освіти особливої актуальності набуває проблема формування професійної готовності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до здійснення педагогічної діяльності в групах дітей раннього віку. Необхідність глибокої теоретичної та практичної підготовки фахівців зумовлена специфікою організації освітнього процесу, що базується на унікальних закономірностях особистісного становлення дитини на етапі раннього онтогенезу.

В умовах трансформації сучасного освітнього простору пріоритетним завданням стає вивчення механізмів еволюції дитячої гри – від елементарних предметних маніпуляцій до складних форм сюжетно-рольової взаємодії. Таке глибоке розуміння походження, розвитку та становлення ігрової діяльності дозволяє педагогам не лише забезпечувати ефективний супровід природного розвитку вихованців, а й здійснювати своєчасну діагностику та корекцію когнітивних і емоційних процесів. Зокрема, дослідження сюжетно-відображувальної гри дітей третього року життя має критичне значення, оскільки вона виступає не лише об'єктивним індикатором нормативного розвитку, а й дієвим інструментом формування уяви, мовленнєвої активності та соціальної компетентності.

Короткий огляд публікацій. Розвиток предметно-маніпулятивної діяльності є об'єктом ґрунтовного аналізу в межах вітчизняної психології гри. Як зазначає Л. Артемова, становлення первинних маніпуляцій тісно пов'язане з інтенсивним формуванням сенсорно-рухових координацій у першому півріччі життя. Розвиток зорового зосередження, процесів аудіального сприйняття та тактильного обстеження об'єктів створює необхідне підґрунтя для виникнення рухів, що регулюються зором.

Із появою акту активного хапання орієнтовно-дослідницька активність немовляти, за визначенням українських дослідників, трансформується з елементарної реакції у цілісну форму поведінки. Протягом першого року життя динаміка дитячої активності визначається фактором новизни об'єктів і реалізується через виявлення їхніх фізичних властивостей безпосередньо у процесі взаємодії [1, с. 6].

На другому році життя, згідно з концепцією Т. Піроженко, ігрова діяльність зазнає якісних трансформацій: ознайомлювальний етап послідовно заміщується відображувальним. Відображувальна гра постає як специфічна форма активності раннього дитинства, змістом якої є оперування предметами відповідно до їхнього об'єктивного функціонального призначення. Цей період є критичним для розширення психологічного змісту гри, оскільки саме на цьому етапі предметна діяльність утверджується як провідна [4].

У цей час ігрові прояви набувають ознак усвідомленості та цілеспрямованості. На основі накопиченого досвіду предметних маніпуляцій дитина переходить до репродукування подій повсякденного досвіду та імітації поведінкових моделей дорослих (рольові дії з іграшками).

Як підкреслює Н. Гавриш, ключовим вектором відображувальної гри є наслідування окремих операційних циклів, які дитина спостерігає у своєму соціальному оточенні [2, с. 65].

Згідно з науковими висновками А. Туровської, процес опанування дитиною предметних маніпуляцій виступає фундаментом для вербальної ідентифікації відповідних дій, що сприяє уточненню семантичного значення слів. Водночас вербалізація маніпулятивної діяльності стимулює її подальшу диференціацію та забезпечує можливість відтворення дій за допомогою мовленнєвих стимулів, що свідчить про формування високого рівня довільності поведінки [5, с. 92].

Оскільки в ранньому дитинстві провідною є предметно-маніпулятивна діяльність, спрямована на засвоєння способів використання речей, саме в її межах формуються передумови майбутньої гри. Згодом із загальної структури предметних маніпуляцій виокремлюються специфічні ігрові дії, що стають генетичним підґрунтям для становлення сюжетно-рольової гри як провідної форми активності у дошкільному віці [6, с. 420].

Метою статті є теоретичне обґрунтування та аналіз стадій генезису ігрової діяльності в ранньому дитинстві (від маніпулятивних

дій до сюжетно-відображувальної гри), а також визначення ролі фахівця дошкільної освіти у забезпеченні умов для становлення предметної діяльності як провідної.

Виклад основного матеріалу. У науковому дискурсі адаптація (з лат. пристосування) розглядається як багатогранний процес життєдіяльності людини. Вона є універсальною здатністю індивіда переймати конструктивні соціальні норми та цінності, що дозволяє встановити баланс у стосунках із новим оточенням.

Окрему увагу вчені приділяють соціальній адаптації, яку визначають як особливий вид активності. Вона полягає у вмінні особистості трансформувати власну поведінку, риси характеру та звички згідно з вимогами середовища. Зокрема, у Державному стандарті дошкільної освіти цей термін трактується як «здатність дитини до повноцінної взаємодії в групі та виконання певних соціальних ролей» [3].

Розвиток ігрової діяльності в ранньому дитинстві – процес, що характеризується послідовною зміною ознайомлювального, відображувального та сюжетно-відображувального етапів [2].

На початкових фазах гра ґрунтується на елементарних маніпуляціях з об'єктами, проте з часом вона трансформується у діяльність, де дії з предметами узгоджуються з їхнім соціокультурним і функціональним призначенням.

Кінцевим досягненням цього періоду є сюжетно-відображувальна гра, яка полягає у репродукуванні дитиною знайомих життєвих ситуацій. У цей період повноцінна сюжетно-рольова взаємодія залишається недоступною, а ігрова активність лише зароджується у формах, що відповідають актуальним психофізіологічним можливостям малюка. Ознайомлювальна гра, що виникає наприкінці першого року життя, слугує інструментом пізнання властивостей предметного світу. Ця форма діяльності ініціюється дорослим, який пропонує дитині відповідні віку іграшки.

Становлення первинних ігрових дій можливе лише за умови інтенсивної взаємодії з дорослим, який виступає ретранслятором культурного досвіду, презентуючи нові об'єкти та алгоритми роботи з ними. На першому році життя такі дії мають ознайомлювальний характер: дитина пізнає властивості предметів через візуальний огляд, тактильне обстеження та апробацію.

У цей період домінують маніпуляції, які застосовуються до будь-яких об'єктів незалежно від їхньої природи, що стає фундаментальною базою для подальшого інтелектуального розвитку.

Наступною сходинкою є відображальна гра, що стає домінуючою на другому році життя, коли активність дитини спрямовується на відтворення можливостей використання предмета (гребінець – для розчісування, продукти – для споживання, імітація розмови по телефону тощо).

Завершальним етапом раннього віку є сюжетно-відображальна гра, специфіка якої полягає у спробах відтворити життєві ситуації («лікарня» чи «магазин») на основі власного досвіду.

Висновки та перспективи. На основі проведеного аналізу можна зробити такі висновки. Ігрова діяльність у ранньому віці еволюціонує від ознайомлювальних маніпуляцій до складних сюжетно-відображувальних форм, що є фундаментом для подальшого переходу до сюжетно-рольової гри у дошкільному віці. Провідна роль у розвитку гри належить дорослому (вихователю), який виступає транслятором культурного досвіду, навчаючи дитину способів використання предметів-замінників та логічної послідовності ігрових дій.

Ефективність освітнього процесу в групах раннього віку безпосередньо залежить від розуміння педагогом специфіки предметної діяльності та вміння вчасно фасилітувати перехід дитини від простих маніпуляцій до відтворення цілісних життєвих сюжетів.

Перспективи подальших розвідок у даному напрямі вбачаються у розробці та апробації методичного інструментарію для діагностики рівнів сформованості сюжетно-відображальної гри у дітей третього року життя.

Література

1. Артемова Л. Моделі структури гри та ігрових стосунків. *Дошкільне виховання*. 2007. № 4. С. 6–7.
2. Гавриш Н., Васильєва С., Рагозіна В. Виховуємо і розвиваємо дитину раннього віку: навчально-методичний посібник. Кропивницький : Імекс-ЛДТ, 2021. С. 158. URL: <https://surl.li/onkvfw>.
3. Державний стандарт дошкільної освіти. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1557-2025-%D0%BF#Text>.
4. Піроженко Т. Розвивальні ігри та вправи для дітей третього–четвертого років життя. Тернопіль : Мандрівець, 2014. 96 с.
5. Туровська А. О. Розвиток предметних дій у дітей раннього віку. Київ : Педагогічна думка, 2004. 156 с.
6. Федорова М. А. Підходи до розвитку ігрової діяльності у дошкільному віці. *Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошк. та початкової освіти*: зб. матеріалів V Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., Вінниця : ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2021. Вип. 10. С. 418–421. URL: <https://surl.li/ezukcj>.

Гаврило Олена Іллівна

Сумський державний педагогічний університет
імені А. С. Макаренка
(м. Суми, Україна)

СУТНІСТЬ І СТРУКТУРА ЦІННІСНО-ЕКОЛОГІЧНИХ ОРІЄНТАЦІЙ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Проблема та її зв'язок із важливими науковими і практичними завданнями. Сучасні глобальні проблеми, пов'язані з погіршенням екологічної ситуації, зумовлюють необхідність формування у молодого покоління відповідального ставлення до довкілля. Особливо значущим у цьому контексті є дошкільний вік, адже саме в цей період закладаються первинні уявлення про взаємозв'язок людини і природи, формується емоційно-ціннісне сприйняття навколишнього середовища. Важливо, щоб ці уявлення виходили за межі простого засвоєння знань і трансформувалися у переконання та практичну діяльність. У зв'язку з цим постає необхідність уточнення сутності та змісту ціннісно-екологічних орієнтацій дітей дошкільного віку, що безпосередньо пов'язані з проблематикою екологічного виховання.

Короткий огляд публікацій. Вивченню цінностей як феномену особистості присвячено багато досліджень класиків філософії, психології та інших наук. Аспекти виховання емоційно-ціннісного ставлення до природи у дітей дошкільного віку розкрито рядом сучасних педагогів, таких як І. Гаєнко, Н. Лисенко, В. Маршицька, С. Ніколаєва, Т. Піроженко, Н. Притулик, В. Реус, М. Роганова, О. Сорочинська, Р. Шулигіна та ін., які досліджують механізми формування турботливого ставлення до довкілля, розвиток емпатії та відповідальності. Однак, враховуючи недостатню сформованість екологічної культури українського суспільства, саме ціннісно-екологічні орієнтації залишаються важливою проблемою дошкільної педагогіки.

Відповідно, **мета** дослідження: визначити поняття та структуру ціннісно-екологічних орієнтацій дітей старшого дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу. У межах сучасної наукової парадигми категорія «цінності» трактується як складне інтегративне утворення, яке охоплює як індивідуальний рівень, так і рівні соціальних груп, нації, суспільства та людства загалом. Науковці наголошують на її багатовимірності та універсальності,

підкреслюючи, що це поняття широко використовується у філософії, соціології, культурології для визначення соціального, культурного та людського значення різних явищ дійсності. Зокрема, В. Андрущенко розглядає цінності як вищий орієнтир життєдіяльності людини та основу її самовизначення [1]. О. Вишневський трактує їх як ієрархічно впорядковану систему ідеалів, базових понять і цілей, що визначають сенс існування як суспільства, так і особистості [2]. У концепції В. Кременя світ людини постає як динамічна система цінностей, яка постійно оновлюється в процесі розвитку, що підкреслює універсальність людського буття та його здатність виходити за межі індивідуального існування [3].

Звернення до словникових джерел дозволяє констатувати наявність різних підходів до визначення поняття «цінності», що відображає його багатогранність. Зокрема, воно трактується як явище або процес матеріального чи духовного характеру, які мають значущість для особистості чи суспільства та здатні задовольняти їхні потреби і сприяти досягненню цілей [8, с. 559]. Також розглядається як поняття, що фіксує позитивне або негативне значення об'єктів і явищ та виступає формою суспільних відносин [9, с. 184].

Узагальнення наведених підходів дає підстави розглядати цінності як складну систему орієнтирів, що визначають ставлення людини до навколишнього світу, інших людей і самої себе. Вони становлять основу світогляду, моральних переконань, норм поведінки та життєвих пріоритетів особистості. Цінності виконують регулятивну, мотиваційну та смислотворчу функції, забезпечуючи узгодження внутрішніх установок людини із соціальними вимогами. Таким чином, їх можна визначити як базові засади духовного і соціального розвитку особистості, що інтегрують індивідуальний досвід у ширший культурний контекст.

Особливу значущість для нашого дослідження мають цінності, пов'язані зі ставленням до природи, оскільки саме вони формують підґрунтя екологічно відповідальної поведінки та дбайливого ставлення до довкілля. Аналіз наукових джерел [4; 5; 6; 7; 10] дозволив визначити структуру ціннісно-екологічних орієнтацій та характерні прояви цього феномену у дітей старшого дошкільного віку.

Пізнавальний компонент цих орієнтацій проявляється у стійкому інтересі дітей до природного середовища, прагненні отримувати нові знання про рослинний і тваринний світ, природні

явища. Діти виявляють допитливість, активно ставлять запитання, намагаються пояснювати причинно-наслідкові зв'язки, порівнюють явища, роблять прості узагальнення. У процесі ігрової та дослідницької діяльності вони застосовують набуті знання на практиці, що свідчить про становлення основ екологічного мислення.

Емоційний компонент виявляється у здатності дітей емоційно реагувати на явища природи: вони захоплюються її красою, відчувають радість від взаємодії з природним середовищем, співпереживають живим істотам. Це супроводжується розвитком естетичного сприйняття та моральної чутливості, що проявляється у прагненні захищати довкілля.

Поведінковий компонент відображається у конкретних діях дітей: дотриманні елементарних правил природоохоронної поведінки, участі в догляді за рослинами і тваринами, прибиранні території, сортуванні відходів. Діти виявляють ініціативність, готовність допомагати та приймати рішення на користь збереження довкілля, що свідчить про формування внутрішньої мотивації та відповідальності.

Соціально-моральний компонент реалізується у взаємодії з оточенням: діти беруть участь у спільних екологічних заходах, дотримуються правил колективної діяльності, вчаться співпрацювати та нести відповідальність за спільний результат, що сприяє засвоєнню екологічних норм у соціальному контексті.

Висновки. Отже, пізнавальні, емоційні, поведінкові та соціально-моральні аспекти ціннісно-екологічних орієнтацій свідчать про системний характер цього явища. Вони відображають процес становлення екологічної культури дітей старшого дошкільного віку, яка інтегрує знання, емоції та практичну діяльність і виступає основою відповідального ставлення до навколишнього середовища.

Література

1. Андрушенко В. П. Історія соціальної філософії: Західноєвропейський контекст : підруч. для студ. вищ. навч. закл. Київ : Тандем, 2000. 416 с.
2. Вишневський О. Теоретичні основи сучасної української педагогіки : навчальний посібник. Дрогобич : Коло, 2003. 528 с.
3. Кремень В. Г. Філософія людиноцентризму в стратегіях освітнього простору : монографія. Київ : Педагогічна думка, 2009. 519 с.
4. Лисенко Н. В. Еко-око: дошкільник пізнає світ природи : навч.-метод. посібник. Київ : ВД «Слово», 2015. 352 с.

5. Маршицька В. В. Виховання емоційно-ціннісного ставлення до природи у дітей старшого дошкільного віку : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08. Київ, 2003. 186 с.

6. Морозова Л. П., Бондарчук А. О., Варук Ю. С. Роль екологічних цінностей у формуванні екологічної культури особистості. *Young Scientist*. 2017. № 11 (51). С. 46–50.

7. Половіна О. А. Формування у старших дошкільників естетичного ставлення до природи в процесі ознайомлення з пейзажним живописом. Розвиток дитини-дошкільника: сучасні підходи та освітні технології: монографія / за ред. І. Л. Загарницької. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2009. С. 191–226.

8. Філософський енциклопедичний словник. Київ, 2002. 1026 с.

9. Шапар В. Б. Психологічний тлумачний словник. Харків : Прапор, 2004. 640 с.

10. Шулигіна Р. А., Ковальова А. П. Формування ціннісного ставлення до природи у дітей старшого дошкільного віку в руслі екологізації освітнього середовища. *Освітньо-науковий простір*. 2023. Вип. 5 (2). С. 238–242.

Гагаріна Наталія Павлівна

Комунальний заклад «Кіровоградський обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського»
(м. Кропивницький, Україна)

БЕЗПЕЧНИЙ ОСВІТНІЙ ПРОСТІР ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ: ДЕМОКРАТИЧНІ ЦІННОСТІ

Питання демократичних цінностей у закладах дошкільної освіти сьогодні є особливо важливим, оскільки саме в ранньому віці формуються основи особистості, соціальної поведінки та ставлення дитини до інших людей і суспільства. Демократія створює умови для безпеки, адже вона базується на повазі, рівності, свободі висловлювання та співпраці. Саме ці принципи формують у закладі дошкільної освіти безпечний, комфортний і сприятливий для розвитку дитини освітній простір. Водночас, безпечний освітній простір – це середовище, у якому кожна дитина почувається захищеною, прийнятою, поважаною та має можливість вільно розвиватися. Важливою основою такого простору є демократичні цінності, що формують у дітей навички співжиття, взаємоповаги та відповідальності.

Окреслимо важливі аспекти, яким варто приділити увагу.

1. *Формування особистості дитини з раннього віку.* Дошкільний вік є періодом, коли закладаються основи моральних якостей: повага, відповідальність, справедливість, толерантність. Саме через демократичні цінності діти вчаться взаємоповазі та прийняттю інших.

2. *Підготовка до життя у демократичному суспільстві.* Сучасне суспільство ґрунтується на принципах свободи, рівності та прав людини. Тому важливо з раннього віку формувати у дітей розуміння правил співжиття, уміння домовлятися, слухати інших та висловлювати власну думку.

3. *Створення безпечного освітнього середовища.* Демократичні цінності сприяють формуванню психологічно комфортної атмосфери в групі. У такому середовищі зменшується кількість конфліктів, проявів агресії та дискримінації між дітьми.

4. *Розвиток соціальних і комунікативних навичок.* Діти вчаться співпрацювати, взаємодіяти в команді, допомагати одне одному,

вирішувати суперечки мирним шляхом та дотримуватися спільних правил.

5. Відповідність сучасним освітнім стандартам. Сучасні підходи до дошкільної освіти передбачають виховання активної, самостійної та відповідальної особистості. Демократичні принципи сприяють розвитку ініціативності, самоповаги та впевненості у собі.

Отже, питання демократичних цінностей у закладах дошкільної освіти є актуальним, оскільки вони сприяють створенню безпечного освітнього середовища, гармонійному розвитку дитини та формуванню основ громадянської культури з раннього віку.

Проблему безпечного освітнього простору закладу дошкільної освіти та формування демократичних цінностей досліджували як українські, так і зарубіжні дослідники у галузі дошкільної педагогіки та психології.

До дослідження питань організації освітнього середовища, демократизації освіти та розвитку особистості дошкільника долучилися такі українські науковці: В. Кремень – досліджує проблеми розвитку освіти та значення раннього і дошкільного віку для становлення особистості та її подальшого розвитку [2]; Т. Піроженко та О. Хартман – вивчають питання якості освітнього середовища та умов організації освітнього процесу у закладах дошкільної освіти [3]; О. Рейпольська – працює над питаннями забезпечення якості дошкільної освіти та створення умов для всебічного розвитку дітей [4].

Розглянемо основні демократичні цінності у дошкільному освітньому середовищі:

1. *Повага до особистості дитини.* Кожна дитина має право на власну думку, почуття та індивідуальність. Педагог повинен враховувати інтереси дітей, підтримувати їхню ініціативу та створювати атмосферу довіри.

2. *Рівність і недискримінація.* Усі діти мають рівні можливості для участі у діяльності, незалежно від статі, здібностей, соціального походження чи інших особливостей. Вихователь сприяє формуванню толерантності та прийняття різноманітності.

3. *Свобода висловлювання.* Діти повинні мати можливість висловлювати свої думки, почуття та ідеї. Педагог підтримує діалог, заохочує дітей до спілкування та взаємодії.

4. *Співпраця та взаємодопомога.* У демократичному середовищі діти вчаться працювати разом, допомагати одне одному, вирішувати конфлікти мирним шляхом та поважати правила спільного життя.

5. *Відповідальність і участь у прийнятті рішень.* Дітей залучають до обговорення правил групи, вибору діяльності, організації ігор. Це формує почуття відповідальності та активну громадянську позицію.

Ключовими ознаками безпечного освітнього простору є психологічний комфорт дітей; доброзичлива атмосфера у групі; відсутність насильства, булінгу чи приниження; підтримка емоційного благополуччя; партнерська взаємодія між педагогами, дітьми та батьками. Саме вихователь є прикладом демократичної поведінки. Він організовує освітній процес на засадах поваги, справедливості, відкритого спілкування та співробітництва. Саме педагог допомагає дітям навчитися слухати інших, домовлятися, вирішувати проблеми.

Зупинимося на основних векторах демократичного контенту в освітньому процесі:

1. *Право вибору.* Надаємо дітям можливість обирати вид діяльності, іграшки або тему для творчості. Це формує (у дітей старшого дошкільного віку) відповідальність за свій вибір та сприяє поміркованості і виваженості у прийнятті рішень. Право вибору в колективі педагогів означає, що вони мають можливість: обирати форми та методи навчання і виховання дітей; брати участь у виборі освітніх програм і педагогічних технологій; впливати на рішення щодо розвитку закладу; обирати представників до різних органів самоврядування (педагогічна рада, методичні об'єднання тощо).

2. *Вирішення конфліктів через діалог* спонукає педагога перестати бути головним, а перейти до ролі фасилітатора; змінити авторитарний стиль на партнерський. Це вимагає від вихователя неабиякого терпіння та віри в те, що діти здатні на конструктивні рішення. Результативним та ефективним є використання мирилок «Миром, миром, пироги з сиром», «Дай скоріш, мізинчик свій» тощо [1]. Діалог серед педагогів передбачає відкрите обговорення проблеми між учасниками конфлікту, вислуховування різних точок зору та пошук спільного рішення. Під час такого спілкування кожен має можливість висловити свою позицію, аргументувати її та бути

почутим. «Ранкове коло» для педагогів є саме такою формою взаємодії.

3. *Гендерна рівність та інклюзія в дошкільному середовищі* – це не просто дотримання правил, а створення простору, де кожна дитина має право бути собою, незалежно від статі, фізичних можливостей чи особливостей розвитку. У такому колективі дитина сприймається як суб'єкт, чия думка має значення. Наше життя наповнене стереотипами, які дуже міцно «сидять» у свідомості дорослих. Для дітей важливо використовувати художню літературу, переглядати мультфільми, де герої долають перешкоди завдяки співпраці, а не силі; створювати універсальне ігрове середовище та обирати гендерно-нейтральну мову. Вихователі адаптують середовище: простір організовується так, щоб кожна дитина могла бути максимально самостійною (доступні полиці, зрозуміла візуальна навігація, передбачуваність та структурованість діяльності). Візуальний розклад, візуалізація часу (музичний сигнал, пісочний годинник), зонування простору допомагають дитині відчувати себе впевнено.

Гендерна рівність у педагогічному колективі означає рівні права, можливості та повагу до всіх працівників незалежно від статі. Кожен педагог має право на: рівне ставлення та повагу в колективі; однакові можливості професійного розвитку; участь у прийнятті рішень у закладі; справедливий розподіл обов'язків.

4. *Партнерство з батьками* в демократичному контенті – це відкрита система, в якій працюють прозорі та доступні спільні проекти. Батьки залучаються до обговорення стратегії розвитку закладу, якості освітнього безпечного простору тощо. Цінною як для дітей, так і для дорослих є культура вирішення конфліктів. У такому середовищі конфлікт розглядається не як порушення дисципліни, а як навчальна ситуація, що дозволяє дитині опанувати навички саморегуляції, комунікації та поваги до прав інших. Для дитини значимими є визнання та розуміння емоцій, рівність сторін, а в старшому дошкільному віці вже «працює» пріоритет домовленостей.

Отже, безпечний освітній простір у закладі дошкільної освіти ґрунтується на демократичних цінностях, які сприяють гармонійному розвитку дитини, формуванню її соціальних навичок та підготовці до життя у демократичному суспільстві.

Література

1. Дитячі мирилки. URL: <https://mala.storinka.org>.

2. Кремень В. Г. Освіта дітей раннього та дошкільного віку в контексті їх безперервного розвитку: Наукова доповідь загальним зборам НАПН України 19 листопада 2021 р. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*, 3 (2), С. 1–8. URL: <https://doi.org/10.37472/2707-305X-2021-3-2-1-1>.

3. Піроженко Т. О., Хартман О. Ю. Становлення ціннісних орієнтацій дітей дошкільного та молодшого шкільного віку в ігровій та навчальній діяльності в освітній системі «Радість розвитку»: Наукова доповідь на засіданні Президії НАПН України 20 лютого 2020 р. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*, 2 (1), С. 1–12. URL: <https://doi.org/10.37472/2707-305X-2020-2-1-2-1>.

4. Про результати виконання та впровадження наукового дослідження «Теоретичні та методичні засади забезпечення якості освіти дітей раннього та дошкільного віку в умовах воєнного стану», виконаного в Інституті проблем виховання НАПН України впродовж 2022–2024 рр. URL: https://naps.gov.ua/ua/press/releases/3753/?utm_source.

Гаран Тамара Анатоліївна

Херсонський державний університет
(м. Івано-Франківськ, Україна)

Анісімова Олена Едуардівна – наукова керівниця

Херсонський державний університет
(м. Івано-Франківськ, Україна)

ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ STREAM-ОСВІТИ ДЛЯ СТВОРЕННЯ РОЗВИВАЛЬНОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА В ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Сучасна дошкільна освіта орієнтується на формування цілісної, творчої та компетентної особистості, здатної до пізнання світу через активну взаємодію з довкіллям. Одним із перспективних підходів є STREAM-освіта, що інтегрує науку, технології, читання, інженерію, мистецтво та математику у єдину освітню систему. Вивчення питання поєднання STREAM-освіти з природоорієнтованим середовищем для розвитку дітей дошкільного віку є важливою частиною сучасної наукової дискусії в сфері дошкільної педагогіки та психології.

STREAM (Science, Technology, Reading, Engineering, Arts, Mathematics) є інтегрованим підходом, що активно вивчається у педагогічних дослідженнях. Його мета – поєднати різні дисципліни в єдину освітню систему, сприяючи розвитку різнобічних навичок у дітей. Проблематика інтеграції STREAM-освіти у дошкільний освітній простір активно досліджується вітчизняними та зарубіжними науковцями. Зокрема, встановлено, що раннє впровадження STREAM-підходу потребує зміни педагогічного мислення та організації освітнього процесу відповідно до вікових особливостей дітей.

Andrea Ng, Sarika Kewalramani, Gillian Kidman (2022) зазначають, що STREAM є ефективним інструментом для розвитку у дітей дошкільного віку критичного мислення, аналітичних здібностей і здатності до вирішення реальних проблем [1]. Lindsey Alexander (2020) показує, що використання STREAM-освіти в ЗДО дозволяє дітям активно залучатися до практичної діяльності через гру та спільні проекти з природою, створюючи умови для розвитку пізнавальних, творчих і соціальних навичок [2].

Концептуальні засади STREAM-освіти в Україні активно розробляють К. Крутій та І. Стеценко, які наголошують на

важливості інтегрованого підходу до виховання «дитини майбутнього» [3; 4].

Сучасні дослідження підкреслюють значення природного середовища як ефективного простору для формування STREAM-компетентностей. У роботах зазначається, що природно-орієнтовані освітні середовища сприяють формуванню наукових уявлень у дітей через безпосередній досвід і дослідження. Також доведено ефективність дослідницького навчання в природі, яке підвищує рівень екологічної свідомості та пізнавальної активності дошкільників.

Проте, попри значну кількість теоретичних напрацювань, залишається нерозв'язаним практичне питання: як саме трансформувати стандартний майданчик дитячого садка у функціональний STREAM-простір, де технології та інженерія гармонійно поєднуються з живим довкіллям.

Мета дослідження – розкрити практичні аспекти використання інтегрованого STREAM-підходу при створенні природного розвивального простору в сучасному дитячому садку для стимулювання дослідницької активності та екологічної свідомості дітей.

Природне середовище в дитячому садку є одним із найбільш потужних інструментів для розвитку всіх складових STREAM-освіти. Воно забезпечує безліч можливостей для дослідження, експериментування та практичної діяльності. Природні зони садка (сад, город, квітники, ставок) можуть бути використані для організації різноманітних освітніх та творчих активностей:

1. *Дослідницька діяльність (Science)*. Діти проводять дослідження, спостерігаючи за процесами зростання рослин або поведінкою комах у природному середовищі, заповнюють щоденники спостережень, фіксуючи показники, що змінюються (наприклад, висоту рослини, кількість квіток тощо).

2. *Інженерна діяльність (Engineering)*. Створення майданчика для конструювання, де дошкільники використовують природні матеріали для будівництва різноманітних конструкцій, таких як мости з паличок, укриття для комах або водяні колеса з пластикових пляшок. Такі проекти допомагають дітям вивчати основи інженерії та механіки в контексті природного середовища.

3. *Математична діяльність (Mathematics)*. Під час спостереження за змінами в природі дошкільники можуть збирати дані, вимірювати висоту рослин, розмір каміння, обчислювати відстані між різними об'єктами. Використання простих інструментів для вимірювання та математичних операцій дає можливість розвивати навички вимірювання та математичної логіки.

4. *Технологічна діяльність (Technology)*. Вивчення технологій у природному середовищі включає використання простих приладів, таких як термометри для вимірювання температури води, піску чи повітря.

5. *Мистецтво (Arts)*. Мистецька діяльність у природі дозволяє дітям виражати себе через творчість. Наприклад, вони малюють пейзажі, створюють аплікації з листя або будують тимчасові скульптури з природних матеріалів (каміння, паличок, піску).

6. *Читання і мовлення (Reading)*. У процесі навчання в природному середовищі важливо використовувати літературу для стимулювання мовленнєвого розвитку. Дошкільники слухають казки або вірші про природу, складають власні історії про подорожі в ліс чи поле. Це допомагає не лише розвивати мовленнєву компетентність, а й глибше розуміти зв'язок між природою та літературною творчістю.

Одним із прикладів створення розвивального природного середовища в ЗДО із використанням елементів STREAM-освіти є проєкт «Дослідницька станція», під час реалізації якого дошкільники займаються вивченням природних явищ через серію експериментів. На такій станції можуть бути встановлені різноманітні експериментальні набори (з водою, повітрям, рослинами, камінням тощо), які дозволяють дітям на практиці вивчати закони фізики, біології та хімії. У деяких країнах поширена практика проведення «лісових прогулянок» або створення «лісових садків», де діти вивчають природу, експериментують і займаються мистецтвом безпосередньо в лісі. Це дозволяє поєднати STEAM-дисципліни з природною екосистемою, в якій дошкільники взаємодіють із навколишнім середовищем безпосередньо [4, с. 3].

Отже, інтеграція елементів STREAM-освіти у створення розвивального природного середовища в закладі дошкільної освіти є потужним інструментом для розвитку критичного мислення, творчих і дослідницьких здібностей у дітей дошкільного віку. Завдяки такому підходу діти набувають не тільки наукових і технічних знань, але й

розвивають екологічну свідомість, соціальні навички та емоційну грамотність. Використання природного середовища як освітньої платформи дозволяє дітям досліджувати світ навколо себе через гру та практичну діяльність, що є основою ефективної дошкільної освіти.

Література

1. Andrea Ng, Sarika Kewalramani, Gillian Kidman (2022) Integrating and navigating STEAM (inSTEAM) in early childhood education: An integrative review and inSTEAM conceptual framework. EURASIA Journal of Mathematics, Science and Technology Education, 18 (7). URL: <https://surl.lu/kxomwb>.

2. Lindsey Alexander (2020) Supporting STREAM education in early childhood programs. International Journal of Early Childhood Education, 28 (3), P. 412–426.

3. Крутій К. Л. STREAM-освіта, або Стежинки у Всесвіт: альтернативна програма формування культури інженерного мислення в дітей дошкільного віку. Київ : Ліпс, 2020. 148 с.

4. Крутій К., Стеценко І. STREAM-освіта: розвиваємо критичне мислення дошкільнят. *Дошкільне виховання*, 2020. № 3. С. 3–8. URL: <https://surl.li/shcnzr>.

Гарлицька Ольга Олександрівна

Центральноукраїнський державний університет
імені Володимира Винниченка
(м. Кропивницький, Україна)

Андросова Наталя Миколаївна – наукова керівниця

Центральноукраїнський державний університет
імені Володимира Винниченка
(м. Кропивницький, Україна)

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АДАПТАЦІЇ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ДО НАВЧАННЯ У ШКОЛІ

Сьогодення освіти України для дитини дошкільного та молодшого шкільного віку зазнає болісної руйнації через військові дії, тривоги, вимушену цифровізацію, змішане навчання у школі, фоновий стрес у родинях та у медійних продуктах, які опосередковано сприймають діти. Старші дошкільники з таким «тривожним» багажем приходять до першого класу. Відповідно до вимог Концепції «Нова українська школа», перехід між закладами дошкільної освіти та початковою школою повинен відбутися максимально безболісно. Питання адаптації дитини до школи далеко не нове, але у психолого-педагогічній площині є однією з найскладніших проблем. Педагоги й батьки бувшого дошкільника мають справу з фундаментальним зламом «соціальної ситуації розвитку», адже дитина в один момент змінює свій статус, обов'язки, оточення, що вимагає від її психіки неймовірної мобілізації ресурсів. Якщо учень чи учениця на старті не «включиться» в процес, то наслідком буде справжня шкільна дезадаптація, психосоматичні реакції у вигляді постійних захворювань, когнітивний спад і соціальна ізоляція. Сучасним акцентом у вивченні проблеми є усвідомлення батьками своєї місії психологічного буфера й стратегічного партнера, що співпрацює з педагогами.

Серед досліджень сучасних вчених питання адаптації дитини до школи є доволі популярним. У царині наступності дошкільної й початкової освіти дослідниця О. Косенчук [1] робить акцент на сприятливих факторах адаптації шляхом формування компетентностей, а не просто на набутті дошкільником навичок письма й читання. В свою чергу, С. Кушнір [3] піднімає болюче питання розуміння батьками «готовності до школи» й наголошує на

існуванні величезної прірви між тим, що реально потрібно дитині, й тими очікуваннями, які мають батьки. Часто мама й тато бачать «готовність» лише через призму знань, абсолютно ігноруючи емоційний інтелект. Т. Піроженко та І. Карабаєва [4] детально описують якісні характеристики готовності. У працях С. Тітаренко [6] як фактор сприяння адаптації до школи пропонується модель взаємодії «дитина – батьки – педагоги». Н. Приймає і В. Андрусик [5] досліджують, як сім'я має співпрацювати зі школою в умовах НУШ. Незважаючи на велику кількість досліджень, залишається актуальним вивчення ролі впливу батьківського середовища на адаптацію дитини в умовах суто дистанційного формату навчання.

Мета статті полягає в системному розкритті механізмів адаптації до школи й науковій аргументації впливу батьківського стилю виховання як фундаменту успіху або провалу першого року навчання дитини.

Загальноприйнятим є розуміння адаптації як довготривалого процесу й складної системи пристосування організму й психіки, яку науковці зазвичай ділять на три ключові рівні. Перший – фізіологічний (звикання до нового графіка, фізичних навантажень і статичного положення за партою). Другий – психологічний, де формується «внутрішня позиція школяра». Це той момент, коли дитина нарешті усвідомлює: «Я вже не просто малюк, а учень». Третій – соціальний, тобто вміння знайти своє місце в новому колективі однолітків.

Як зазначає Ю. Красіцька [2], «фундаментом» цієї будівлі стає психологічна готовність, що включає інтелектуальну, мотиваційну й емоційно-вольову складові. С. Кушнір наголошує, що головна проблема адаптації до школи криється у зацикленості батьків на «спеціальній» готовності (вмінні читати, рахувати, писати) і майже повному ігноруванні розвитку волі й саморегуляції у дітей, хоча саме вони критично важливі для навчання [3].

На перетині психології й педагогіки будується стратегічне розуміння *ролей* сучасних батьків, сприятливих для адаптації дитини до умов нового рівня освіти. Найважливішим є розуміння ролі емоційного контейнування, коли батьки стають тим безпечним місцем, куди дитина приносить свою втому, страхи чи роздратування, і де першокласник відчуває безумовне прийняття (не за оцінки, а просто так), що рятує від стресових перевантажень. Трансляція

батьками ставлення до школи відповідає закономірності виховання – єдності вимог і ставлень усіх факторів оточення. Дитина копіює емоції батьків, і якщо вдома панує постійна тривога або жорсткий пресинг («ти повинен бути найкращим»), то адаптація гарантовано перетвориться на невроз. Сучасні діти вже в дошкільному віці мають порушення режиму дня через залежність від гаджетів. У період переходу до школи важливо, щоб батьки дотримувалися чіткої побутової логістики в питаннях сну, режимних моментів дня та зміни діяльності, що сприятиме відпочинку психіки дитини.

На основі праць Ю. Красіцької можна зробити висновок, що стиль виховання прямо корелює з успіхом дитини [2]. Авторитарність і завищені рівні очікувань ускладнюють входження дитини до школи, стаючи прямим шляхом до дезадаптації. Натомість демократичний підхід, де дитина є партнером, допомагає їй набагато швидше освоїтися в новій ролі. Важливо, щоб батьки розуміли принципи партнерської педагогіки, про які пишуть Н. Приймає і В. Андрусик [5]. Батьки не повинні бути «наглядачами» за уроками. Їхня місія – створити середовище, де дитині хочеться пізнавати світ. Крім того, С. Тітаренко [6] слушно зауважує, що сьогодні критично важливо проводити психологічну просвіту самих батьків щодо розуміння особливостей кризи 6–7 років задля сприяння зниженню конфліктності у сім'ї та надання підтримки молодшому школяреві в складний для нього час.

Отже, адаптація до школи стає «іспитом» для всієї родини, а не лише для малюка. Успіх адаптаційного періоду залежить не від кількості прочитаних слів за хвилину, а від емоційної зрілості й тієї підтримки, яку дитина отримує вдома. Батьки є головними модераторами процесу безболісної інтеграції в освітній простір початкової школи. Основними бар'єрами для сприяння входженню дитини в новий життєвий етап стають завищені вимоги дорослих та елементарна нестача знань про дитячу психологію у членів родини школяра. Сучасні батьки дітей, що готуються стати першокласниками, потребують конкретних програм супроводу в перехідні періоди.

Література

1. Косенчук О. Формування компетентностей дитини: наступність дошкільної та початкової освіти. *Вісник НАПН України*. 2021. № 3 (2). С. 1–6.

2. Красіцька Ю. Психологічна готовність дошкільників до шкільного навчання: кваліфікаційна робота бакалавра. Львів : ЛДУВС, 2022. 47 с.

3. Кушнір С. Особливості сформованості уявлень батьків про готовність дітей до навчання в початковій школі. *Проблеми освіти*. 2025. Вип. 2 (103). С. 192–207.

4. Піроженко Т., Карабаєва І. Психологічні умови готовності дитини до школи в умовах сучасної освіти. *Психологія і суспільство*. 2023. № 2. С. 85–98.

5. Приймає Н., Андрусик В. Взаємодія батьків, ЗДО і школи у формуванні готовності та адаптації дітей до навчання у НУШ. *Інноваційна педагогіка*. 2025. Вип. 81. Т. 1. С. 153–158.

6. Тітаренко С. Психологічний супровід готовності дітей старшого дошкільного віку до навчання в школі. *Наукові записки БДПУ. Серія: Педагогічні науки*. 2023. Вип. 3. С. 289–297.

Гасин Діана Михайлівна
Херсонський державний університет
(м. Івано-Франківськ, Україна)

ГЕЙМІФІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ФОРМУВАННІ ГРАМАТИЧНО ПРАВИЛЬНОГО МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Проблема мовленнєвого розвитку дошкільників є однією з ключових у сучасній дошкільній педагогіці. Граматична правильність мовлення – необхідна умова повноцінної комунікації дитини, її подальшої готовності до шкільного навчання та успішної соціалізації. Водночас практика свідчить, що значна частина дітей старшого дошкільного віку припускається граматичних помилок у мовленні, що зумовлює потребу в пошуку ефективних педагогічних засобів корекції та розвитку граматичної компетентності.

Одним із перспективних інструментів у цьому контексті є гейміфікація – застосування ігрових механізмів, прийомів і принципів у неігрових освітніх середовищах. Ця технологія знаходить дедалі ширше застосування в дошкільній і початковій освіті, оскільки відповідає провідній діяльності дітей – грі – та забезпечує природну, емоційно насичену взаємодію з навчальним матеріалом. Актуальність проблеми обумовлена як теоретичними прогалинами у вивченні потенціалу гейміфікації для формування граматичного мовлення дошкільників, так і практичною потребою у дієвих методичних інструментах.

Аналіз наукових джерел засвідчує зростаючий інтерес дослідників до використання гейміфікації в освітньому процесі. О. Саган розглядає гейміфікацію як сучасний освітній тренд, що реалізується через бальні системи, рейтинги, досягнення та цифрові платформи [6]. Г. Тимошук акцентує увагу на мотиваційному потенціалі гейміфікації в навчанні та її здатності підвищувати залученість дітей [7]. У дослідженнях К. Колеснік, Л. Іщенко та І. Карук обґрунтовано ефективність гейміфікаційних засобів саме для формування граматичної правильності мовлення старших дошкільників [5]. І. Ткаченко та О. Кміть розглядають проблему застосування гейміфікації у формуванні граматичної правильності мовлення дошкільників через призму ігрових форм організації навчання [8]. С. Дубяга та О. Чумаченко досліджують гейміфікацію як засіб навчання мови й мовлення молодших школярів, що дає

підставу для екстраполяції їхніх висновків на дошкільний вік [3]. Розвиток мовленнєвих навичок дошкільників в ігровій формі досліджувала С. Єлдінова [4], розвиток зв'язного мовлення через гейміфікацію на уроках мови – Т. Видахвевич та О. Мироненко [2]. Проблеми розвитку зв'язного мовлення в ігровій діяльності дітей із ЗНМ висвітлено у працях О. Чекан., Х. Барни та О. Кас'яненко [10]. М. Фенко та З. Мацюк звертають увагу на елементи ейдетики в системі мовленнєвого розвитку дошкільників [9], а В. Борова розкриває роль моделювання в коригуванні звукової культури мовлення [1].

Разом із тим у науковій літературі недостатньо висвітлено методику застосування гейміфікаційних технологій саме для формування граматичної правильності мовлення дітей старшого дошкільного віку – бракує системних досліджень, де гейміфікація розглядалася б як провідна технологія організації педагогічного процесу з діагностичним і формувальним компонентами.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити ефективність методики формування граматичної правильності мовлення старших дошкільників засобами гейміфікаційних технологій.

Теоретичний аналіз засвідчив, що гейміфікація – це системне впровадження ігрових механізмів (балів, рівнів, нагород, змагань, нарративу) у навчальне середовище з метою підвищення мотивації та ефективності навчання. У контексті дошкільної освіти гейміфікація органічно поєднується з провідною ігровою діяльністю дитини, завдяки чому засвоєння граматичних норм відбувається природно і без примусу.

Психолого-педагогічні засади дослідження ґрунтуються на положеннях про роль гри у психічному розвитку дошкільника, на діяльнісному підході до навчання та комунікативній спрямованості мовленнєвої діяльності. Граматична правильність мовлення розглядається як складова мовленнєвої компетентності, що включає засвоєння морфологічних і синтаксичних норм рідної мови.

У межах дослідження було розроблено методику, що включає три блоки: діагностичний (визначення рівня граматичної компетентності дітей), формувальний (система гейміфікованих вправ і завдань) та оцінювальний (моніторинг динаміки результатів). Формувальний блок передбачав використання ігрових механізмів: «квестів» на засвоєння відмінювання іменників, «рейтингів» за

правильне вживання дієслівних форм, цифрових і настільних ігор на словозміну та словотворення.

Педагогічний експеримент охопив дітей старшого дошкільного віку (5–6 років) двох закладів дошкільної освіти. Контрольна група навчалася за традиційною методикою, експериментальна – за розробленою гейміфікаційною.

За підсумками формувального етапу в дітей експериментальної групи зафіксовано суттєве зростання рівня граматичної правильності мовлення порівняно з контрольною групою. Зокрема, кількість дітей із достатнім і високим рівнями граматичної компетентності в експериментальній групі збільшилася на 34 %, тоді як у контрольній – лише на 12 %. Діти експериментальної групи демонстрували вищу мотивацію до мовленнєвої діяльності, активніше вживали засвоєні граматичні форми.

Результати дослідження підтверджують, що гейміфікаційні технології є ефективним засобом формування граматичної правильності мовлення дітей старшого дошкільного віку. Їхній вплив виявляється як у когнітивному (засвоєння граматичних норм), так і в мотиваційному (зростання інтересу до мовленнєвої діяльності) аспектах. Перспективи подальших досліджень вбачаємо в розробці цифрового компонента гейміфікаційної методики, адаптованого до умов дистанційної та змішаної форм навчання.

Література

1. Борова В. Є. Використання моделювання в педагогічному коригуванні звукової культури мовлення дітей старшого дошкільного віку. *Acta Paedagogica Volynienses*. 2023. № 6. С. 3–8. DOI: <https://doi.org/10.32782/apv/2022.6.1>.

2. Видахевич Т. І., Мироненко О. В. Розвиток зв'язного мовлення молодших школярів шляхом гейміфікації на уроках української мови. *Інноваційна педагогіка*. 2022. Вип. 44. Т. 1. С. 154–157.

3. Дубяга С. О., Чумаченко О. О. Гейміфікація як засіб навчання мови й мовлення молодших школярів. *Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького. Серія: Педагогіка*. 2024. № 2 (33). С. 121–128.

4. Єлдінова С. М. Особливості розвитку мовленнєвих навичок старших дошкільників в ігровій формі. *Acta Paedagogica Volynienses*. 2022. Вип. 1 (1). С. 44–49. DOI: <https://doi.org/10.32782/apv/2022.1.6>.

5. Колеснік К. О., Іщенко Л. В., Карук І. М. Формування граматичної правильності мовлення в дітей старшого дошкільного віку засобами гейміфікації. *Інновації в дошкільній і початковій освіті*. 2024. № 2. С. 36–46. DOI: <https://doi.org/10.31652/3041-2439-2024-2-36-46>.

6. Саган О. В. Гейміфікація як сучасний освітній тренд. *Педагогічні науки: зб. наук. праць*. 2022. Вип. 100. С. 12–18. DOI: <https://doi.org/10.32999/ksu2413-1865/2022-100-2>.

7. Тимощук Г. В. Гейміфікація освітнього процесу: сучасний погляд. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. 2024. Вип. 216. С. 328–332. DOI: <https://doi.org/10.32999/ksu2413-1865/2024-216-54>.

8. Ткаченко І. А., Кміть О. В. До проблеми формування граматичної правильності мовлення дітей дошкільного віку на основі гейміфікації. *Collection of Scientific Papers «SCIENTIA»: Proceedings of the IV International Scientific and Theoretical Conference* (Berlin, Germany, May 19, 2023). Berlin: European Scientific Platform, 2023. P. 112–115.

9. Фенко М. В., Мацюк З. О. Елементи ейдетики у системі мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку. *Acta Paedagogica Volynienses*. 2023. № 6. С. 9–16. DOI: <https://doi.org/10.32782/apv/2022.6.2>.

10. Чекан О. І., Барна Х. В., Кас'яненко О. А. Концептуальні засади розвитку зв'язного мовлення дітей із ЗНМ в ігровій діяльності. *Acta Paedagogica Volynienses*. 2022. № 3. С. 145–150. DOI: <https://doi.org/10.32782/apv/2022.3.21>.

Герелей Оксана Олександрівна

Хмельницький заклад дошкільної освіти № 11 «Золота рибка»
Хмельницької міської ради Хмельницької області
(м. Хмельницький, Україна)

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОМУ ВИХОВАННІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Важливість національно-патріотичного виховання для сучасних українців є поза всякими сумнівами незаперечним аспектом. У чинних освітніх програмах значну увагу приділено українознавчому компоненту, а в системі дошкільної освіти ключове місце займає формування патріотичних цінностей. Це є важливим чинником у становленні особистості. Обов'язок батьків і вихователів полягає в тому, щоб допомогти малюкам відчувати гордість за своє походження, пізнати традиції та історію, сприяти усвідомленню національної ідентичності й виховати відчуття приналежності до українського народу.

Міністерство освіти і науки у своїх рекомендаційних листах наголошує на важливості національно-патріотичного виховання дошкільників, адаптованого до умов воєнного стану, з особливим акцентом на психологічній підтримці та безпеці дитини. Зокрема, у Концепції національно-патріотичного виховання в системі освіти України зазначено, що у період війни, яку російська федерація розв'язала і веде проти України, виникає нагальна необхідність переосмислення зробленого і здійснення системних заходів, спрямованих на формування патріотичних почуттів дітей та молоді – виховання нового українця, що діє на основі національних та європейських цінностей [3].

Інформаційно-комунікаційні технології вже стали невід'ємною складовою культури й базовою нормою у різних сферах людської діяльності по всьому світу. Актуальним залишається завдання пошуку нових способів пришвидшення модернізації системи патріотичного виховання дітей, а також підвищення якості освітнього процесу через впровадження сучасних методів та інформаційних технологій.

Метою статті є обґрунтування необхідності та висвітлення особливостей використання інформаційно-комунікаційних

технологій в освітньому процесі закладів дошкільної освіти для формування патріотичних почуттів дітей.

Інформаційно-комунікаційні технології в освітньому процесі – це сукупність методів, технічних засобів та електронних ресурсів, що використовуються для збирання, обробки, зберігання та передачі інформації з метою підвищення ефективності навчання та виховання. Вони забезпечують інтерактивність, індивідуалізацію освітнього процесу та розвиток цифрової компетентності [2].

Залучення медіаосвіти до організації освітнього процесу у закладах дошкільної освіти відкриває додаткові можливості для реалізації цілей патріотичного виховання. Сюди належить дослідження педагогічних умов ефективного використання таких інструментів, як світлина, мультфільми, відеоролики, мультимедійні презентації тощо для формування у дітей почуття національної гордості, гідності й свідомого ставлення до культурної спадщини України. Такий підхід сприяє вихованню гармонійно розвиненої особистості з національною свідомістю, яка здатна зберігати та примножувати елементи рідної культури як частину загальнолюдської спадщини [1].

Переваги впровадження інформаційно-комунікаційних технологій полягають у тому, що діти краще сприймають та запам'ятовують інформацію, підкріплену яскравими образами та звуками. Використання музики та відео допомагає формувати глибокий емоційний зв'язок із рідною землею. Інформаційно-комунікаційні технології дозволяють показати дітям об'єкти, події та явища, які в сьогоднішніх умовах спостерігати важко або взагалі неможливо. Сучасні технології відповідають потребам нинішнього «цифрового покоління», роблять різноманітні форми роботи динамічними та цікавими.

Доцільними під час освітнього процесу є:

- мультимедійні презентації, які дають змогу формувати та поглиблювати знання про державні символи України, видатних людей, природу рідного краю, ремесла тощо;

- відеоролики та кліпи, які стимулюють пізнавальну активність, розкривають колорит, звичаї та традиції різних областей України;

- віртуальні екскурсії до музеїв, визначних місць країни та рідного міста, що дозволяють побачити об'єкти, до яких важко дістатися фізично;

–інтерактивні ігри, які створюють педагоги для дошкільників з метою закріплення отриманих знань.

Педагоги відіграють вагому роль у пробудженні пізнавального інтересу в малечі. Вони мають створювати та використовувати цікаві й насичені інформаційні матеріали, які стимулюють активне пізнання світу. Наданий для дошкільнят матеріал повинен містити елементи несподіваного й захопливого характеру, щоб створити позитивний емоційний клімат під час певної форми роботи та сприяти формуванню патріотичних почуттів.

Отже, використання інформаційно-комунікаційних технологій сприяє не лише формуванню мотивації та розвитку творчих здібностей, а й інтелектуальному, емоційному та моральному розвитку. Воно допомагає вдосконалити когнітивні процеси, такі як увага, пам'ять, мислення, мовлення та уява. У патріотичному вихованні дошкільників відкриваються нові можливості для формування національної ідентичності завдяки наочності, інтерактивності та емоційній насиченості контенту. Крім того, ці засоби ефективні для формування у дітей важливих якостей патріота сучасної інформаційної доби – здатності до рефлексії, критичного мислення й осмисленого патріотизму.

Література

1. Барсуковська Г. П., Клевака Л. П., Юлдашева С. В. Сучасні тенденції у дошкільній освіті: глобальний огляд та практична реалізація. *Наукові інновації та передові технології*. 2024. № 5 (33). С. 999–1011.
2. Існюк К. О. Упровадження цифрових технологій в освітній процес ЗДО. *Імідж сучасного педагога*. 2023. № 1 (208). С. 68–70.
3. Про деякі питання національно-патріотичного виховання в закладах освіти: Наказ Міністерства освіти і науки України від 06 черв. 2022 р. № 527. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/v0527729-22>.

Гуменюк Тетяна Іванівна

Хмельницький заклад дошкільної освіти № 11 «Золота рибка»
Хмельницької міської ради Хмельницької області
(м. Хмельницький, Україна)

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНІ КАРТИ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЕВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДОШКІЛЬНИКІВ

Проблема розвитку мовленнєвої компетентності дітей дошкільного віку сьогодні набуває особливої актуальності згідно з вимогами Базового компонента дошкільної освіти України. Цій темі присвячено численні дослідження науковців, зокрема А. Богуш, Н. Гавриш, Л. Варзацької, О. Білан та інших [2; 3].

Мовленнєва компетентність передбачає здатність дитини адекватно і доречно використовувати мову у різних ситуаціях, висловлюючи свої думки, бажання та прохання. До цього належить і застосування не тільки мовних, але й різноманітних невербальних засобів спілкування.

Сучасність усе більше вимагає впровадження ефективних форм і методів навчання, які сприятимуть якісній підготовці дошкільників, утвердженню інноваційної педагогічної культури та реалізації державних стандартів щодо розвитку компетентності особистості. Також важливим є створення умов для всебічного розвитку дитини [1].

Серед сучасних методик відзначається ефективність інтелектуальних карт як інструменту для формування мовленнєвої компетентності, зокрема діалогового мовлення, збагачення словникового запасу та формування вміння висловлювати власні думки. Вони сприяють візуалізації інформації, встановленню логічних зв'язків між поняттями та явищами, роблячи процес навчання доступним та цікавим для сприйняття дітьми.

Методика застосування інтелектуальних карт є одним із інноваційних способів розвитку мовлення та пізнавальних здібностей дітей. У контексті української дошкільної освіти цей підхід був розроблений Н. Гавриш [3].

Мета статті – визначити та довести необхідність і ефективність використання інтелектуальних карт у формуванні мовленнєвої компетентності дітей дошкільного віку.

Інтелектуальна карта або «mind map» – це метод візуалізації інформації, так званий діаграмний спосіб, у якому слова, ідеї,

завдання чи інші елементи розташовуються радіально навколо центрального ключового поняття або ідеї. Такі карти застосовуються для генерування, структурування та класифікації ідей, а також є корисним інструментом під час навчання, організації роботи, вирішення проблем, прийняття рішень та створення текстів.

Інтелектуальні карти, за визначенням Н. Гавриш, є комбінованим методом навчально-пізнавальної діяльності й творчим продуктом, виготовленим у співпраці вихователів і дітей. Вони створюються під час проведення тематичних циклів як своєрідний творчий колаж або ж можуть слугувати наочним посібником у роботі з дітьми. Створення карти може бути присвячене окремому заняттю, конкретному поняттю або стосуватися всього циклу тем.

Процес створення інтелектуальної карти реалізується у формі обговорень і полілогу між дітьми, де кожен учасник має змогу поділитися думками, висунути нові пропозиції та варіанти відповідей. Під час колективного аналізу карти дошкільники залучаються до різноманітних видів діяльності, таких як малювання, відтворення ситуацій, виконання завдань на основі картинок чи створення динамічних образів. Це сприяє розвитку когнітивних і творчих здібностей дітей через інтерактивну взаємодію [3].

На початковому етапі, під час ознайомлення з методом, педагогам рекомендується використовувати у роботі з дітьми готові інтелектуальні карти. Згодом діти разом із дорослими можуть поступово переходити до створення спочатку простих, а пізніше – більш складних карт, адаптованих до конкретних освітніх ситуацій та загальнодидактичних завдань.

Важливою характеристикою інтелект-карт є їхня здатність до розширення й деталізації. Завдяки принципу руху від загального до конкретного, вони дозволяють регулярно наповнювати карту новою інформацією, виходячи за попередні межі, та додавати більш детальний зміст.

Ще однією відмінною особливістю інтелектуальних карт є можливість їх інтеграції: поєднання в одній карті змісту різних лексичних тем. Така інтеграція забезпечує цілісне сприйняття дітьми навколишнього світу.

Поруч із завданнями щодо формування мовленнєвої компетентності інтелект-карти сприяють ефективному пізнавальному розвитку, дозволяють збагачувати у дітей уявлення про навколишній світ: розмаїття предметного, природного і соціального оточення,

вчать встановлювати зв'язки і залежності між предметами і явищами. У ході спільного створення інтелект-карт діти набувають досвіду взаємодії з дорослими і однолітками, в процесі якого у дошкільників вдосконалюються та розвиваються комунікативні вміння [4].

Таким чином, впровадження інтелектуальних карт в освітній процес закладів дошкільної освіти з метою формування мовленнєвої компетентності демонструє позитивний вплив. Їхнє створення допомагає послідовно висловлювати думки, а обговорення складових карти сприяє формуванню як рецептивних, так і експресивних мовленнєвих навичок. Завдяки візуальному формату слова запам'ятовуються у зв'язках і асоціаціях, що робить цей процес глибшим і результативнішим. Для дітей із труднощами в пошуку потрібних слів візуальна організація інформації на карті полегшує їх використання й активізує резерви пам'яті.

Література

1. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція). Харків : Видавництво «Ранок», 2021. 41 с. URL: <https://surl.li/ajltov>.
2. Богущ А. Мовленнєвий розвиток дітей: сутність та шляхи реалізації. *Дошкільне виховання*. 2020. № 6. С. 3–5.
3. Гавриш Н. Інтегровані заняття: методика проведення. Київ : Шк. світ, 2007. 128 с.
4. Кіндрат І. Організація інтелектуальної і мовленнєвої діяльності дітей на основі інтелектуальних карт. *Вихователь-методист*. 2018. № 8. С. 34–37.

Даншаніна Вікторія Олександрівна

Херсонський державний університет
(м. Івано-Франківськ, Україна)

Цюпак Ірина Миколаївна – наукова керівниця

Херсонський державний університет
(м. Івано-Франківськ, Україна)

АКТУАЛЬНІСТЬ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В УМОВАХ КРИЗОВИХ ВИКЛИКІВ СЬОГОДЕННЯ

Виклики сьогодення – пандемія COVID–19, повномасштабна війна в Україні та стрімкий розвиток інформаційних технологій – істотно змінили реалії життя дітей, а отже, й умови мовленнєвого розвитку. Ця проблема загострює актуальність та необхідність розвитку зв'язного мовлення дошкільників. Тому перед вихователями постає завдання пошуку нових форм та технологій освітнього процесу, які б могли зацікавити дитину та покращити її мовленнєві компетентності.

Мета статті: обґрунтувати актуальність проблеми розвитку зв'язного мовлення дітей старшого дошкільного віку в умовах кризових викликів сьогодення та визначити ефективність використання інтерактивних технологій.

Виклад основного матеріалу. Розвиток зв'язного мовлення дітей старшого дошкільного віку є ключовою умовою успішної соціалізації, готовності до шкільного навчання та формування особистості дитини. Саме в цьому віці формуються та вдосконалюються навички монологічного мовлення – вміння послідовно, логічно, граматично правильно і виразно висловлювати власні думки, почуття та враження [1]. Недостатній рівень сформованості зв'язного мовлення у старших дошкільників ускладнює подальше оволодіння читанням, письмом, навчальною діяльністю та міжособистісною взаємодією.

Ковідна пандемія спричинила величезний вплив на мовленнєвий розвиток дітей через тривалу соціальну ізоляцію, у якій їхня комунікація звузилася до родинного кола й онлайн-взаємодії. Дистанційний формат навчання перетворює дошкільнят на пасивних слухачів, обмежує можливості спонтанних розповідей, групових обговорень, сюжетно-рольових та театралізованих ігор. Усі ці

чинники призводять до зниження мовленнєвої активності та ініціативності дітей, збіднення словесного запасу, труднощів у побудові розгорнутих висловлювань, недостатньої сформованості діалогічного й монологічного мовлення.

Наразі діти живуть у важкий психоемоційний час війни й перебувають у стані постійного стресу, тривоги та хвилювань. Зміна місця проживання, іноді й зміна мовного середовища, розлука з рідними, переривання відвідування дошкільного закладу або відсутність можливості взагалі отримувати навчання спричиняють мовленнєву загальмованість.

Стрімка цифровізація поглинула дітей, які тривалий час використовують гаджети, що негативно впливає на розвиток загалом. Діти сприймають яскраві образи та картинки, але важко утримують сюжетну лінію й логіку подій. Дошкільнята переживають інформаційне перенасичення, що ускладнює зосередження на усному тексті, слухання історії до кінця та відтворення її змісту своїми словами.

Отже, сьогодні розвиток зв'язного мовлення вимагає від вихователя не просто традиційної роботи, а цілеспрямованого пошуку цікавих підходів та методів навчання. Так, сторітелінг є сучасною інноваційною технологією формування мовленнєвої компетентності дошкільників, що поєднує інформаційну, емоційну та ціннісну складові. Існує декілька різновидів сторітелінгу:

1. *Класичний* – вихователь сам розповідає історію, дотримуючись структурних елементів розповіді (експозиція – зав'язка – розвиток дії – кульмінація – розв'язка). Педагог акцентує увагу на емоціях персонажів та причинно-наслідкових зв'язках, а після розповіді обговорює з дітьми вчинки героїв, їхні мотиви, можливі альтернативні рішення.

2. *Активний сторітелінг* – педагог задає основу сюжету, а діти доповнюють розвиток подій, придумують варіанти розв'язки.

3. *Цифровий сторітелінг*, який передбачає використання очних матеріалів, ілюстрацій, коротких презентацій, карток, є доречнішим для використання з дітьми дошкільного віку.

Сторітелінг потребує методичної підготовки вихователя, який вмело створює історії, добирає цікаві ідеї сюжету, залучає дітей до діалогу та спільного конструювання оповіді. Ця технологія вчить дітей домовлятися, слухати одне одного, формує вміння будувати

зв'язну розповідь як результат колективної творчості [2]. Сторітелінг удосконалює мовлення, мислення, уяву, творчість, допомагає подолати страх публічного виступу та вчить усвідомлювати й проговорювати власні почуття.

Застосування ігрової технології «Кубики історій» є ефективним засобом формування зв'язного мовлення, уяви, пам'яті, емоційної сфери та творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку. Складання казкових історій проводиться у невеличких підгрупах по 5–7 учасників, які по черзі кидають кубики з різними зображеннями на гранях. Педагог починає розповідь з першої ілюстрації, а діти повторюють його речення та продовжують далі вигадувати сюжет [3].

Методика складання розповіді за серією сюжетних картин також є ефективним засобом формування зв'язного монологічного мовлення дітей старшого дошкільного віку. На таких заняттях діти вчаться орієнтуватися у часі й знаходити причинно–наслідкову послідовність подій, вчаться складати структурні розповіді (початок – розвиток – кульмінація – завершення). Опираючись на зображення, діти планують свої висловлювання та вчаться поєднувати окремі ситуації в єдиний сюжет історії. Робота з серіями карток активізує не лише мовлення, а й креативне мислення, уяву, емоційний досвід [4]. Монологічне мовлення старшого дошкільника може досягати високого рівня за умови систематичного навчання розповіді.

Висновки. Розвиток зв'язного мовлення старших дошкільників є надзвичайно актуальним у сучасних умовах, оскільки існує дефіцит живого спілкування, а значна частина дозвілля дітей проходить у цифровому просторі. Одним із ефективних способів залучення до мовленнєвої діяльності дошкільників є інноваційна технологія сторітелінгу та розповідь за серією сюжетних карток. Ці дієві методи корекційної роботи сприяють формуванню зв'язності, логічності й виразності мовлення дітей старшого дошкільного віку. Технологія сторітелінгу формує мовленнєві навички, розширює емоційне сприйняття, навчає креативному мисленню, сприяє соціальній адаптації та розвитку фантазії. Використання цього методу допомагає дітям долати комунікаційні бар'єри і робить навчання захопливим та цікавим.

Література

1. Богущ А. М. Технологія розвитку зв'язного мовлення дітей старшого дошкільного віку. *Науковий вісник ПНПУ імені К. Д. Ушинського: педагогічні науки: зб. наук. праць*, Одеса : ПНПУ ім. К. Д. Ушинського, 2015. № 4. С. 48–53. URL: <http://dspace.pdpu.edu.ua/handle/123456789/4095>.

2. Остапчук С. Використання технології Storytelling у роботі з дітьми дошкільного віку. *Педагогічні науки та освіта*. Випуск XLVI-XLVII, 2024. С. 168–180. URL: https://znayshov.com/FR/42647/pednauki_XLVI-169-181.pdf.

3. Стовпник Л. М. Використання технології сторітелінгу в мовленнєвій діяльності дітей дошкільного віку. *Всеосвіта. Бібліотека методичних матеріалів*. 2023. URL: <https://surl.li/vsukbh>.

4. Тушинська О. О. Методика навчання дітей старшого дошкільного віку розповіді за серією сюжетних картин. *Наукова думка сучасності і майбутнього*, 25-31 січня, 2022. С. 15–18. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/41753/1/1.pdf>.

Демідова Інна Валеріївна

Центральноукраїнський державний університет
імені Володимира Винниченка
(м. Кропивницький, Україна)

Котелянець Юлія Сергіївна – наукова керівниця

Центральноукраїнський державний університет
імені Володимира Винниченка
(м. Кропивницький, Україна)

РЕАЛІЗАЦІЯ STREAM-ТЕХНОЛОГІЙ ЯК ІННОВАЦІЙНА СТРАТЕГІЯ ФОРМУВАННЯ ПРИРОДНИЧИХ УЯВЛЕНЬ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Сучасна парадигма дошкільної освіти в Україні перебуває на етапі інтенсивної трансформації, що безпосередньо зумовлено впровадженням оновленого Державного стандарту дошкільної освіти згідно з Постановою Кабінету Міністрів України № 1557 від 26 листопада 2025 року [4].

Актуальність проблеми системного формування природничих уявлень у дошкільників суттєво підсилюється нагальною необхідністю виховання екологічно свідомої та інтелектуально адаптивної особистості, яка здатна до цілісного сприйняття складних процесів навколишнього світу та ефективного розв'язання практичних завдань у динамічному технологічному середовищі.

Традиційні підходи до ознайомлення вихованців із природними явищами, які зазвичай обмежуються лише пасивним спостереженням або репродуктивним відтворенням отриманих знань, на сучасному етапі виявляються цілком недостатніми для стимулювання дивергентного мислення та розвитку когнітивної гнучкості дітей. У цьому контексті важливого значення набуває STREAM-освіта, яка дозволяє органічно поєднувати фундаментальні наукові знання з новітніми технологіями, інженерним проектуванням, художньою творчістю та прикладною математикою, створюючи тим самим основу для формування цілісної природничо-наукової компетентності дитини.

Питання теоретичного обґрунтування та практичної імплементації технологій STREAM-освіти в сучасний освітній простір перебувають у центрі уваги широкого кола вітчизняних та зарубіжних науковців. Зокрема, суттєвий внесок у розробку цього

напряму зробили Т. Андрущенко, С. Бревус, С. Буліга, Ю. Величко, С. Гальченко, Л. Глоба, К. Гуляєв, В. Камишин, Е. Клімова, О. Комова, О. Лісовий, Н. Морзе, Л. Ніколенко, Р. Норчевський, М. Попова, В. Приходнюк, М. Рибалко, О. Стрижак, І. Чернецький, Е. Пітерс-Бертон (E. Peters-Burton), Дж. Шваб (J. Schwab) та ін.

Метою статті є теоретичне обґрунтування сутності STREAM-технологій у дошкільній освіті.

На думку С. Попиченко та І. Найдюк, поняття STREAM-технології в контексті сучасної дошкільної освіти розглядається як цілісний інтегративний підхід, що ґрунтується на взаємодії шести ключових напрямів, а саме: природничих наук, технологічного інструментарію, читання та письма як засобів декодування інформації, інженерного моделювання, образотворчого мистецтва та логіко-математичних операцій [3].

Як зауважують С. Довбня та Ю. Степаненко, сутність цієї технології полягає у відмові від фрагментарного викладання матеріалу на користь створення інтегрованих проєктів, де природничі знання стають об'єктом практичного перетворення, що дозволяє дитині сприймати навколишні явища не як перелік сухих фактів, а як динамічну мережу взаємопов'язаних систем [2].

Згідно з Ю. Герасименко, структура STREAM-освіти в умовах сучасного ЗДО охоплює не лише експериментально-дослідницький блок, а й обов'язкову стадію конструкторсько-технологічної реалізації ідей, яка супроводжується активним розвитком мовленнєвої компетентності та естетичною рефлексією отриманих результатів. Зміст означеної технології спрямований на послідовне формування у дитини здатності самостійно висувати обґрунтовані гіпотези, проводити контрольовані дослідження та фіксувати когнітивні досягнення за допомогою цифрових чи графічних засобів візуалізації [1].

На думку науковців, природничі уявлення дітей дошкільного віку постають як динамічна сукупність когнітивних конструктів про об'єкти живої та неживої природи, закономірності сезонних трансформацій та фундаментальні принципи екологічної взаємодії людини з біосферою [3]. Унікальною характеристикою цих уявлень є їхня виражена сенсорна основа та значна емоційна насиченість, адже у дітей дошкільного віку наукові концепти найефективніше систематизуються та усвідомлюються через безпосередній тактильний та візуальний контакт із реальним природним матеріалом.

Специфіка природничого пізнання дошкільника полягає у плавному переході від простого феноменологічного опису об'єктів до глибокого розуміння прихованих причинно-наслідкових зв'язків, зокрема таких як вплив фотосинтезу на розвиток флори або роль атмосферного тиску в зміні погодних умов. Саме в цій точці STREAM-технології виступають як унікальний інноваційний каталізатор, оскільки вони трансформують дитину з пасивного отримувача інформації на активного суб'єкта дослідницької діяльності, який власноруч «конструює» власну інтелектуальну модель світу [1].

Для досягнення максимального педагогічного ефекту доцільним є планування STREAM-навчання на засадах кейс-методу, що гарантує багатоаспектне вивчення природничої проблеми за допомогою різних видів практичної та інтелектуальної праці дошкільників. Так, наприклад, кейс «Секрети кольорового світу» спрямований на вивчення природи кольору та пігментів через поєднання біології, хімії та мистецтва. На початковому етапі діти досліджують природні барвники, спостерігаючи, як змінюють колір листя рослин або пелюстки квітів, після чого проводять експерименти з екстракції кольору з овочів та фруктів, використовуючи фільтрувальний папір та піпетки. Мовленнєвий блок включає складання описових загадок про кольори природи та вивчення віршів, де кожна ознака явища природи асоціюється з певним відтінком. Інженерне завдання полягає у створенні власної моделі «кольорового диска» або дзиги, яка при обертанні демонструє змішування кольорів. Естетична складова реалізується через малювання отриманими природними фарбами пейзажів, а математичний складник фокусується на порівнянні інтенсивності відтінків за шкалою насиченості та підрахунку крапель реагенту, необхідних для отримання нового кольору.

Методичний кейс «Архітектура мурашника» фокусується на вивченні соціального життя комах та принципів будівництва у природі. Дошкільники спостерігають за життям мурах на майданчику або через спеціальну лупу, вивчаючи їхню поведінку та розподіл ролей, а також можливе використання цифрової камери для макрозйомки комах та подальшого перегляду відео на екрані. Під час літературної частини діти обговорюють повчальні байки або оповідання про працьовитість, фіксуючи ключові етапи будівництва мурашника у графічних схемах. Конструкторський етап передбачає створення макета мурашника з піску, глини та гілочок, де діти мають

продумати систему входів та тунелів для забезпечення міцності споруди. Мистецька діяльність охоплює виготовлення фігурок комах із пластичних матеріалів, а математичне спрямування реалізується через класифікацію комах за розміром, підрахунок кількості лапок чи вусиків та орієнтування у просторі під час «прокладання» шляхів на макеті.

Методичний кейс «Подорож сонячного зайчика» присвячений вивченню властивостей світла, відбивання та тіні у доступній ігровій формі. Діти досліджують явища утворення тіні залежно від положення джерела світла та прозорості об'єктів, застосовуючи при цьому ліхтарики та дзеркала для створення світлових проєкцій. Мовленнєвий розвиток стимулюється через придумування історій для театру тіней та опис змін довжини тіні протягом дня. Інженерний компонент полягає у виготовленні найпростішого сонячного годинника на майданчику ЗДО, де дитина має правильно встановити вертикальний стрижень-вказівник для відліку часу. Художнє втілення ідей відбувається через створення силуетних малюнків «тіней» улюблених іграшок, а математичний блок включає вимірювання довжини тіні умовними мірками або лінійкою у різний час доби та порівняння отриманих результатів на числовій прямій.

Підсумовуючи, зауважимо, що STREAM-технології є фундаментальною інноваційною стратегією, яка забезпечує перехід на якісно новий рівень формування природничих уявлень завдяки органічному поєднанню дослідницької активності з конструкторським баченням світу. Успішність впровадження цієї технології безпосередньо залежить від фахової готовності педагога до інтеграції знань із різних галузей та його здатності створювати освітнє середовище, яке постійно спрямовує дитину на пошук самостійних відповідей на складні виклики реальності.

Перспективи подальших наукових розвідок у цій галузі вбачаються у розробці діагностичного інструментарію для оцінювання когнітивного прогресу дошкільників у STREAM-проєктах, а також у детальному вивченні можливостей залучення технологій штучного інтелекту та віртуальної реальності для максимальної персоналізації процесу природничої освіти дітей дошкільного віку.

Література

1. Герасименко Ю. Використання інновацій у процесі формування природничо-екологічної компетентності дітей старшого дошкільного віку. *Проблеми освіти*. 2025. Вип. 2 (103). С. 153–168. URL: <https://imzo-journal.org.ua/index.php/journal/article/download/226/209/>.
2. Довбня С. О., Степаненко Ю. С. Stream-освіта як засіб формування дослідницької компетентності у дітей старшого дошкільного віку. URL: http://dSPACE.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/29432/1/60_Dovbnja_Stepanenko.pdf
3. Попиченко С. С., Найдюк І. С. Stream-освіта у розвитку пізнавальних процесів старших дошкільників засобами цифрових технологій. *Наукові інновації та передові технології*. 2023. № 10 (24). С. 636–647. URL: <https://perspectives.pp.ua/index.php/nauka/article/view/6151/6185>.
4. Про затвердження Державного стандарту дошкільної освіти: постанова Кабінету Міністрів України від 26 листопада 2025 р. № 1557. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1557-2025-п>.

Дубінка Микола Михайлович

Центральноукраїнський державний університет
імені Володимира Винниченка
(м. Кропивницький, Україна)

Савченко Наталія Сергіївна

Центральноукраїнський державний університет
імені Володимира Винниченка
(м. Кропивницький, Україна)

СУБ'ЄКТ-СУБ'ЄКТНА ВЗАЄМОДІЯ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГА ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Проблема та її зв'язок із важливими науковими і практичними завданнями. У сучасних умовах модернізації дошкільної освіти України особливої актуальності набуває переосмислення ролі педагога як суб'єкта професійної діяльності, здатного до гуманістично орієнтованої взаємодії з дитиною. Нові освітні орієнтири, закріплені в Базовому компоненті дошкільної освіти, акцентують увагу на цінності дитинства, унікальності кожної дитини, необхідності створення умов для її повноцінного розвитку та самореалізації [1].

У цьому контексті ключового значення набуває суб'єкт-суб'єктна взаємодія як основа організації освітнього процесу в закладі дошкільної освіти. Саме вона забезпечує перехід від авторитарної моделі педагогічного впливу до партнерської, діалогічної взаємодії, у якій дитина виступає активним учасником освітнього процесу.

Водночас практика засвідчує наявність суперечності між необхідністю впровадження суб'єкт-суб'єктної взаємодії та недостатнім рівнем сформованості відповідних професійних умінь у педагогів. Це зумовлює потребу у науковому осмисленні ролі взаємодії як чинника формування професійної компетентності вихователя.

Аналіз наукових досліджень і публікацій. Проблема педагогічної взаємодії та формування професійної компетентності педагога знайшла відображення у працях сучасних українських учених у галузі дошкільної освіти.

Зокрема, О. Кононко, Н. Петрова, Л. Свирська розглядають особистість дитини як активного суб'єкта життєдіяльності, наголошуючи на необхідності побудови взаємин на засадах поваги, довіри та прийняття [4]. Н. Гавриш підкреслює значення комунікативної культури педагога та його здатності до діалогу з дитиною. У працях І. Беха, А. Богуш обґрунтовано ідею особистісно орієнтованого підходу як основи гуманістичної взаємодії.

Питання професійної підготовки вихователів висвітлено у дослідженнях А. Богуш, яка акцентує увагу на інтеграції теоретичної та практичної підготовки [3], а також у працях К. Крутій, де розкрито значення освітнього середовища як простору взаємодії та розвитку дитини [2].

Водночас аналіз наукових джерел засвідчує, що проблема формування професійної компетентності педагога закладу дошкільної освіти саме через призму суб'єкт-суб'єктної взаємодії потребує подальшого комплексного дослідження, зокрема в аспекті її практичної реалізації в освітньому процесі.

Метою дослідження є обґрунтування ролі суб'єкт-суб'єктної взаємодії як чинника формування професійної компетентності педагога закладу дошкільної освіти та визначення умов її ефективної реалізації в освітньому процесі.

Виклад основного матеріалу, обґрунтування результатів дослідження. Загалом, взаємодія – це «категорія, яка відтворює процеси впливу різних об'єктів один на одного, їхню взаємну зумовленість, зміну стану, взаємоперехід, а також погодження одним суб'єктом іншого» [5, с. 41]. Суб'єкт-суб'єктна взаємодія в ЗДО розглядається як така організація педагогічного процесу, за якої педагог і дитина виступають рівноправними учасниками спільної діяльності, що ґрунтується на взаємоповазі, довірі, емоційній підтримці та визнанні цінності кожного [4, с. 27].

У такій взаємодії змінюється сама позиція педагога: він перестає бути лише транслятором знань і набуває ролі фасилітатора, наставника, партнера, який створює умови для самостійного пізнання світу дитиною. Це, у свою чергу, вимагає високого рівня сформованості професійної компетентності.

Професійна компетентність вихователя в умовах суб'єкт-суб'єктної взаємодії має інтегративний характер і охоплює такі складові: 1) мотиваційно-ціннісну (орієнтація на гуманістичні

цінності, прийняття дитини як цінності); 2) когнітивну (знання психологічних особливостей розвитку дитини, закономірностей взаємодії); 3) комунікативно-діяльнісну (уміння будувати діалог, організувати спільну діяльність); 4) рефлексивну (здатність до самоаналізу та професійного самовдосконалення) [1].

Ефективність формування такої компетентності значною мірою залежить від умов, створених у закладі дошкільної освіти.

По-перше, важливою умовою є створення емоційно безпечного освітнього середовища, у якому дитина відчуває підтримку, прийняття та можливість вільного самовираження. Саме в такому середовищі формується довіра як основа взаємодії.

По-друге, необхідною є організація діяльності на засадах вибору та ініціативи дитини. Це передбачає використання ігрових, дослідницьких, творчих форм роботи, які стимулюють активність і самостійність дошкільників.

По-третє, важливу роль відіграє побудова партнерської взаємодії з родиною, що забезпечує єдність виховних впливів і створює цілісний освітній простір розвитку дитини.

По-четверте, суттєвим є розвиток професійної рефлексії педагога, що дозволяє йому осмислювати власний досвід, коригувати діяльність і вдосконалювати взаємодію з дітьми [2; 3; 4].

Практика діяльності закладів дошкільної освіти свідчить, що реалізація суб'єкт-суб'єктної взаємодії відбувається через такі форми: інтерактивні заняття; ігрові ситуації вибору; проектну діяльність; ранкові зустрічі як простір діалогу; спільні творчі заходи з батьками; індивідуальні освітні траєкторії розвитку дитини [2].

Особливої актуальності набуває впровадження таких підходів в умовах сучасних соціальних викликів, коли дитина потребує не лише знань, а й емоційної підтримки, стабільності та відчуття безпеки.

Суб'єкт-суб'єктна взаємодія в цьому контексті виступає не лише педагогічним, а й соціально-психологічним ресурсом розвитку особистості дитини.

Висновки та перспективи дослідження. Отже, суб'єкт-суб'єктна взаємодія є важливим чинником формування професійної компетентності педагога закладу дошкільної освіти, оскільки визначає характер освітнього процесу, спрямованого на розвиток активної, творчої, самостійної особистості дитини. Її реалізація потребує створення відповідних педагогічних умов, переорієнтації

професійної позиції вихователя та розвитку його готовності до гуманістично орієнтованої діяльності.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у розробленні інноваційних технологій формування суб'єкт-суб'єктної взаємодії, а також у вивченні можливостей цифрового освітнього середовища як простору педагогічної взаємодії.

Література

1. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція). Наказ № 33 МОН України від 12.01.2021 р. Київ, 2021. URL: <https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2021/01/nakaz-33-bazovyy-komponent-doshk-osv.pdf>.
2. Крутій К. Л. Освітній простір дошкільного навчального закладу: монографія: у 2-х ч. Запоріжжя : ТОВ «ЛПКС» ЛТД, 2009. Ч. I. 320 с.
3. Розвиток особистості дитини дошкільного віку в різних видах діяльності: монографія / за заг. ред. А. М. Богущ; МОН України, ПНПУ ім. К.Д. Ушинського. Одеса : Букаєв Вадим Вікторович, 2013. 236 с.
4. Свирська Л., Петрова Н. Взаємодія дорослих із дітьми раннього віку. Київ, 2004. 112 с.
5. Соціолого-педагогічний словник / за ред. В. В. Радула, вид. 2-е. Харків : Мачулін, 2015. 444 с.

Дубовик Юлія Олександрівна

Полтавський національний педагогічний університет
імені В. Г. Короленка
(м. Полтава, Україна)

ФОРМУВАННЯ ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ВИХОВАТЕЛІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Стрімкий розвиток цифрових технологій і їх активне впровадження в освітній процес визначають нові вимоги до професійної підготовки педагогічних кадрів. Сучасний вихователь закладу дошкільної освіти має володіти не лише традиційними методиками навчання і виховання, а й цифровими інструментами, які забезпечують ефективну організацію освітнього процесу, комунікацію з батьками та створення інноваційного освітнього середовища.

Особливого значення набуває здатність вихователів орієнтуватися в інформаційному просторі, критично оцінювати цифровий контент, безпечно використовувати технології та інтегрувати їх у роботу з дітьми дошкільного віку. Це пов'язано з тим, що сучасні діти з раннього віку взаємодіють із цифровими пристроями, а отже педагог має виступати провідником у формуванні їхньої медіа- та цифрової культури.

Теоретико-методологічні основи формування цифрової компетентності педагогів детально розкрито в наукових працях українських дослідників В. Биков, Н. Морзе, О. Овчарук, О. Спірін. Питання застосування цифрових технологій у закладах дошкільної освіти, а також особливості професійної підготовки вихователів висвітлюються у дослідженнях Н. Гавриш, Л. Зданевич, К. Крутій, О. Половина.

Мета статті полягає у теоретичному обґрунтуванні сутності цифрової компетентності вихователів закладів дошкільної освіти та визначенні ефективних підходів і шляхів її формування.

Оновлення змісту професійної підготовки вихователів спирається на Професійний стандарт «Вихователь закладу дошкільної освіти» [3], у якому інформаційно-комунікаційну компетентність визначено як одну з ключових і наскрізних трудових функцій.

У межах стандарту подано структурований перелік трудових функцій, професійних компетентностей (сформованих за окремими трудовими діями або їх групами), а також їх умовні позначення.

Зокрема, інформаційно-комунікаційна компетентність (Г2) конкретизується через такі складники: здатність орієнтуватися в інформаційному просторі (Г2.1), ефективно використовувати ІКТ та електронні освітні ресурси у професійній діяльності (Г2.2), а також дотримуватися правил безпечної поведінки в цифровому середовищі (Г2.3) [3]. Зміст цих компетентностей передбачає вміння знаходити, опрацьовувати й критично оцінювати інформацію, дотримуватися правових і санітарно-гігієнічних вимог використання цифрових технологій, застосовувати електронні освітні ресурси відповідно до освітніх цілей, а також забезпечувати безпечну поведінку в цифровому середовищі, зокрема щодо захисту персональних даних і дотримання норм академічної доброчесності.

Роль цифрової компетентності вихователя закладу дошкільної освіти в сучасному освітньому процесі полягає в таких аспектах:

1. Забезпечення доступу до інформації. Цифрові технології відкривають вихователю можливості швидкого доступу до різноманітних освітніх ресурсів, методичних матеріалів та ідей для занять. Завдяки сформованій цифровій компетентності педагог може ефективно знаходити, аналізувати та адаптувати інформацію відповідно до вікових особливостей дітей.

2. Використання інноваційних методів навчання і виховання. Цифрова компетентність сприяє впровадженню сучасних підходів до організації освітнього процесу в ЗДО: інтерактивних ігор, мультимедійних занять, онлайн-інструментів для взаємодії. Це підвищує зацікавленість дітей, активізує їхню пізнавальну діяльність та сприяє кращому засвоєнню матеріалу.

3. Підвищення якості освітнього процесу. Використання цифрових технологій дає змогу вихователю створювати яскраві, наочні та інтерактивні дидактичні матеріали, що відповідають потребам сучасних дітей. Це сприяє урізноманітненню форм роботи, індивідуалізації навчання та підвищенню його ефективності.

4. Формування основ цифрової культури у дітей. Вихователь виступає провідником дитини у цифровому світі, формує первинні навички безпечного та відповідального використання технологій, розвиває критичне ставлення до інформації та медіаграмотність.

5. Професійний розвиток і готовність до викликів сучасності. Цифрова компетентність забезпечує здатність вихователя до самоосвіти, участі в онлайн-навчанні, обміну досвідом із колегами та ефективної комунікації з батьками. Вона є необхідною умовою успішної професійної діяльності в умовах цифрового суспільства.

Реалізація окреслених завдань вимагає використання розгалуженої системи ресурсів, що забезпечують безперервність професійного розвитку педагога. У сучасних умовах формування цифрової компетентності вихователів відбувається через інтеграцію державних проєктів, зокрема платформи «Дія.Освіта», де за допомогою «Цифрограму» та спеціалізованих серіалів педагоги опановують навички цифрової гігієни та безпеки дітей у кіберпросторі. Важливу роль відіграють спеціалізовані ресурси, як-от портали «Вихователь», «Всеосвіта» та «На Урок», які надають практичний інструментарій для створення інтерактивних дидактичних матеріалів, онлайн-ігор та візуального контенту.

Сучасний етап підготовки також передбачає оволодіння інструментами штучного інтелекту для генерації сценаріїв та методичних розробок, а також використання хмарних сервісів Google Workspace для ефективної дистанційної взаємодії з батьками. Таке поєднання теоретичної бази з активним використанням освітніх платформ дозволяє вихователю не лише відповідати вимогам Професійного стандарту, а й виступати фаховим провідником дитини у цифровому світі.

Підсумовуючи, зазначимо, що формування цифрової компетентності вихователів є стратегічною умовою модернізації дошкільної освіти відповідно до вимог Професійного стандарту. Цей процес поєднує опанування технічних інструментів та використання спеціалізованих платформ для створення інноваційного освітнього контенту.

Окремої уваги потребує розробка методичних рекомендацій для педагогів стосовно балансу між цифровими та традиційними формами роботи, що сприятиме гармонійному розвитку дитини в умовах сучасного інформаційного суспільства.

Література

1. Миронова Л. А., Брюховецька І. В., Семеняко Ю. Б. Цифрова компетентність педагога як важлива складова підготовки здобувачів до сучасного цифрового світу. *Інноваційна педагогіка*. Випуск 59. 2023. С. 233–237.

2. Притуляк Л. М. Цифрова компетентність майбутнього вихователя: виклики та інноваційні підходи до підготовки в умовах діджиталізації дошкільної освіти. *Академічні візії*. Випуск 59. 2025. URL: <https://doi.org/10.5281/zenodo.18102049>.

3. Про затвердження професійного стандарту «Вихователь закладу дошкільної освіти»: наказ Міністерства освіти України від 19.10.2021 р. № 755-21. URL: https://register.nqa.gov.ua/uploads/0/357-nakaz_755.pdf.

Забудько Тетяна Олегівна

Херсонський державний університет
(м. Івано-Франківськ, Україна)

Бальоха Альона Сергіївна – наукова керівниця

Херсонський державний університет
(м. Івано-Франківськ, Україна)

ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ПРОЦЕСІ КОНСТРУЮВАННЯ З ПРИРОДНОГО МАТЕРІАЛУ

Проблема та її зв'язок із важливими науковими і практичними завданнями. Сучасний етап розвитку суспільства характеризується загостренням екологічних проблем, що зумовлює необхідність формування екологічно відповідальної особистості з раннього дитинства. Питання екологічного виховання набувають особливої актуальності в контексті реалізації положень Закону України «Про дошкільну освіту» [4] та Базового компонента дошкільної освіти [7], у яких визначено необхідність формування у дітей ціннісного ставлення до природи, екологічної свідомості та навичок безпечної поведінки в природному довкіллі.

Екологічна компетентність у старшому дошкільному віці є інтегративною якістю особистості, що охоплює систему знань про природу, емоційно-ціннісне ставлення до неї та здатність до екологічно доцільної поведінки. У зв'язку з цим особливої ваги набуває пошук ефективних педагогічних засобів, які забезпечують не лише передачу знань, а й формування практичного досвіду взаємодії з природою. Одним із них виступає конструювання з природного матеріалу, що інтегрує пізнавальну, творчу та практичну діяльність дітей.

Окреслена нами проблема полягає в необхідності наукового обґрунтування та експериментальної перевірки ефективності формування екологічної компетентності дітей старшого дошкільного віку в процесі конструювання з природного матеріалу як малодослідженого феномену.

Аналіз наукових досліджень і публікацій. Питання екологічного виховання дошкільників висвітлено у працях вітчизняних науковців. Зокрема, Г. Беленька, Т. Науменко,

О. Половіна розкривають методичні аспекти ознайомлення дітей зі світом природи, наголошуючи на важливості практичної діяльності та створення розвивального природного середовища [3].

О. Середечна обґрунтовує значення системної роботи з формування екологічної компетентності через різні види діяльності [8]. А. Іскрижицька та О. Сорочинська акцентують увагу на використанні ігрових технологій у розвитку природничо-екологічної компетентності [5].

У дослідженнях О. Кислої та В. Коваль підкреслюється роль «куточка живої природи» у забезпеченні наступності екологічного виховання між дошкільною та початковою освітою [6]. Ідеї використання праці в природі як засобу розвитку особистості простежуються також у педагогічній спадщині Ф. Фребеля, що знайшли відображення в роботі О. Анісімової [1].

Також сучасні дослідження звертають увагу на використання інноваційних дидактичних матеріалів, зокрема логічних блоків Дьенеша, у процесі пізнання природного довкілля дітьми старшого дошкільного віку [2].

Разом з тим, аналіз наукових джерел свідчить, що проблема формування екологічної компетентності саме в процесі конструювання з природного матеріалу потребує подальшого спеціального дослідження.

Мета дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні ефективності використання природних матеріалів під час конструювання дітьми старшого дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу та обґрунтування результатів. Екологічна компетентність розглядається нами як інтегративне утворення, що включає когнітивний, емоційно-ціннісний і поведінковий компоненти.

Когнітивний компонент передбачає засвоєння знань про об'єкти і явища природи, властивості природних матеріалів, взаємозв'язки у природному середовищі.

Емоційно-ціннісний компонент характеризується позитивним ставленням до природи, здатністю переживати її красу та усвідомлювати необхідність її збереження.

Поведінковий компонент проявляється у практичній діяльності, екологічно доцільній поведінці та готовності дбати про природне довкілля.

У процесі дослідження було визначено педагогічні умови, які сприяють вирішенню означеної проблеми:

1. Створення предметно-розвивального середовища (куточків природи, майстерень, STEM-осередків).

2. Систематичне використання природного матеріалу (листя, гілок, шишок, жолудів, насіння тощо) у конструктивній діяльності.

3. Поєднання конструювання з бесідами, спостереженнями, екскурсіями, проектною діяльністю.

4. Залучення дітей до колективних творчих проєктів екологічного змісту.

Експериментальна перевірка передбачала поетапну організацію роботи: мотиваційний етап (формування інтересу до природи), діяльнісний (практична робота з матеріалом), рефлексивний (обговорення результатів, оцінювання значущості виконаної діяльності).

Результати проведеної роботи засвідчили позитивну динаміку рівнів сформованості екологічної компетентності. У дітей експериментальної групи спостерігалось підвищення рівня знань про природу, зростання пізнавального інтересу, розвиток умінь дбайливо використовувати природні матеріали. Вони демонстрували відповідальне ставлення до рослин і тварин, ініціювали природоохоронні дії у межах закладу дошкільної освіти.

Таким чином, конструювання з природного матеріалу виступає ефективним засобом інтеграції знань і практичного досвіду, сприяє розвитку творчого мислення, уяви та формуванню екологічно доцільної поведінки.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, формування екологічної компетентності дітей старшого дошкільного віку є актуальним завданням сучасної дошкільної освіти. Дослідження підтвердило, що системна організація конструювання з природного матеріалу забезпечує ефективний розвиток когнітивного, емоційно-ціннісного та поведінкового компонентів екологічної компетентності.

Практична значущість нашого дослідження полягає у можливості використання розробленої системи завдань у діяльності закладів дошкільної освіти. Перспективи подальших досліджень пов'язані з розробкою методичних рекомендацій для педагогів, створенням дидактичних комплектів та вивченням наступності

формування екологічної компетентності між дошкільною та початковою освітою.

Література

1. Анісімова О. Е. Використання ідей Ф. Фрйбеля у напрямку ознайомлення дітей із оточуючим світом через працю у природі. Збірник наукових праць «Педагогічні науки». 2011. Т. 1. №. 58. С. 38–42. [Електронний ресурс]. URL: <https://ps.journal.kspu.edu/index.php/ps/article/view/3829>.

2. Бальоха А. С. Використання Блоків Дьенеша у процесі пізнання природного довкілля вихованцями старшої групи. *Наступність у навчанні математики в умовах реформи загальної середньої освіти: реалії та перспективи*: збірник тез доповідей за матеріалами Всеукраїнської науково-практичної конференції, 25 березня 2025 р. Одеса: Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського. 2025. С. 49–51. URL: <http://dspace.pdpu.edu.ua/handle/123456789/22140>.

3. Беленька Г. В., Науменко Т. С., Половіна О. В. Дошкільнятам про світ природи: методичний посібник для вихователів дітей дошкільного віку. Київ: Київський університет імені Бориса Грінченка, 2013. 115 с. URL: <https://surl.li/fzlyjw>.

4. Закон України «Про дошкільну освіту». Редакція від 01.01.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3788-20>.

5. Іскрижицька А., Сорочинська О. Формування природничо-екологічної компетентності у дітей старшого дошкільного віку засобами ігрових технологій. *Інноваційні процеси в дошкільній освіті: теорія, практика, перспективи*: зб. наукових праць: у 2-х ч. 2022. р. С. 128–132. URL: <https://eprints.zu.edu.ua/id/eprint/35437>.

6. Кисла О., Коваль В. Наступність у формуванні екологічної компетентності дітей дошкільного і молодшого шкільного віку засобами куточку живої природи. [Електронний ресурс]. URL: <https://lnk.ua/YCw03vGCt>.

7. Наказ МОН «Про затвердження Базового компонента дошкільної освіти» (нова редакція) від 12.01.2021. № 33. URL: <https://surl.li/ajouyt>.

8. Середечна О. І. Формування екологічної компетентності дошкільників в процесі ознайомлення з природою. [Електронний ресурс]. URL: <http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/18760/1/29.pdf>.

Зімакова Лілія Василівна

Полтавський національний педагогічний університет
імені В. Г. Короленка
(м. Полтава, Україна)

ІГРИ ТА ВПРАВИ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ЗВУКОВОЇ КУЛЬТУРИ МОВЛЕННЯ ДОШКІЛЬНИКІВ

Проблема, її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Виховання звукової культури мовлення дошкільників є складним і багатокомпонентним процесом, що охоплює формування правильної звуковимови, розвиток фонематичного слуху, мовленнєвого дихання, дикції, сили, висоти та інтонаційної виразності голосу.

Короткий огляд публікацій. Проблема формування фонетичної компетентності та звукової культури мовлення у дошкільників є важливою частиною дошкільної лінгводидактики та логопедії в Україні й активно досліджується в межах педагогічної та корекційної педагогіки (В. Бенера, А. Богуш, Н. Пахомова, Л. Філічова, М. Фоменко, М. Шеремет та ін.). Під фонетичною компетентністю розуміють змогу правильно вимовляти звуки, розрізняти фонемі, володіти фонематичним слухом, дикцією, мовним диханням, регулювати силу, темп, тембр голосу та інтонаційну виразність – усі ці складові є критеріями звукової культури мовлення дошкільника.

Лінгводидактичний потенціал ігрової діяльності та вправляння підтверджується численними дослідженнями у сфері загальної та дошкільної педагогіки, дитячої психології та дошкільної лінгводидактики (Л. Артемова, А. Богуш, Н. Гавриш, Н. Луцан, М. Федорова та ін.). Українські дослідження та педагогічна практика пропонують широкий спектр ігор і вправ для розвитку фонетичних компонентів мовлення у дошкільників, а саме: ігри на розвиток фонематичного слуху, артикуляційні ігри, ігри для автоматизації та диференціації звуків, сюжетно-рольові та театралізовані ігри, дидактичні ігри та вправи на звукопорівняння, добір рим, визначення позиції звука в слові тощо, зокрема: лінгводидактичні та логопедичні розробки й комплекси вихователів О. Бабенко, Ю. Громлюк, вчителя-логопеда О. Шпильової та ін.

Незважаючи на численні праці з теорії фонетичної компетентності, у практичній роботі вихователів часто бракує систематизованих методичних рекомендацій саме щодо ігрових форм

роботи. Частина логопедичних та педагогічних досліджень пропонує апробовані вправи, але їх узагальнена класифікація в наукових виданнях наразі є фрагментарною і несистематичною.

Мета – сформулювати орієнтовну сучасну класифікацію ігор та вправ на виховання звукової культури мовлення дітей дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу, обґрунтування результатів дослідження. У працях А. Богуш виховання звукової культури мовлення дошкільників розглядається як цілісний педагогічний процес, у якому провідну роль відіграють дидактичні ігри та спеціально організовані вправи [1]. Учена наголошує, що саме в ігровій діяльності відбувається найбільш ефективно формування всіх компонентів фонетичної компетентності: правильної звуковимови, фонематичного слуху, мовленнєвого дихання, дикції та інтонаційної виразності.

Аналіз методичного матеріалу, запропонованого М. Федоровою [2], свідчить, що найбільш ефективним засобом реалізації цих завдань у дошкільному віці є ігри та вправи, які відповідають віковим особливостям дітей і забезпечують природну мовленнєву активність. Вона вважає, що у структурі роботи з виховання звукової культури мовлення доцільно виокремлювати кілька взаємопов'язаних груп ігор і вправ, які послідовно застосовуються в освітньому процесі. Проаналізований матеріал М. Федорової свідчить, що ігри та вправи на виховання звукової культури мовлення дошкільників становлять цілісну систему, яка охоплює всі компоненти фонетичної компетентності. Їх комплексне та систематичне використання забезпечує ефективне формування правильної звуковимови, фонематичного слуху, дикції та інтонаційної виразності мовлення дітей дошкільного віку [2].

На підставі проаналізованих класифікацій вправ А. Богуш та М. Федорової подаємо власну сучасну класифікацію ігор і вправ, логічно виведену з поданого матеріалу, але осмислену крізь призму сучасних технологій мовленнєвого розвитку, компетентнісного та діяльнісного підходів у дошкільній освіті.

Сучасні підходи до мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку орієнтовані на компетентнісний, діяльнісний та дитиноцентрований підходи, зумовлюють необхідність оновлення традиційних класифікацій ігор і вправ. Виходячи з аналізу наукових джерел і методичних напрацювань, доцільно виокремити таку

авторську класифікацію ігор і вправ, спрямованих на формування фонетичної компетентності дошкільників.

Першу групу становлять *сенсорно-слухові ігри та вправи*, що реалізуються в межах технологій розвитку фонематичного слуху та слухової уваги. Вони спрямовані на формування здатності розрізняти звуки мовлення, інтонаційні характеристики, тембр і силу голосу, а також орієнтуватися в звуковому середовищі. Такі ігри можуть інтегрувати елементи музично-ритмічних, шумових, аудіальних вправ і часто поєднуються з елементами медіаосвіти (використання аудіозаписів, звукових сигналів), що відповідає сучасним технологіям сенсорного розвитку.

Другу групу складають *артикуляційно-кінетичні ігри та вправи*, що ґрунтуються на технологіях розвитку мовленнєво-рухового апарату. Вони передбачають виконання артикуляційної гімнастики, дихальних вправ, поєднаних з рухами тіла, мімікою та жестами. Такі ігри інтегруються з елементами тілесно-орієнтованих і здоров'язберезувальних технологій, сприяють формуванню правильної артикуляції, мовленнєвого дихання та координації мовленнєвих рухів.

Третю групу утворюють *мовленнєво-ігрові вправи на автоматизацію та диференціацію звуків*, що реалізуються в межах ігрових і комунікативних технологій. Вони спрямовані на закріплення правильної звуковимови в словах, фразах і зв'язному мовленні, а також на розмежування акустично близьких звуків. Такі ігри часто набувають сюжетного або рольового характеру, що забезпечує природність мовленнєвої діяльності та підвищує мотивацію дітей.

Четверту групу становлять *інтонаційно-виразні ігри та вправи*, які ґрунтуються на технологіях розвитку емоційного інтелекту та художньо-мовленнєвої діяльності. Вони сприяють формуванню вміння регулювати темп, силу, висоту голосу, логічні наголоси та інтонаційні засоби мовлення. Такі вправи ефективно поєднуються з театралізованою діяльністю, драматизацією, інсценуванням літературних творів, що відповідає інтегрованому характеру сучасної дошкільної освіти.

П'яту групу складають *ігри та вправи аналітико-фонетичного спрямування*, що реалізуються в межах когнітивних та проблемно-пошукових технологій. Вони формують у дітей вміння здійснювати звуковий аналіз слів, усвідомлювати звукову структуру мовлення, визначати послідовність і позицію звуків. Такі ігри готують

дошкільників до подальшого навчання грамоті, не порушуючи вікової адекватності навчання.

Окремо доцільно виокремити *інтегровані ігрові комплекси*, які поєднують декілька напрямів роботи (слуховий, артикуляційний, інтонаційний, аналітичний) у межах одного заняття або ігрової ситуації. Вони реалізуються на основі інтегрованих освітніх технологій і забезпечують цілісність формування фонетичної компетентності.

Висновки, перспективи. Таким чином, запропонована класифікація ігор та вправ відображає сучасні тенденції мовленнєвого розвитку дошкільників і ґрунтується на поєднанні традиційних методичних підходів із сучасними освітніми технологіями, що дозволяє підвищити ефективність формування фонетичної компетентності в умовах дошкільної освіти. Перспективами науково-педагогічного дослідження є пошук шляхів інтеграції охарактеризованих ігор та вправ в освітню діяльність ЗДО.

Література

1. Богуш А. М., Гавриш Н. В. Дошкільна лінгводидактика: Теорія і методика навчання дітей рідної мови в дошкільних навчальних закладах: підручник. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2015. 704 с.
2. Федорова М. А. Дошкільна лінгводидактика. Житомир : ФОП Левковець, 2022. 313 с.

Іванчук Людмила Володимирівна

Хмельницький заклад дошкільної освіти № 11 «Золота рибка»

Хмельницької міської ради Хмельницької області

(м. Хмельницький, Україна)

ІНТЕРАКТИВНИЙ ТЕАТР ЯК ІННОВАЦІЙНА ТЕХНОЛОГІЯ РОЗВИТКУ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ ДИТИНИ-ДОШКІЛЬНИКА

Сьогодні перед дошкільною освітою суспільство ставить важливе завдання – залучити всі наявні педагогічні ресурси для максимально ефективного розвитку дитини. Одним із ключових аспектів є формування творчої, комунікативної, соціально-естетичної особистості. Такі дослідники, як Л. Артемова, А. Богуш, О. Кононко, Л. Макаренко, О. Олійник та інші, зазначають, що найефективнішим способом розкриття внутрішнього потенціалу дошкільника та сприяння його самореалізації у творчому середовищі є використання мистецтва. Тому нині дошкільна освіта все більше акцентує увагу на творчому розвитку дітей, інтегруючи різні види мистецької діяльності в освітній процес закладу дошкільної освіти для становлення творчої особистості [4].

У Базовому компоненті дошкільної освіти закріплено норми та положення, які визначають державні вимоги до рівня знань, розвитку та виховання дитини. Серед семи освітніх напрямів інваріантної складової цього документа освітній напрям «Дитина у світі мистецтва» зосереджує увагу педагогів на розвитку творчого потенціалу дітей, підтримці їхніх індивідуальних досягнень і здібностей. Його метою є розвиток у малечі відчуття краси у всій її різноманітності, формування ціннісного ставлення як до предметного світу, так і до мистецтва, а також стимулювання творчих здібностей. Додатково акцентується увага на формуванні початкових трудових і художньо-естетичних навичок, розвитку самостійності [1].

Театралізована діяльність є одним із найпопулярніших і найпривабливіших видів дитячої творчості та має унікальне педагогічне значення. Проблема її використання як потужного засобу впливу на формування творчої особистості дошкільника здобула визнання серед педагогів і психологів як у минулому, так і в сучасності. У дослідженнях І. Кондратець, Г. Мартиненко, С. Русової та інших найбільша увага приділяється саме педагогічній цінності театралізованої діяльності та її значенню в процесі виховання й

розвитку дитини. У дошкільному дитинстві вона розглядається науковцями та практиками як один із найефективніших засобів гармонійного розвитку особистості, оскільки інтегрує в собі різні види мистецтв – риторику, музику, танець, акторську майстерність, живопис тощо, створюючи унікальний синтез засобів виразності [3].

Інтерактивний театр – це сучасний підхід, який передбачає активну участь глядачів у подіях вистави. Вони не лише спостерігають за дією, а й впливають на розвиток сюжету, змінюючи та доповнюючи його. Основними функціями інтерактивного театру є пізнавальна, комунікативна, профілактична, корекційна, терапевтична та інші. Їхня реалізація сприяє формуванню соціальної компетентності, глибшому розумінню та засвоєнню ролей, розвитку творчого підходу, а також створенню внутрішніх механізмів для подолання життєвих труднощів, які можуть викликати дезадаптацію чи недостатню соціальну ефективність особистості.

Доцільність використання інтерактивних вистав у практиці роботи закладу дошкільної освіти полягає в тому, що даний вид мистецтва є однією з форм відображення життя в сценічних образах. Під час вистави дошкільники стають свідками дивовижного процесу, коли літературний твір оживає в сценічних образах. Події відбуваються на очах глядачів, і вони самі беруть у них участь, знайомляться з персонажами, співчувають горю і радіють щастю одних та обурюються вчинками та поведінкою інших [2].

Інтерактивний театр в освітньому процесі закладу дошкільної освіти – це гра за змістом художнього твору, яка передбачає активне включення дітей у зміст та спирається на творчу уяву і сформовані етичні уявлення, передбачає обов'язкову зміну характеру персонажів та подій самого твору, визначену дорослим або придуману дітьми.

Участь у діяльності інтерактивного лялькового театру сприяє формуванню ціннісних орієнтирів у дошкільнят, розвитку їхніх соціальних навичок та вихованню важливих особистісних якостей, таких як працелюбність, чуйність, щирість, справедливість, чесність, відповідальність, доброта, товарицькість і прагнення до самовдосконалення. Цей формат театру є сучасним ефективним інструментом для розвитку спілкування, який допомагає як закладати основи комунікації, так і вдосконалювати її. У процесі створення й проведення подібних заходів задіяно значну кількість учасників, що стимулює розвиток творчої активності дошкільників.

Отже, впровадження в освітній процес інтерактивного театру відіграє важливу роль у всебічному формуванні особистості дитини. Активна участь у виставі дозволяє дітям стати творцями процесу, представляючи собою живий акт творчості, який є доступним і зрозумілим навіть для найменших та дозволяє вирішувати численні психолого-педагогічні завдання, такі як формування естетичного смаку, розвиток моральних засад, вдосконалення комунікативних навичок, тренування пам'яті, уваги, ініціативності, створення позитивного емоційного фону та навіть вирішення конфліктів через гру.

Література

1. Базовий компонент дошкільної освіти / авт. кол-в: Байєр О., Безсонова О., Брежнєва О., Гавриш Н. [та ін.]; наук. кер.: Т. Піроженко. Київ : Видавництво, 2021. 37 с.
2. Кондратець І. Ознайомлення дошкільників із театральним мистецтвом. *Палітра педагога*. 2021. № 2. С. 3–9.
3. Мартиненко Г. В. Театралізована діяльність у дитячому садку. Харків : Основа, 2018. 127 с.
4. Олійник О. М. Театрально-ігрова діяльність в умовах дошкільного навчального закладу: навч.-метод. посіб. Кам'янець-Подільський : Волощук В. О., 2017. 163 с.

Катрич Іванна Михайлівна

Херсонський державний університет
(м. Івано-Франківськ, Україна)

Швець Тетяна Анатоліївна – наукова керівниця

Херсонський державний університет
(м. Івано-Франківськ, Україна)

ІГРОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ МОТИВАЦІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ ДО ШКІЛЬНОГО НАВЧАННЯ

Проблема та її актуальність. У контексті сучасного реформування освітньої системи України, зокрема впровадження концепції Нової української школи, особливо актуальною стає проблема підготовки дітей до навчання у закладах загальної середньої освіти. Практичний досвід показує, що чимало дітей із достатнім рівнем інтелектуального розвитку стикаються з труднощами на початковому етапі шкільного навчання через недостатній розвиток мотиваційної сфери. Відсутність інтересу до навчання, низька пізнавальна активність та несформованість внутрішньої мотивації знижують успішність і створюють додаткові труднощі в адаптації до шкільного середовища.

У цьому контексті надзвичайно важливою стає ігрова діяльність, яка є провідним видом активності дітей. Гра забезпечує природне середовище для розвитку пізнавального інтересу, сприяє формуванню позитивного ставлення до процесу навчання та зміцненню внутрішньої мотивації. Тому вивчення потенціалу ігрової діяльності як засобу формування мотиваційної готовності дошкільників до шкільного навчання набуває особливої актуальності.

Аналіз досліджень. Проблема готовності дітей до школи є предметом дослідження багатьох учених: К. Гресь, О. Гришка, Л. Клеваки, Н. Лисенко, О. Тура, Н. Шульги та інших [1; 2; 4; 5]. Водночас питання системного використання ігрової діяльності як засобу розвитку саме мотиваційного компонента готовності потребує подальшого теоретичного обґрунтування та практичного впровадження.

Метою дослідження є теоретичне обґрунтування ролі ігрової діяльності як ефективного засобу розвитку мотиваційної готовності старших дошкільників до шкільного навчання.

Виклад основного матеріалу. Мотиваційна готовність до школи відіграє ключову роль у формуванні загальної психологічної підготовленості дитини. Вона охоплює позитивне ставлення до навчального закладу, зацікавленість у пізнавальній діяльності, прагнення здобувати нові знання, а також готовність дотримуватися вимог вчителя та ефективно співпрацювати з однолітками. Основні показники мотиваційної готовності включають [2, с. 12]:

- пізнавальний інтерес;
- позитивне ставлення до навчального процесу;
- розвинені внутрішні мотиви;
- прагнення досягати успіху в діяльності;
- налаштованість на подолання труднощів.

Ігрова діяльність є дієвим інструментом для розвитку зазначених складових, адже вона відповідає природним потребам дітей дошкільного віку. Під час гри виникають сприятливі умови для активного пізнання, емоційного включення та накопичення соціального досвіду.

Найчастіше сучасні фахівці дошкільної педагогіки звертаються до класифікації, запропонованої Н. Кудикіною, яка містить дві системоутворювальні групи [3, с. 87].

Творчі ігри (від лат. creatio – творення). До цієї групи належать: сюжетно-рольові, театралізовані, драматизації, конструктивно-будівельні, ігри-фантазування, ігри з елементами праці. Педагогічна цінність творчих ігор полягає в тому, що це самодіяльні ігри, в яких старші дошкільники самостійно придумують ігровий зміст і творчо його реалізують [3, с. 88].

Вони в такий спосіб демонструють знання, уміння й навички; відтворюють власні враження; вирішують питання, розв'язуючи конфлікти і суперечки; оволодівають етикою спілкування, загальнолюдськими моральними нормами; засвоюють досвід взаємодії з дорослими та однолітками [1, с. 752].

Друга група ігор, яку доцільно використовувати в старшому дошкільному віці, – це ігри за правилами, яка охоплює наступні різновиди: дидактичні, рухливі, ігри з елементами спорту, інтелектуальні, ігри-подорожі, пізнавальні, комп'ютерні, хороводні, народні, ігри-розваги.

Вони мотивують інтерес до розв'язання інтелектуальних завдань, сприяють розвитку довільної уваги, є важливими чинниками успішного навчання в майбутньому. Їхніми характерними

особливостями є реалізація створених дорослим певних змістових та процесуальних основ гри [4, с. 30].

Ефективне використання ігрової діяльності потребує виконання ряду педагогічних умов:

- регулярне впровадження ігор у навчальний процес;
- врахування вікових та індивідуальних характеристик кожної дитини;
- поєднання ігрових форм із іншими видами діяльності;
- забезпечення позитивного емоційного середовища;
- заохочення дитячої ініціативності та самостійності [5, с. 65].

Таким чином, ігрова діяльність забезпечує поступовий перехід від гри до навчальної діяльності, сприяючи формуванню внутрішньої мотивації та готовності до шкільного навчання.

Висновки. Ігрова діяльність виступає дієвим інструментом для розвитку мотиваційної готовності старших дошкільників до початку шкільного навчання. Вона сприяє вихованню позитивного ставлення до школи, стимулює пізнавальний інтерес, формує внутрішні мотиви до навчання та забезпечує легшу адаптацію до нових умов освітнього процесу. Використання різноманітних видів ігор, таких як сюжетно-рольові, дидактичні, ігри з правилами та інтерактивні вправи, створює можливості для гармонійного розвитку особистості дитини і всебічної підготовки до навчальної діяльності.

Подальші дослідження можуть зосереджуватися на створенні методичних рекомендацій та дидактичних матеріалів, які сприятимуть ефективному впровадженню ігрової діяльності під час підготовки дітей до шкільного навчання.

Література

1. Клевака Л. П., Гришко О. І., Гресь К. О. Формування базових якостей особистості дітей дошкільного віку в ігровій діяльності. *Вісник науки та освіти*. 2024. № 12 (30). С. 750–766.
2. Клевака Л. П., Тур О. М. Специфіка формування мотивації дітей дошкільного віку як чинник успішності навчання в НУШ. *Проблеми мотивації особистості в сучасному освітньому просторі*: колективна монографія. Кременчук, 2020. С. 7–20.
3. Кудикіна Н. В. Теоретичні засади педагогічного керівництва ігровою діяльністю молодших школярів у позаурочному навчально-виховному процесі: дис. ... д-ра. пед. наук: 13.00.01. Київ, 2004. 404 с.
4. Лисенко Н. В. Дидактична гра як засіб підготовки дітей до навчання в школі. *Рідна школа*. 2023. № 1. С. 28–31.
5. Шульга Н. І. Формування у дошкільників умінь і навичок навчальної діяльності у процесі ігор. *Педагогічна майстерність*. 2023. № 3. С. 65–70.

Котелянець Наталка Валеріївна
Центральноукраїнський державний університет
імені Володимира Винниченка
(м. Кропивницький, Україна)

ДИЗАЙН-ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ІННОВАЦІЙНА ТЕХНОЛОГІЯ ХУДОЖНЬО-ПРОДУКТИВНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ У ЗДО

Сучасний етап розвитку дошкільної освіти характеризується орієнтацією на формування творчої, активної особистості, здатної до самовираження та нестандартного мислення. У Базовому компоненті дошкільної освіти визначено, що одним із ключових завдань є розвиток творчих здібностей дитини, її емоційно-ціннісного ставлення до світу та мистецтва [2].

На думку І. Беха, розвиток особистості дитини неможливий без активної творчої діяльності, яка забезпечує самореалізацію та внутрішню мотивацію до пізнання [3]. У цьому контексті дизайн-діяльність виступає як ефективний засіб інтеграції різних видів діяльності (художньої, пізнавальної, конструктивної), що сприяє всебічному розвитку дошкільника.

Проблема розвитку творчості дітей дошкільного віку ґрунтовно досліджувалася у працях Л. Артемової, Н. Гавриш, О. Савченко. Зокрема, Л. Артемова підкреслює, що художня діяльність є важливим засобом розвитку емоційної сфери дитини та формування її естетичного досвіду [1]. Н. Гавриш зазначає, що творчість у дошкільному віці має діяльнісний характер і формується у процесі практичної активності дитини [4]. О. Савченко наголошує на необхідності впровадження інноваційних технологій, які забезпечують активну участь дітей у процесі навчання та сприяють розвитку їхньої самостійності [6]. Разом з тим, питання використання дизайн-діяльності у ЗДО потребує подальшого дослідження та практичного осмислення.

Дизайн-діяльність у закладі дошкільної освіти визначається як інтегрований вид творчої діяльності, спрямований на створення естетично значущого продукту, що має практичне або символічне значення та поєднує: художню діяльність (малювання, аплікація); конструктивну діяльність; елементи проектування.

За визначенням сучасних педагогів, дизайн-діяльність сприяє розвитку креативності, яка, за І. Бехом, є важливою складовою

особистісного становлення дитини [3]. Крім того, вона активізує пізнавальну діяльність, розвиває уяву, фантазію та образне мислення.

Дошкільний вік є сенситивним періодом для розвитку творчості. Саме в цей час активно формуються уява, емоційна сфера та здатність до символічного мислення. Н. Гавриш зазначає, що дитина пізнає світ через діяльність, а творчість є природною формою її активності [4].

Особливостями дизайн-діяльності є: ігровий характер – діяльність відбувається у формі гри; образність мислення – дитина створює образи, а не копіює реальність; емоційна насиченість – процес важливіший за результат; індивідуальність – кожен виріб унікальний, що необхідно враховувати під час організації освітнього процесу.

Дизайн-діяльність у дошкільному віці має низку специфічних ознак, які відрізняють її від традиційних видів продуктивної діяльності (малювання за зразком, аплікація, ліплення). Вона характеризується орієнтацією на процес і результат одночасно, активною позицією дитини та інтеграцією різних видів пізнавальної і творчої активності.

1. *Творчий і креативний характер.* Провідною ознакою дизайн-діяльності є її творчий характер, що проявляється у свободі вибору способів дії та варіантів розв'язання поставленого завдання. Дитина виступає суб'єктом творчості, який самостійно конструює образ майбутнього продукту, а не відтворює готові зразки. Креативність у цьому процесі виявляється у здатності по-новому поєднувати знайомі матеріали, надавати предметам нестандартних функцій і форм, що сприяє розвитку дивергентного мислення та уяви.

2. *Проблемність і пошуковість.* Дизайн-діяльність за своєю суттю є проблемно-пошуковою. Вона починається з проблемної ситуації, яка потребує осмислення та практичного розв'язання. Дитина не отримує готового алгоритму дій, а самостійно або у співпраці з однолітками шукає способи досягнення мети. У процесі пошуку дошкільники експериментують, висувають гіпотези, перевіряють їх на практиці, що створює передумови для формування елементарних дослідницьких умінь і пізнавальної самостійності.

3. *Практична спрямованість.* Важливою ознакою дизайн-діяльності є її прикладний характер. Створений продукт має конкретне призначення та використовується у грі, побуті або освітньому середовищі. Це надає діяльності особистісного сенсу та

підвищує мотивацію дітей. Практична спрямованість формує в дошкільників уявлення про корисність і функціональність предметів, а також відповідальне ставлення до результатів власної праці.

4. *Інтегрованість*. Дизайн-діяльність має яскраво виражений інтегрований характер, оскільки поєднує знання й уміння з різних освітніх галузей. У процесі створення дизайн-продукту дитина одночасно застосовує елементи математичних уявлень, мовленнєвої діяльності, художньо-естетичного та природничого досвіду. Така міждисциплінарність сприяє формуванню цілісної картини світу та забезпечує глибше засвоєння знань через їх практичне застосування.

5. *Колективність і соціальна взаємодія*. Дизайн-діяльність часто реалізується у формі спільних або групових проєктів, що передбачає активну соціальну взаємодію між дітьми. У процесі колективної роботи дошкільники навчаються домовлятися, узгоджувати дії, розподіляти ролі, приймати спільні рішення. Ця ознака має важливе соціалізувальне значення, оскільки сприяє розвитку комунікативних умінь, відповідальності та навичок співпраці.

6. *Процесуальність і етапність*. Дизайн-діяльність має чітку логіку розгортання, що включає кілька взаємопов'язаних етапів: від виникнення задуму до презентації результату. Така поетапність допомагає дітям усвідомити зв'язок між плануванням і результатом, формує навички організації власної діяльності. Поступово діти опановують уміння доводити розпочату справу до завершення, що є важливим компонентом розвитку вольових якостей.

7. *Емоційна насиченість*. Процес дизайн-діяльності є емоційно насиченим і привабливим. Він супроводжується позитивними переживаннями, почуттям радості від творчості та спільної роботи, гордістю за досягнутий результат. Емоційна складова відіграє важливу роль у формуванні стійкого інтересу до творчої та пізнавальної діяльності, що має довготривалий виховний ефект.

8. *Відкритість до експериментування*. Дизайн-діяльність передбачає відкритість процесу та варіативність результатів. Дитина має можливість змінювати початковий задум, доповнювати або трансформувати його в процесі роботи, що відповідає природній потребі дошкільників у експериментуванні. Така відкритість сприяє формуванню гнучкого мислення, впевненості у власних можливостях і готовності до творчого пошуку.

Дизайн-діяльність дошкільників має яскраво виражений творчо-практичний характер, поєднує в собі гру, дослідження,

конструювання й елементи проєктної роботи. Її головна ознака – спрямованість не лише на результат, а й на розвиток дитини через сам процес. Отже, ключові ознаки дизайн-діяльності дошкільників відображають її інноваційний, особистісно орієнтований та інтегрований характер. Вона створює сприятливі умови для всебічного розвитку дитини, формування креативності, самостійності та соціальної компетентності, закладаючи підґрунтя для подальшого навчання й творчої самореалізації.

Література

1. Артемова Л. В. Педагогіка і методика дошкільного виховання. Київ : Вища школа, 2010. 320 с.
2. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні від 12.01.2021 р. № 33. URL: <https://surl.li/ajltov>.
3. Бех І. Д. Особистісно орієнтоване виховання. Київ : Либідь, 2003. 280 с.
4. Гавриш Н. В. Розвиток творчих здібностей дітей дошкільного віку. Київ : Освіта, 2012. 256 с.
5. Методичні рекомендації до Базового компонента дошкільної освіти (Державного стандарту дошкільної освіти), 2021. URL: <https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2021/03/6050be86b4f68482865820-2.pdf>.
6. Савченко О. Я. Дидактика початкової освіти. Київ : Грамота, 2012. 504 с.

Краснянська Єлизавета Олегівна

Херсонський державний університет
(м. Івано-Франківськ, Україна)

Цюпак Ірина Миколаївна – наукова керівниця

Херсонський державний університет
(м. Івано-Франківськ, Україна)

ФОРМИ, МЕТОДИ ТА ЗАСОБИ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Проблема, її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Проблема формування комунікативної компетентності у дітей дошкільного віку на сучасному етапі розвитку суспільства набуває особливої актуальності, оскільки вона безпосередньо пов'язана з базовими завданнями гуманізації освіти та підготовки дитини до повноцінної життєдіяльності в соціумі. В епоху глобалізації та інформаційних технологій, коли безпосереднє людське спілкування часто витісняється віртуальною взаємодією, здатність дитини встановлювати емоційний контакт, розуміти іншого та адекватно висловлювати власні думки стає не просто освітнім навиком, а фундаментальною умовою її психічного здоров'я та соціального благополуччя.

Сучасна система дошкільної освіти потребує чіткого розуміння педагогами того, якими саме формами, методами та засобами можна найефективніше розвинути цю складну інтегративну якість. Несформованість комунікативних навичок призводить до труднощів у навчанні, конфліктності, тривожності та шкільної дезадаптації в майбутньому, що робить пошук оптимальних шляхів їх формування одним із пріоритетних завдань сучасної педагогіки.

Короткий огляд публікацій. Останні дослідження у сфері формування комунікативної компетентності дітей дошкільного віку свідчать про багатоформний та багатометодичний підхід до цього процесу. М. Автюхович підкреслює ефективність використання казкових сюжетів як засобу розвитку мовленнєвої та соціальної взаємодії [1], тоді як Ю. Клопотенко акцентує увагу на ігровій діяльності, що сприяє розвитку соціально-комунікативних навичок через рольові та колективні ігри [2]. С. Матвієнко систематизує методики формування соціальної компетентності дошкільників,

пропонуючи послідовну педагогічну діяльність, що включає вправи на комунікацію, співпрацю та емоційне взаєморозуміння [3]. Д. Папуша досліджує інтерактивні форми роботи, включаючи дискусії, проектну діяльність та творчі вправи, як ефективні інструменти розвитку комунікативної компетентності [4]. Н. Пахомова та І. Баранець поєднують традиційні та інноваційні методи, що дозволяє оптимізувати процес формування комунікативних умінь і адаптувати його до індивідуальних особливостей дітей [5].

Мета дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні та практичному висвітленні системи форм, методів та засобів, які забезпечують ефективне формування комунікативної компетентності дітей дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу, обґрунтування результатів дослідження. Комунікативна компетентність дитини дошкільного віку є складним, багаторівневим та поліфункціональним психолого-педагогічним утворенням, що виступає фундаментальною основою для подальшої соціалізації особистості. Це поняття виходить далеко за межі простого володіння мовленнєвими навичками і являє собою інтегративну якість, яка охоплює здатність ефективно використовувати мову як засіб спілкування в різноманітних життєвих контекстах, одночасно поєднуючи це з розвиненими соціально-емоційними механізмами взаємодії.

Відповідно до багатокomпонентної структури, арсенал педагогічних впливів, спрямованих на формування комунікативної компетентності, має бути не просто широким, а глибоко комплексним, системним і диференційованим, охоплюючи різноманітні форми організації дитячої життєдіяльності. Кожна форма роботи здатна актуалізувати певні аспекти комунікативного досвіду, створюючи унікальні умови для розвитку мовленнєвих навичок та соціальної взаємодії. Провідною та найбільш природовідповідною формою роботи в цьому напрямку, безсумнівно, виступає гра, яка в дошкільному віці є не просто розвагою, а провідним типом діяльності. Сюжетно-рольові ігри, зокрема, виконують функцію своєрідного соціального тренінгу, в якому діти моделюють реальні життєві ситуації, приміряючи на себе різноманітні соціальні ролі. В ігровому просторі дитина отримує безцінний досвід вирішення конфліктів [5].

Надзвичайно важливими формами організації стають тематичні бесіди, які проводяться у невеликих підгрупах, що дозволяє створити атмосферу психологічного комфорту та дати змогу висловитися кожному учаснику [2].

Не менш значущою формою є організація спільної продуктивної діяльності дітей. Колективне малювання великого панно, спільне конструювання міста з будівельного матеріалу, створення аплікації до свята або ж спільна праця в куточку природи – всі ці види діяльності створюють унікальну ситуацію, за якою комунікація виникає не за вказівкою педагога, а з об'єктивної потреби узгодити власні дії з діями інших [1].

Методи формування комунікативної компетентності мають базуватися на принципах активності та інтерактивності, враховуючи наочно-дійовий характер мислення дошкільників. Пріоритет надається методам практичного моделювання комунікативних ситуацій, зокрема методу створення проблемно-мовленнєвих ситуацій, коли дитина опиняється перед необхідністю самостійно знайти мовленнєве рішення. Високу ефективність демонструють методи ігрового тренінгу, що включають етюди на розвиток виразності мовлення та емпатії, де діти вчаться передавати емоційні стани за допомогою інтонації, міміки та жестів. Дієвим є метод проєктів, який сприяє об'єднанню дітей спільною темою та метою, вимагаючи від них постійного обговорення, обміну інформацією та презентації результатів своєї роботи перед іншими [4].

Засоби формування комунікативної компетентності утворюють те розвивальне середовище, яке або стимулює мовленнєву активність, або гальмує її. Насамперед, це мовлення самого педагога, яке є взірцем для наслідування. Матеріальні засоби включають ретельно дібраний дидактичний матеріал: настільно-друковані ігри комунікативного спрямування, серії сюжетних картинок для складання розповідей, атрибути для рольових ігор, різноманітні види театру. Театралізована діяльність є універсальним засобом, оскільки в ній синтезуються мовлення, рух, емоції та творчість. У сучасному контексті важливим засобом стає і дитяча художня література: читання та обговорення високохудожніх текстів збагачує словниковий запас, формує уявлення про моральні категорії та пропонує моделі комунікативної поведінки літературних героїв, які діти здатні аналізувати та оцінювати. Жоден із зазначених засобів не

працює ізольовано; лише в системі можливе гармонійне становлення комунікативної особистості дошкільника [2].

Висновки. Отже, ефективне формування комунікативної компетентності дітей дошкільного віку можливе лише за умови цілісного та системного використання всього спектру педагогічних форм, методів та засобів, адаптованих до вікових особливостей дітей.

Література

1. Автюхович М. В. Формування комунікативної компетентності дітей старшого дошкільного віку засобами казки. *Інноваційні процеси в дошкільній освіті*: зб. наук. праць. 2022. С. 26–28. URL: <https://eprints.zu.edu.ua/id/eprint/35454>.
2. Клопотенко Ю. С. Формування соціально-комунікативної компетентності дітей старшого дошкільного віку засобами ігрової діяльності. *Вісник Черкаського національного університету. Серія: Педагогічні науки*. 2017. URL: <https://ped-ejournal.cdu.edu.ua/article/view/2111>.
3. Матвієнко С. І. Методика формування у дошкільників соціальної компетентності: навч. посіб. НДУ ім. М. В. Гоголя, 2012. 200 с. URL: <https://surl.li/qobfee>.
4. Папуша Д. О. Формування комунікативної компетентності у дітей дошкільного віку засобами інтерактивних форм роботи: кваліфікаційна робота. Херсон : ХДУ, 2020. 52 с. URL: <https://ekhsuir.kspu.edu/handle/123456789/11653>.
5. Пахомова Н. Г., Баранець І. В. Формування комунікативної компетентності дітей старшого дошкільного віку: теорія і сучасна практика. *Імідж сучасного педагога*. 2020. № 4. С. 60–66. URL: <https://isp.pano.pl.ua/article/view/211878>.

Кулікова Світлана Вікторівна
Центральноукраїнський державний університет
імені Володимира Винниченка
(*м. Кропивницький, Україна*)

МУЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ ТА РОЗВИТОК ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ НА ЗАСАДАХ ІНКЛЮЗИВНОГО ПІДХОДУ

Глобальні трансформаційні процеси в сучасній системі дошкільної освіти України зумовлюють нагальну необхідність пошуку та впровадження інноваційних стратегій, що забезпечують безбар'єрний доступ до якісного навчання для всіх категорій дітей незалежно від їхніх індивідуальних психофізіологічних особливостей чи інтелектуального статусу. Актуальність окресленої проблематики посилюється загальною тенденцією до гуманізації освітнього простору, де особливе місце посідає розробка дієвих механізмів соціалізації та реабілітації дітей з особливими освітніми потребами через багатогранний вплив мистецтва. Музична діяльність завдяки своїй універсальній природі та глибокій емоційній насиченості постає одним із найбільш релевантних інструментів корекції та стимуляції особистісного розвитку в період раннього дитинства, а поєднання інклюзивних стратегій із класичними та сучасними методиками музичного виховання дозволяє сформувати безпечне середовище для творчого самовираження кожного вихованця, сприяючи нівелюванню комунікативних бар'єрів та гармонійній інтеграції дітей у соціум [2].

Упродовж останніх років концептуальні аспекти професійної підготовки педагогів та специфіку взаємодії з дітьми в інклюзивному середовищі закладів освіти ґрунтовно вивчали такі науковці, як Н. Андрійчук, Г. Беленька, Н. Гавриш, О. Заболоцька, А. Колупаєва, В. Кузьменко, О. Лозова, О. Мартинчук, Г. Тарасенко, О. Тараненко та ін.

Метою є теоретичне обґрунтування змісту музичного виховання та розвитку дошкільників у контексті реалізації інклюзивного підходу.

У сучасному академічному дискурсі музичне виховання дошкільників розглядається як комплексний процес формування естетичної свідомості та розвитку музичних здібностей шляхом активного залучення до різних видів музично-творчої діяльності, що

в сукупності забезпечує становлення емоційного інтелекту та інтенсивну стимуляцію пізнавальної сфери дитини [4].

Ключові вектори цього процесу поєднують у собі виховну, гносеологічну, комунікативну та компенсаторну функції, причому остання набуває особливого значення у роботі з дітьми дошкільного віку, які мають труднощі в емоційній саморегуляції або складні порушення поведінки, оскільки музика як специфічна знакова система володіє унікальною здатністю безпосередньо впливати на лімбічну систему головного мозку.

Цей глибокий нейрофізіологічний вплив зумовлює особливу значущість музичного мистецтва для розвитку дошкільників із особливими освітніми потребами, адже звукові вібрації здатні активізувати нейродинамічні процеси та покращувати пластичність нервової системи, що є підґрунтям для подальшої корекційної роботи.

На думку О. Канарової та А. Кузнєцової, регулярне залучення дитини до ритмічної діяльності сприяє розвитку не лише загальної, а й дрібної моторики, що безпосередньо пов'язано з активізацією мовленнєвих центрів, водночас надаючи дітям із когнітивними чи сенсорними дефіцитами можливість транслювати власні переживання за допомогою невербальної комунікації. Ритмо-мелодійна структура музичних творів у такому контексті виступає зовнішнім стабілізатором для внутрішніх біологічних ритмів, допомагаючи значно зменшити рівень стресогенності середовища та підвищити адаптаційні можливості організму в умовах інклюзивної групи [3].

Як зазначає А. Гельбак, на основі зазначених адаптаційних властивостей у системі музичного виховання виокремлюються спеціалізовані корекційні програми, в яких музичне мистецтво постає не як кінцева мета, а як дієвий засіб досягнення терапевтичного ефекту, зокрема через використання методик логопедичної ритміки для подолання загального недорозвинення мовлення. Яскравим методичним прикладом такої взаємодії є вправи на ехонаслідування за системою Карла Орфа, де відтворення ритмічних малюнків за допомогою шумових інструментів чи елементарних жестів дозволяє ефективно розвивати слухову увагу й формувати навички самоконтролю, що є критично важливим для дітей із гіперактивністю [1].

Логічним продовженням цих ідей в українському освітньому просторі постає концепція музично-естетичного розвитку Л. Макаренка, яка базується на створенні адаптивного мистецького середовища, в якому музика тісно інтегрується з ігровою діяльністю для стимуляції емоційного відгуку в дітей із різними нозологіями. Застосування елементів артпедагогіки та українського фольклорного матеріалу в межах цього підходу дозволяє не лише розвивати вокально-хорові навички, а й зміцнювати психологічну стійкість дошкільників через формування національної ідентичності та стимуляцію міжпівкульної взаємодії мозку [5].

Ефективна практична реалізація таких інклюзивних стратегій вимагає від музичного керівника кардинальної трансформації методичного інструментарію та високого ступеня емпатійної залученості, оскільки сутність інклюзії полягає у гнучкій адаптації матеріалу до індивідуальних можливостей кожної дитини. За умови дотримання принципів індивідуалізації музичний зал перетворюється на простір абсолютного прийняття, де дитина з порушеннями опорно-рухового апарату може стати органічною частиною колективного дійства через доступні їй форми пластичного вираження, що перетворює мистецтво на універсальний місток між різними світосприйняттями.

Підсумовуючи вищевикладене, слід наголосити, що музичне виховання на інклюзивних засадах є запорукою успішного розвитку особистості, ефективність якого прямо залежить від синергії загальнорозвивальних та спеціальних корекційних завдань. Перспективи подальших наукових розвідок у цій галузі вбачаються у розробці індивідуальних освітніх траєкторій та дослідженні впливу цифрових технологій, які здатні значно розширити можливості музикування для дітей з особливими освітніми потребами в умовах сучасного закладу дошкільної освіти.

Література

1. Гельбак А. М. Музикотерапія у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами: навч.-метод. посіб. Кропивницький : КЗ «КОІППО імені Василя Сухомлинського», 2019. 50 с. URL: <https://surli.cc/gnuekl>.
2. Інклюзивні практики для працівників культури: метод. посіб. / уклад.: І. М. Брушневська, В. В. Колодяжна, О. М. Галапчук-Тарнавська. Луцьк : Вежа-Друк, 2020. 272 с. URL: <https://surl.li/ppqxmр>.

3. Канарова О., Кузнєцова А. Музично-дидактичні ігри та їх значення у розвитку музично-ритмічних здібностей дітей молодшого дошкільного віку. *Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету. Серія: Педагогіка.* 2023. № 2 (31). С. 84–89. URL: <https://magazine.mdpu.org.ua/index.php/nv/article/view/3214/3642>.

4. Квітка Н. К. Використання музикотерапії у закладах дошкільної освіти в умовах інклюзивного навчання. *Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови.* 2021. № 1 (14). С. 69–76. DOI: <https://doi.org/10.33189/epsn.v1i14.39>.

5. Професійна підготовка педагогів дошкільної освіти в умовах європейського вибору: проблеми, пошуки, здобутки. Монографія / О. Г. Брежнева та ін.; за наук. ред. О. Г. Брежневої. Мелітополь : Видавничий будинок Мелітопольської міської друкарні, 2020. 322 с. URL: <https://surl.li/tfxnel>.

Курган Ольга Костянтинівна

Хмельницький заклад дошкільної освіти № 11 «Золота рибка»
Хмельницької міської ради Хмельницької області
(м. Хмельницький, Україна)

ОСВІТА ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЯК ВАЖЛИВИЙ НАПРЯМ ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДОШКІЛЬНИКІВ

Проблема формування екологічної компетентності дошкільників набуває все більшої актуальності з моменту, коли в суспільній свідомості почало утверджуватися розуміння глибокого взаємозв'язку між людиною та природою, їхньої взаємозалежності та умов існування. Проте сучасні реалії свідчать, що у значній частини населення України досі не сформувалася достатня екологічно доцільна поведінка.

Нині загострення екологічних проблем ставить під загрозу життя та існування майбутніх поколінь і розвиток людської цивілізації загалом. Вирішити цю критичну ситуацію можливо лише через комплексний підхід на політичному, економічному, правовому та інформаційному рівнях. Проте вирішальну роль відіграє система освіти, яка формує і розвиває всі структурні компоненти особистості.

Відповідно до освітнього напрямку «Дитина в природному довкіллі» Базового компоненту дошкільної освіти України, на момент вступу до школи у дітей необхідно закласти фундаментальні знання про природу нашої планети та Космос. Це включає уявлення про живі організми, природне середовище, явища природи і способи впливу людської діяльності на довкілля – як позитивного, так і негативного [1].

Формування екологічної компетентності в дошкільному віці є важливим етапом, оскільки саме тоді закладаються основи екологічної свідомості та культури, які визначатимуть подальшу поведінку людини стосовно природи. Актуальність дослідження тематики сталого розвитку та екологічного виховання в освітньому процесі закладів дошкільної освіти є беззаперечною. Система неперервної освіти приділяє істотну увагу саме дошкільній і початковій ланкам, оскільки доведено, що цей період є сензитивним для формування особистості.

Науковці, такі як Н. Гавриш, Н. Глухова, Н. Горопаха, Н. Кот, Н. Лисенко, С. Ніколаєва, З. Плохій та інші, доводять, що екологічне

виховання повинно починатися в наймолодшому віці. Екологічна свідомість при цьому виступає основою екологічної культури. Формування екологічної компетентності визначається головною метою екологічного виховання дітей дошкільного віку та обов'язковою складовою їхнього розвитку в умовах сучасної системи освіти [4].

Формування екологічної культури дошкільників – це цілеспрямований процес виховання відповідального ставлення до природи через активну взаємодію, практичну природоохоронну діяльність, ігри та спостереження, що розвивають свідомість, відповідальність, емоційний зв'язок та знання про світ природи, використовуючи методики, що пробуджують інтерес та співпереживання.

Сталий розвиток є моделлю людського прогресу, яка ґрунтується на раціональному використанні ресурсів з метою задоволення потреб сучасності, не порушуючи здатність екосистем і навколишнього середовища підтримувати умови для життя майбутніх поколінь. Цей підхід передбачає гармонізацію розвитку, щоб забезпечити довготривалу рівновагу між економічними, екологічними та соціальними потребами.

Важливими ознаками освіти для сталого розвитку є орієнтація на реальні потреби життя, використання відкритих і гнучких форм навчання, залучення дітей до постановки власних життєвих і пізнавальних цілей, а також заохочення до взаємодії з загальнолюдськими та соціальними цінностями. Важливим принципом є повага до кожної думки та індивідуальна оцінка результатів діяльності без порівняння з досягненнями інших. Реалізація цієї стратегії ґрунтується на засадах гуманістичної педагогіки, зокрема так званої педагогіки «емпауерменту», яка мотивує і надихає людину до дій і позитивних змін [2].

Освітня діяльність відповідно до принципів емпайермент-педагогіки потребує застосування таких методів і прийомів, які стимулюють дітей до аналізу отриманої інформації, пошуку шляхів вирішення завдань та оцінки результатів із постановкою нових цілей. Найдоцільнішими методами в контексті завдань цього підходу є аудит, створення проблемних ситуацій та використання методу проєктів.

Аудит розглядається як процес самостійного аналізу дитиною свого способу життя та осмислення минулого досвіду за допомогою

запитань педагога. Це служить інструментом для ініціювання дискусії та залучення до активної діяльності.

Проблемна ситуація в освітньому контексті потребує від дитини інтелектуальних зусиль у вирішенні завдання, яке не можна подолати знайомими їй методами. Такий підхід стимулює мисленнєву активність і сприяє творчій взаємодії між дитиною та педагогом.

Метод проєктів орієнтує дітей на створення конкретного результату чи продукту, а не лише на ознайомлення з темою або освоєння нових знань. Його використання допомагає розвивати у дітей здатність до творчого мислення, навички самостійного планування дій і перевірки на практиці вже засвоєних методів і прийомів роботи.

Досвід закладів дошкільної освіти України, закріплений у матеріалах конференцій, семінарів і публікацій останніх років, підтверджує позитивний ефект від впровадження ідей сталого розвитку у роботу з дошкільнятами. Реалізація програми «Дошкільнятам – освіта для сталого розвитку» створює умови для формування у дітей базових життєвих навичок і культурних цінностей споживання, орієнтованих на принципи сталості [3].

Основними напрямками роботи в межах концепції сталого розвитку визначені економічна, екологічна та соціальна сфери. Багато освітніх програм спрямовані на раціональне використання ресурсів, їх збереження та вирішення проблем надмірного споживання, формуючи основи культури споживання з раннього віку. У цьому контексті дошкільнятам стають доступними знання про ресурсоощадність: економію води, енергії та тепла, а також утилізацію і перероблення відходів.

Формування екологічної культури дошкільників через освіту для сталого розвитку – це цілісний процес, що інтегрує екологічні знання, емоційно-ціннісне ставлення, відповідальну поведінку та навички пізнання природи через ігрові методи, спостереження, досліди, працю в природі, створюючи особистісно орієнтований простір, де дитина усвідомлює зв'язки в природі та своє місце в ній, готуючись до майбутнього [5].

Отже, освіта для сталого розвитку – це філософія, що вчить дитину дошкільного віку розуміти взаємозв'язки в природі, відповідально ставитися до ресурсів, берегти довкілля, усвідомлюючи, що дії сьогодення впливають на майбутнє, що є суттю сталого розвитку. Особливості інтеграції ідей сталого розвитку в

освітній процес закладів дошкільної освіти зосереджені на формуванні у сучасного покоління дітей розуміння важливості спрямування розвитку суспільства у необхідному напрямку. Це передбачає прагнення до гармонійного, стабільного і безпечного способу життя як сьогодні, так і в майбутньому.

Література

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні від 12.01.2021 р. № 33. URL: <https://surl.li/ajltov>.
2. Безсонова О. Мотивація до дії як основа формування сталого способу життя. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2019. № 7. С. 35–38.
3. Гавриш Н., Пометун О. Дошкільнятам – освіта для сталого розвитку: парціальна програма для системи дошкільної освіти. Київ : 2019. 33 с. URL: <http://bilatserkva-dnz9.edukit.kiev.ua/Files/downloads/1043434.pdf>.
4. Дошкільнятам – освіта для сталого розвитку: навч.-метод. посіб. для дошкільних навч. закладів / Н. Гавриш, О. Саприкіна, О. Пометун / за заг. ред. О. Пометун. Дніпро : «ЛІРА», 2014. 120 с. URL: <http://bilatserkva-dnz9.edukit.kiev.ua/Files/downloads/1043434.pdf>.
5. Пометун О. Освіта для сталого розвитку: поради педагогам. Пам'ятка життя. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2019. № 7. С. 44.

Литвиненко Тетяна Валеріївна

Херсонський державний університет
(м. Івано-Франківськ, Україна)

Анісімова Олена Едуардівна – наукова керівниця

Херсонський державний університет
(м. Івано-Франківськ, Україна)

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ ЛОГІЧНОГО МИСЛЕННЯ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Проблема та її зв'язок із практичними завданнями. Сучасний етап розвитку освіти характеризується активною цифровізацією та поширенням дистанційних форм організації освітнього процесу. Особливої актуальності ця проблема набула в умовах воєнного стану, коли значна кількість закладів дошкільної освіти України функціонує в онлайн-режимі. За таких умов важливим науково-практичним завданням є забезпечення повноцінного інтелектуального розвитку дітей старшого дошкільного віку [2].

Однією з ключових складових інтелектуальної готовності дитини до навчання у школі є сформованість логічного мислення. Саме у старшому дошкільному віці активно розвиваються операції аналізу, синтезу, порівняння, узагальнення, класифікації, встановлення причинно-наслідкових зв'язків [3, с. 112–130]. Водночас дистанційний формат навчання частково обмежує безпосередню предметно-практичну діяльність, що традиційно виступає провідним механізмом розвитку мислення дошкільника [3, с. 56–78].

Виникає суперечність між потребою цілеспрямованого формування логічних операцій у дітей та недостатньою методичною розробленістю психолого-педагогічних умов їх розвитку в онлайн-середовищі. Це зумовлює актуальність обраної теми дослідження.

Короткий огляд публікацій. Теоретичні засади розвитку мислення дитини ґрунтовно розкриті у сучасних дослідженнях дитячої психології. Зокрема, роль соціальної взаємодії, мовлення та діяльності у становленні вищих психічних функцій [3].

В українській психолого-педагогічній науці питання розвитку мислення дітей дошкільного віку досліджували О. Запорожець, Г. Костюк, С. Ладивір, Г. Люблінська, В. Котирло та інші, які

наголошували на важливості особистісно орієнтованого та діяльнісного підходів у розвитку інтелектуальної сфери дитини [3].

Разом із тим аналіз сучасних наукових джерел засвідчує, що проблема розвитку логічного мислення саме в умовах дистанційного навчання дітей старшого дошкільного віку залишається недостатньо розробленою. Потребує уточнення комплекс психолого-педагогічних умов, що забезпечують ефективність цього процесу.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити психолого-педагогічні умови розвитку логічного мислення дітей старшого дошкільного віку в умовах дистанційного навчання.

Завдання дослідження: проаналізувати психолого-педагогічні джерела проблеми дослідження; визначити критерії та рівні сформованості логічного мислення; розробити систему дистанційних занять, спрямованих на розвиток логічних операцій; здійснити апробацію запропонованої системи роботи.

Виклад основного матеріалу. Логічне мислення старших дошкільників характеризується здатністю до встановлення причинно-наслідкових зв'язків, виконання операцій узагальнення, класифікації та елементарного доведення. Перехід від наочно-образного до словесно-логічного мислення відбувається поступово та потребує цілеспрямованої педагогічної підтримки [3].

У процесі дослідження визначено такі психолого-педагогічні умови розвитку логічного мислення дітей старшого дошкільного віку в умовах дистанційного навчання:

Створення інтерактивного цифрового освітнього середовища, що забезпечує візуалізацію матеріалу, використання дидактичних онлайн-ігор, логічних вправ і проблемних ситуацій.

Системність та поетапність формування логічних операцій (від порівняння до встановлення закономірностей).

Активна взаємодія педагога з дитиною в режимі відеоспілкування, застосування відкритих запитань, стимулювання міркувань.

Партнерство з батьками, надання методичних рекомендацій щодо організації розвивальних вправ удома.

Ігровий характер діяльності, що відповідає віковим особливостям дітей.

Результати дослідження були апробовані у процесі освітньої діяльності закладу дошкільної освіти під час організації дистанційного навчання дітей старшого дошкільного віку. Зокрема,

використовувалися інтерактивні вправи, логічні ігри, проблемні завдання та цифрові освітні ресурси.

Елементи розробленої системи роботи були застосовані під час проведення онлайн-занять, що дало змогу перевірити ефективність запропонованих психолого-педагогічних умов. У процесі апробації встановлено, що використання інтерактивних методів навчання, співпраця з батьками та індивідуалізація підходу сприяють підвищенню рівня розвитку логічного мислення дітей.

Матеріали дослідження обговорювалися на педагогічних нарадах та можуть бути використані в практиці роботи закладів дошкільної освіти.

Висновки та перспективи. Розвиток логічного мислення у дітей старшого дошкільного віку в умовах дистанційного навчання є складним, проте цілком можливим процесом. Його ефективність залежить від створення відповідних психолого-педагогічних умов, серед яких ключовими є мотивація, інтерактивність, співпраця з батьками та індивідуалізація навчання.

Результати дослідження підтвердили, що розвиток логічного мислення дітей старшого дошкільного віку в умовах дистанційного навчання можливий за умови цілеспрямованої організації освітнього процесу.

Ефективність забезпечується: системністю роботи; інтерактивністю навчання; партнерством із батьками; використанням ігрових методів.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у розробленні та впровадженні цифрових навчально-методичних комплексів для розвитку логічного мислення дошкільників, а також у вивченні ефективності використання інноваційних освітніх технологій, зокрема адаптивних онлайн-платформ, гейміфікованих середовищ та засобів штучного інтелекту в освітньому процесі закладів дошкільної освіти.

Література

1. Бех І. Д. Дошкільна освіта: трансформаційні орієнтири. *Методист*. 2020. № 11/12. С. 78–89.

2. Державний стандарт дошкільної освіти. Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 26.11.2025 № 1557. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1557-2025-п>.

3. Дуткевич Т. В. Дитяча психологія. Навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2012. 424 с. URL: <https://surl.li/lqknew>.

Максімова Літта Єгорівна

Олександрійський педагогічний фаховий коледж
імені В. О. Сухомлинського
(*м. Олександрія, Кіровоградська обл., Україна*)

Бикова Олена Олександрівна

Олександрійський педагогічний фаховий коледж
імені В. О. Сухомлинського
(*м. Олександрія, Кіровоградська обл., Україна*)

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ НА ЗАСАДАХ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ: ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ТА ПРАКТИЧНА РЕАЛІЗАЦІЯ

Сучасна система дошкільної освіти України переживає глибокі трансформації, пов'язані з оновленням Базового компонента дошкільної освіти (2021) [1] та прийняттям Державного стандарту дошкільної освіти (2025) [6]. Центральною постаттю цих змін є вихователь, від професійної компетентності якого залежить якість реалізації компетентнісного підходу в роботі з дітьми.

Проблема полягає в тому, що традиційна теоретично орієнтована модель підготовки майбутніх фахівців за освітньо-професійною програмою «Дошкільна освіта» недостатньо забезпечує формування інтегрованої професійної компетентності, необхідної для роботи в інклюзивному, цифровому та соціально нестабільному середовищі. Це безпосередньо пов'язано з державними пріоритетами: забезпеченням якості дошкільної освіти, формуванням ключових компетентностей дитини (особистісної, соціально-громадянської, природничо-екологічної, мовленнєвої тощо), забезпеченням наступності між дошкільною освітою та початковою школою, а також підвищенням престижу педагогічної професії. Вирішення цієї проблеми має стратегічне значення для впровадження європейських стандартів системи освіти в Україні.

Теоретичні питання підготовки майбутніх вихователів на засадах компетентнісного підходу досліджували Г. Беленька, О. Половіна [2]; Н. Зобенько, Ю. Соловей, В. Бондар [3, с. 40–49]; І. Коновальчук [4, с. 65–72]; О. Кричківська, Н. Горопаха [5, с. 127–131]; Н. Трофаїла [7, с. 89–96]. Учені акцентують увагу на

інтегративній природі професійної компетентності як здатності вирішувати реальні професійні завдання з використанням знань, умінь, навичок та ціннісних орієнтацій. Окремо розглядаються аспекти підготовки до роботи з дітьми дошкільного віку, моніторингу досягнень дітей, інклюзивної освіти та євроінтеграційних процесів.

Водночас залишаються нерозв'язаними такі проблеми: фрагментарність впровадження компетентнісного підходу; недостатнє поєднання теоретичної підготовки з практико-орієнтованими технологіями (кейс-методами, проєктною діяльністю, симуляціями); слабка орієнтація на формування інклюзивної, конфліктологічної та цифрової компетентностей; відсутність єдиних критеріїв моніторингу рівня сформованості професійної компетентності майбутніх фахівців.

Метою статті є теоретичне обґрунтування сутності компетентнісного підходу та формування професійної компетентності майбутніх фахівців дошкільної освіти відповідно до вимог оновленого БКДО та Державного стандарту дошкільної освіти.

Завдання дослідження: проаналізувати теоретичні основи компетентнісного підходу, визначити структуру професійної компетентності вихователя ЗДО, обґрунтувати педагогічні умови її формування.

Компетентнісний підхід у професійній підготовці орієнтований на результат – здатність майбутнього фахівця ефективно діяти в реальних професійних ситуаціях та умовах. Він передбачає перехід від «знань» до «компетентностей» як інтегрованої характеристики особистості, що включає когнітивний, діяльнісний, ціннісно-мотиваційний та рефлексивний компоненти.

У контексті БКДО (2021) [1] та Державного стандарту дошкільної освіти (2025) [6] професійна компетентність вихователя охоплює ключові (універсальні), предметні (методичні) та спеціальні компетентності:

- соціально-громадянську та комунікативну;
- природничо-екологічну та здоров'язбережувальну;
- інклюзивну (робота з дітьми з особливими освітніми потребами);
- цифрову та дослідницьку;
- конфліктологічну та емоційно-етичну.

У реалізації проблеми визначено модель ефективних педагогічних умов формування професійної компетентності, а саме:

– інтеграцію теоретичних навчальних дисциплін («Педагогіка (загальна, дошкільна) та основи педагогічної майстерності», «Психологія (загальна, дитяча) із психологією творчості дітей дошкільного віку», «Навчання і виховання дітей у різновікових групах та їх соціалізація») з практико-орієнтованими інноваційними підходами (розробка екологічних акцій («Сортуй сміття – рятуй планету», «Чисте повітря – основа життя»), кейси конфліктів у інклюзивній групі («Конфлікт через розподіл ролей «Ми – маленькі актори» в групі з дитиною з порушенням мовлення»), проєктне навчання («Ми – маленькі українці», «Перлини здоров'я», «Казковий дивосвіт»));

– застосування активних форм і методів навчання (рольові ігри «Моя професія», портфоліо компетентностей «Автономія в професійній діяльності», взаємне оцінювання «Академічна доброчесність педагога», симуляції занять («Казки нашої країни», «Чарівний світ математики», «Мистецтво навколо нас»));

– системний моніторинг за критеріями: когнітивним (знання), діяльнісним (уміння), ціннісно-мотиваційним (ставлення) та рефлексивним (самоаналіз).

Застосування розробленої моделі сприяє підвищенню рівня сформованості професійної компетентності до достатнього та високого рівнів, що підтверджує ефективність компетентнісного підходу для забезпечення готовності майбутніх вихователів до сучасних викликів дошкільної освіти.

Таким чином, компетентнісний підхід є провідним методологічним орієнтиром сучасної професійної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти. Він забезпечує цілісність, практикоорієнтованість і відповідність вимогам БКДО та Державного стандарту дошкільної освіти, сприяючи формуванню конкурентоспроможного вихователя, здатного забезпечувати якісний розвиток дитини в умовах інклюзії, цифровізації та соціальних змін.

Література

1. Базовий компонент дошкільної освіти: нова редакція: Наказ Міністерства освіти і науки України від 12.01.2021 № 33. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/v0033729-21>.

2. Беленька Г. В., Половіна О. А. Підготовка майбутніх вихователів до роботи з дітьми дошкільного віку: компетентнісний підхід: монографія / за заг. ред. Г. В. Беленької, О. А. Половіної. Умань, 2020. 244 с.

3. Зобенько Н. А., Соловей Ю. О., Бондар В. Г. Професійна підготовка майбутніх вихователів до здійснення моніторингу й оцінки досягнень дітей дошкільного віку. *Наукові записки Львівського державного університету безпеки життєдіяльності. Серія: Педагогіка і психологія*. 2025. № 1 (5). С. 40–49.

4. Коновальчук І. І. Підготовка майбутніх фахівців дошкільної освіти на засадах компетентнісного підходу: теоретичний аналіз. *Науковий вісник Чернівецького університету*. Серія: Педагогіка та психологія. 2015. Вип. 764. С. 65–72.

5. Кричківська О. В., Горопаха Н. М. Застосування компетентнісного підходу у підготовці майбутніх фахівців дошкільної освіти. *Інноваційна педагогіка*. 2023. Вип. 63. Т. 1. С. 127–131.

6. Про затвердження Державного стандарту дошкільної освіти: Постанова Кабінету Міністрів України від 26.11.2025 № 1557. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1557-2025-п>.

7. Трофаїла Н. Д. Сучасна професійна підготовка майбутніх вихователів у системі дошкільної освіти України. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2019. № 65 (1). С. 89–96.

Манжелій Наталія Михайлівна

Полтавський національний педагогічний університет
імені В. Г. Короленка
(м. Полтава, Україна)

Фазан Тетяна Павлівна

Полтавський національний педагогічний університет
імені В. Г. Короленка
(м. Полтава, Україна)

ВИКОРИСТАННЯ ПРАКТИКО-ОРІЄНТОВАНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ФОРМУВАННІ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Проблема, її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. В умовах модернізації системи освіти особливого значення набуває якісна підготовка майбутніх фахівців спеціальності А2 Дошкільна освіта, яка має відповідати вимогам Державного стандарту дошкільної освіти. Зазначений документ орієнтує освітній процес на формування ключових і предметних компетентностей дитини, що, у свою чергу, вимагає від вихователя високого рівня професійної підготовки, здатності діяти ефективно в реальних педагогічних ситуаціях.

У цьому контексті особливого значення набуває впровадження практико-орієнтованих технологій навчання, які забезпечують інтеграцію теоретичних знань і практичного досвіду. Саме такі технології сприяють формуванню професійних компетентностей, передбачених стандартом, зокрема: здатності організувати освітній процес у ЗДО, забезпечувати фізичний, психічний і соціальний розвиток дитини, здійснювати педагогічну взаємодію з родинами вихованців, створювати безпечне та розвивальне середовище тощо [1].

Короткий огляд публікацій. Дослідження багатьох науковців у сфері професійної підготовки майбутніх педагогів присвячені впровадженню практико-орієнтованих та інноваційних технологій навчання. Зокрема, А. Карнаухова, Ю. Кахіані, О. Косарева розглядають сучасні підходи до підготовки майбутніх вихователів, акцентуючи увагу на інноваційних та практико-орієнтованих технологіях [2]; В. Кривда вивчає використання практико-

орієнтованих технологій під час дистанційної педагогічної практики, їхню роль у формуванні професійних навичок студентів [3]; В. Майковська аналізує практико-орієнтоване навчання як ефективний засіб професіоналізації майбутніх фахівців та підвищення якості їхньої підготовки [4]; В. Стинська, М. Чепіль, Л. Прокопів розглядають кейс-метод як інноваційний інструмент у методиці підготовки студентів магістратури, підкреслюючи його практичну значущість [5]; О. Шкатула, В. Ніколенко, Р. Гах досліджують інтеграцію інноваційних методів навчання для розвитку професійних компетентностей здобувачів вищої освіти, демонструючи ефективність сучасних педагогічних технологій [6]. Водночас недостатньо розробленими залишаються питання системного використання практико-орієнтованих технологій у підготовці саме майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.

Метою статті є обґрунтування ролі практико-орієнтованих технологій у формуванні професійних компетентностей майбутніх фахівців дошкільної освіти та визначення ефективних методів їхньої реалізації в освітньому процесі закладів вищої освіти.

Виклад основного матеріалу, обґрунтування результатів дослідження. Практико-орієнтований підхід у професійній підготовці передбачає спрямування освітнього процесу на досягнення конкретного результату – сформованих у студентів умінь виконувати професійні дії на основі набутого досвіду. Його сутність полягає у засвоєнні не лише теоретичних знань, а й практичних способів діяльності, що формуються в процесі опрацювання навчального матеріалу. Такий підхід ґрунтується на інтеграції теорії та практики й забезпечує можливість застосування знань у реальних професійних ситуаціях. Практико-орієнтований підхід у підготовці студентів закладів вищої освіти доцільно розглядати як спрямованість змісту й методів навчання на формування у майбутніх фахівців стійких практичних умінь і навичок професійної діяльності [4, с. 164].

Проаналізувавши наукові праці сучасних дослідників, можна стверджувати, що до найбільш ефективних сучасних технологій у підготовці майбутніх вихователів належать такі:

– педагогічна практика – ключовий компонент професійної підготовки, що забезпечує інтеграцію знань і вмінь у реальному освітньому середовищі, що є необхідною передумовою для ефективного набуття професійного досвіду студентами [3, с. 120];

– кейс-метод (case-study) – метод навчання, що передбачає розв’язання реальних або наближених до професійної діяльності проблемних ситуацій, в основі якого лежить конкретний випадок (case), який потрібно дослідити, проаналізувати, обговорити та запропонувати можливі варіанти його вирішення [5, с. 17];

– проєктна діяльність – формування досвіду планування освітнього процесу та організації діяльності дітей, що у процесі підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти сприяє більш глибокому розвитку професійних інтересів і потреб, дає можливість краще зрозуміти особливості майбутньої діяльності, а також стимулює зацікавленість у впровадженні й застосуванні інноваційних педагогічних технологій [2, с. 314];

– симуляційні технології – застосування засобів моделювання (зокрема віртуальної реальності, манекенів та тренажерів) з метою формування й удосконалення практичних навичок у безпечному середовищі, що забезпечує набуття практичного досвіду без ризику, сприяє розвитку професійних компетентностей і дає можливість багаторазового повторення вправ для досягнення високого рівня майстерності [6, с. 12];

– адаптивне навчання – застосування штучного інтелекту (ШІ) для індивідуалізації освітнього процесу відповідно до рівня знань студента, що забезпечує персоналізацію навчання, підвищує ефективність засвоєння матеріалу та дозволяє отримувати оперативний зворотний зв’язок [6, с. 12].

Методи використання зазначених сучасних технологій у підготовці майбутніх фахівців дошкільної освіти передбачають поєднання педагогічної практики, кейс-методу, проєктної діяльності, симуляційних технологій та адаптивного навчання. Їх застосування забезпечує інтеграцію теоретичних знань і практичних умінь у реальному або змодельованому професійному середовищі, сприяє розвитку професійних компетентностей, формуванню досвіду розв’язання педагогічних ситуацій, індивідуалізації навчання та підвищенню ефективності засвоєння освітнього матеріалу. Представлені підходи створюють умови для активізації пізнавальної діяльності студентів, розвитку їхньої професійної мотивації, готовності до впровадження інновацій у майбутній педагогічній діяльності, вирішення професійних завдань, а також підвищують рівень їхньої професійної мобільності та адаптивності.

Висновки, перспективи. Отже, сучасні практико-орієнтовані технології є важливим інструментом формування професійних компетентностей майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. Їх упровадження забезпечує підготовку конкурентоспроможного фахівця, здатного ефективно діяти в сучасному освітньому середовищі. Перспективи подальших досліджень пов'язані з розробленням інноваційних моделей практичної підготовки студентів, інтеграцією цифрових технологій та удосконаленням системи оцінювання професійних компетентностей.

Література

1. Державний стандарт дошкільної освіти: особливості впровадження / упор.: О. Г. Косенчук та ін. Харків: Ранок, 2021. 240 с. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/37552/1/O_Polovina_DSDO_1_9_2021.pdf.
2. Карнаухова А., Кахіані Ю., Косарева О. Сучасна підготовка майбутніх фахівців дошкільної освіти. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. 2022. Т. 1 (55). С. 311–315. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/55-1-50>.
3. Кривда В. С. Практико-орієнтовані технології підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти в умовах дистанційного проходження педагогічної практики. *Сучасні тенденції підготовки майбутніх педагогів дошкільної освіти до професійної діяльності: практичний аспект*: кол. моногр. / А. Залізник, Б. Семчук, І. Найдюк та ін.; за ред. А. Залізник; МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини, каф. дошкільної освіти. Умань: Візаві, 2024. С. 118–153.
4. Майковська В. І. Практико-орієнтоване навчання як засіб професіоналізації підготовки майбутніх фахівців в Україні. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти*. 2016. № 50–51. С. 161–167. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pipo_2016_50-51_23.
5. Стинська В., Чепіль М., Прокопів Л. Кейс-метод – інновація у методиці підготовки студентів магістратури у закладі вищої освіти. *Молодь і ринок*. 2023. № 4 (212). С. 16–17. URL: <https://mir.dspu.edu.ua/article/view/279115>.
6. Шкатула О. П., Ніколенко В. М., Гах Р. В. Інтеграція інноваційних методів навчання для розвитку професійних компетенцій здобувачів вищої освіти. *Педагогічна академія: наукові записки*. 2025. № 15. С. 1–21. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14916059>.

Мартін Аліна Миколаївна
Центральноукраїнський державний університет
імені Володимира Винниченка
(*м. Кропивницький, Україна*)

ТЕХНОЛОГІЇ РОЗВИТКУ ПРИРОДНИЧО-НАУКОВИХ ЗНАНЬ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Пріоритетним вектором модернізації сучасної освіти є її інтеграція у світовий освітній простір, що виступає важливим чинником формування у молодого покоління цілісного світобачення. Така інтеграція слугує методологічною основою для усвідомлення єдності явищ об'єктивної реальності та сприяє конструюванню системного образу світу.

Формування природничо-наукових уявлень у дітей дошкільного віку постає одним із ключових завдань закладу дошкільної освіти, оскільки саме в цей сенситивний період відбувається інтенсивне пізнання дитиною навколишнього середовища, проявляється стійкий інтерес до природних явищ, активізується дослідницька поведінка, що супроводжується постановкою запитань та елементарним експериментуванням. Водночас традиційні підходи до ознайомлення дітей із природою не завжди забезпечують належний рівень сформованості природничо-наукових уявлень, оскільки переважно ґрунтуються на репродуктивних методах навчання [3].

У цьому контексті актуалізується необхідність упровадження сучасних педагогічних технологій, спрямованих на активізацію пізнавальної діяльності дітей, розвиток їхнього критичного мислення та формування елементарної наукової картини світу.

Проблема формування цілісної картини світу у дітей дошкільного віку знайшла відображення у працях низки вітчизняних науковців. Зокрема, питання розвитку уявлень про довкілля у дітей дошкільного віку висвітлювалися у дослідженнях Л. Безрукова, О. Кононко, І. Куліковської, З. Хитрої.

Формування цілісних уявлень про світ у старших дошкільників, зокрема в контексті екологічного та природничого виховання, було предметом наукового аналізу Н. Очірова, О. Сокурєнко та інших учених, які акцентували увагу на інтеграції знань про природу та суспільство.

Вимоги до формування цілісної картини світу особистості дитини дошкільного віку, з урахуванням вікових та психолого-

педагогічних особливостей розвитку, обґрунтовані у працях таких науковців, як Н. Бібік, І. Вікторенко, С. Козачук, О. Онопрієнко, Т. Торчинської. Їхні дослідження спрямовані на визначення змісту, принципів і педагогічних умов формування у дітей цілісного уявлення про навколишній світ.

Природничо-наукова картина світу базується на знаннях про різноманіття об'єктів світу природи, які розподіляються на три категорії: речі (об'єкти з просторовою і часовою структурою); властивості (певна особливість або належність до цієї структури); відношення (зв'язок речей) [2].

Природничо-наукові уявлення у дітей дошкільного віку – це елементарні знання про об'єкти та явища природи, їх властивості, взаємозв'язки та закономірності, які формуються в процесі безпосереднього пізнання довкілля.

Ефективність формування природничо-наукових уявлень у дітей дошкільного віку значною мірою зумовлюється застосуванням сучасних педагогічних технологій, які забезпечують активну суб'єктну участь дитини у процесі пізнання, стимулюють її пізнавальну ініціативу та дослідницьку активність. До найбільш результативних технологій належать ігрові, дослідницько-експериментальні, проєктні, інформаційно-комунікаційні, технології інтегрованого навчання, а також елементи STEM-освіти [1].

Ігрові технології ґрунтуються на провідній ролі гри як основного виду діяльності дошкільника. Використання дидактичних, сюжетно-рольових ігор та ігор-досліджень забезпечує природний і невимушений процес засвоєння знань. У ході ігрової діяльності діти моделюють явища природи, встановлюють причинно-наслідкові зв'язки, набувають первинного досвіду пояснення природних процесів.

Дослідницько-експериментальна технологія передбачає організацію цілеспрямованої пізнавальної діяльності через проведення елементарних дослідів і систематичних спостережень. Такий підхід сприяє самостійному відкриттю дітьми властивостей об'єктів і явищ навколишнього світу (води, повітря, світла, ґрунту тощо), розвитку допитливості, логічного мислення та формуванню вмінь робити узагальнення і висновки.

Проєктна технологія забезпечує інтеграцію знань із різних освітніх напрямів і реалізується через залучення дітей до виконання мініпроєктів. У процесі проєктної діяльності дошкільники набувають

умінь планувати власну діяльність, взаємодіяти в колективі, презентувати результати пізнавальної роботи, що сприяє формуванню цілісного уявлення про навколишній світ.

Інформаційно-комунікаційні технології розширюють дидактичні можливості освітнього процесу за рахунок використання мультимедійних презентацій, відеоматеріалів та інтерактивних ресурсів. Їх застосування підвищує наочність, доступність і мотиваційну привабливість навчання, сприяє кращому засвоєнню природничого змісту.

Технологія інтегрованого навчання передбачає поєднання природничого змісту з іншими освітніми лініями, зокрема мовленнєвим, художньо-естетичним та математичним розвитком. Такий підхід забезпечує формування у дітей цілісної картини світу, сприяє встановленню міжпредметних зв'язків і комплексному розвитку особистості.

Використання елементів STEM-освіти (наука, технології, інженерія, математика) у доступній для дітей формі сприяє розвитку дослідницьких навичок, критичного мислення та творчості.

Застосування зазначених педагогічних технологій забезпечує активізацію пізнавальної діяльності дітей, розвиток їхніх дослідницьких умінь, формування елементарних наукових понять, а також підвищення інтересу до природничих знань.

Важливою педагогічною умовою ефективного формування природничо-наукових уявлень у дітей дошкільного віку є створення цілісного розвивального освітнього середовища, яке стимулює їхню самостійну пізнавальну та дослідницьку діяльність. Таке середовище має бути змістово насиченим, варіативним, доступним і безпечним, відповідати віковим та індивідуальним особливостям дітей, а також сприяти реалізації їхнього пізнавального потенціалу.

Особливого значення набуває організація спеціально облаштованих осередків діяльності, зокрема куточків експериментування та природничих центрів, які виступають простором для здійснення елементарної дослідницької діяльності. У таких осередках діти мають можливість проводити прості досліди, спостерігати за природними явищами, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, висувати гіпотези та перевіряти їх у доступній формі.

Отже, формування природничо-наукових знань у дітей дошкільного віку ефективно здійснюється за умови використання

сучасних педагогічних технологій, які активізують пізнавальну діяльність, розвивають дослідницькі вміння та інтерес до довкілля. Ігрові, дослідницькі, проєктні, інформаційно-комунікаційні технології, інтегроване навчання та елементи STEM сприяють засвоєнню природничого змісту та формуванню елементарної наукової картини світу. Важливим чинником також є створення розвивального освітнього середовища, що забезпечує можливості для самостійного пізнання й експериментування дітей.

Література

1. Газіна І. О. Інноваційні технології в освітній діяльності закладів дошкільної освіти. Кам'янець-Подільський : Панькова А. С., 2021. 210 с.

2. Мартін А. М. Формування природничо-наукової картини світу у дітей дошкільного та молодшого шкільного віку. *Науковий журнал «Інноваційна педагогіка»*. Причорноморський науково-дослідний інститут економіки та інновацій. 2023. Вип. 56. Том 1. С. 32–35.

3. Новіцька В. В. Інноваційні технології формування природничо-екологічної компетентності дітей дошкільного віку. Запоріжжя : ЗДУ, 2021. 112 с.

Мегединюк Анастасія Аркадіївна

Херсонський державний університет
(м. Івано-Франківськ, Україна)

Анісімова Олена Едуардівна – наукова керівниця

Херсонський державний університет
(м. Івано-Франківськ, Україна)

МУЗИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ІНСТРУМЕНТ ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В УМОВАХ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Проблема та її зв'язок із практичними завданнями. Сучасний етап реформування освітньої галузі висуває на перший план необхідність стимулювання креативних здібностей дитини, починаючи вже з дошкільного віку. Згідно з положеннями Базового компонента дошкільної освіти, формування креативності, ініціативності та здатності до самовираження визначено як одне з пріоритетних завдань [1]. Досвід функціонування ЗДО показує, що музична діяльність має значний потенціал для розвитку творчих здібностей, проте її можливості використовуються не повною мірою. Це обумовлює потребу в пошуку дієвих методів і форм організації музичної діяльності, спрямованих на розвиток дитячої творчості.

Короткий огляд публікацій. Проблема розвитку творчих здібностей дітей проявляється у працях багатьох науковців. Зокрема, О. Кононко акцентує увагу на значенні особистісного підходу у становленні дошкільника та розвитку його творчого потенціалу. Теоретико-методичні аспекти музичного виховання розкриті у працях Г. Падалки, Т. Поніманської, О. Рудницької, які підкреслюють роль мистецтва у гармонійному розвитку особистості [3; 4]. Сучасні дослідження (О. Михайличенко, К. Тарасова) доводять ефективність використання інноваційних підходів, зокрема елементарного музикування за системою К. Орфа, у формуванні творчих здібностей дошкільників [2; 5].

Мета дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні та визначенні найефективніших способів розвитку творчих здібностей старших дошкільників із використанням музики як основного інструменту в дошкільному закладі.

Виклад основного матеріалу. Творчі здібності дошкільників проявляються у здатності до імпровізації, створення нових образів, варіативного мислення та незалежного художнього самовираження. Комплекс музичних активностей, що охоплює вокальну творчість, сприйняття музики, ритмічну експресію та гру на дитячих музичних інструментах, створює сприятливий контекст для розвитку зазначених якостей.

Особливе значення має використання інтерактивних форм роботи: музично-дидактичних ігор, імпровізацій, творчих завдань, інсценізацій, що стимулюють активність і самостійність дітей. Ефективним є впровадження елементів системи К. Орфа, яка передбачає поєднання музики, руху та мовлення, що сприяє природному розвитку творчості [2]. Важливою умовою є створення розвивального музичного середовища, яке забезпечує доступ до різноманітних інструментів, аудіоматеріалів і сприяє вільному експериментуванню зі звуками. Роль педагога полягає у підтримці ініціативи дітей, стимулюванні їхньої уяви та створенні атмосфери емоційного комфорту. Таким чином, музична діяльність виступає дієвим засобом розвитку творчих здібностей, оскільки поєднує емоційний, інтелектуальний і діяльнісний компоненти розвитку особистості.

Дослідження базується на особистісно-орієнтованому, діяльнісному та компетентнісному підходах. Для його проведення застосовано комплекс методів, що включає теоретичний аналіз наукової літератури, емпіричні спостереження за діяльністю дітей та аналіз їхніх творчих робіт, а також методи кількісної та якісної обробки даних. Важливим аспектом розвитку творчих здібностей дошкільників у музичній діяльності є інтеграція різних видів мистецтва, зокрема поєднання музики з образотворчою діяльністю, рухами та театралізацією. Такий синтез сприяє глибшому емоційному переживанню музичних образів, формує асоціативне мислення та розширює можливості самовираження дітей. Наприклад, після прослуховування музичного твору діти можуть передати свої враження у малюнку, русі чи словесному описі, що активізує їхню фантазію та сприяє розвитку креативності.

Крім того, важливу роль відіграє індивідуалізація музичної діяльності, яка передбачає врахування вікових та психофізіологічних особливостей кожної дитини, її інтересів і рівня підготовки. Надання можливості вибору діяльності, темпу виконання та способів

самовираження сприяє формуванню впевненості у власних силах, розвитку самостійності та позитивної мотивації до творчості. У таких умовах дитина виступає не лише виконавцем, а й активним творцем, що є ключовою передумовою гармонійного розвитку особистості.

Висновки та перспективи. Загалом, розвиток креативності у старших дошкільнят є ключовим викликом для сучасної дошкільньої освіти. Музичні заняття ефективно стимулюють творчість, якщо педагогічний процес організовано цілеспрямовано, використовуються сучасні методики та створюється відповідне розвивальне середовище. Надалі необхідно зосередити дослідницькі зусилля на створенні методичних вказівок для педагогів щодо використання музики з метою стимулювання творчого потенціалу дітей. Також належить провести емпіричну перевірку ефективності інноваційних музично-педагогічних підходів та здійснити детальний аналіз впливу різних форм музичної активності на специфічні прояви дитячої креативності.

Література

1. Базовий компонент дошкільньої освіти в Україні від 12.01.2021 р. № 33. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0033729-21#Text>.
2. Михайличенко О. В. Елементарне музикування за системою К. Орфа в дошкільній освіті. *Мистецтво та освіта*. 2021. № 4. С. 28–32.
3. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка. Київ : Академвидав, 2020. 456 с. URL: <https://surl.li/lduwyl>.
4. Рудницька О. П. Мистецька освіта в Україні: теорія і практика. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2020. 256 с. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0009464>.
5. Тарасова К. В. Музична діяльність як засіб розвитку творчості дошкільників. *Дошкільне виховання*. 2022. № 5. С. 12–18.

Нікітіна Олена Олександрівна
Центральноукраїнський державний університет
імені Володимира Винниченка
(м. Кропивницький, Україна)

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ВПРОВАДЖЕННЯ STEM У ПРАКТИКУ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Сучасний етап розвитку освіти в Україні позначений активним пошуком ефективних підходів до оновлення змісту, форм і методів навчання та виховання дітей. Одним із таких підходів є STEM-освіта, що поєднує природничо-наукову, технологічну, інженерну та математичну складові в єдиному освітньому процесі. STEM-підхід у сучасній педагогічній науці розглядається як міждисциплінарна модель організації освітньої діяльності, зорієнтована на формування в дітей уміння досліджувати, аналізувати, порівнювати, висувати припущення, перевіряти їх на практиці та застосовувати здобуті знання в реальних ситуаціях.

Необхідність звернення до STEM-підходу в дошкільній освіті зумовлена як міжнародними тенденціями, так і внутрішніми потребами національної системи освіти. У державних нормативних документах України, зокрема в Базовому компоненті дошкільної освіти, акцентовано увагу на формуванні в дітей сенсорно-пізнавальної, логіко-математичної, дослідницької й технологічної компетентностей. Саме ці результати значною мірою корелюють із завданнями STEM-освіти, яка створює умови для цілісного поєднання знань, практичних дій і творчої активності. Сучасні підходи до впровадження STEM у дошкільні базуються на принципах активної діяльності, інтеграції, доступності, практичної спрямованості та педагогічної підтримки дитячої ініціативи.

Одним із провідних є *інтегрований підхід*, який передбачає об'єднання кількох освітніх напрямів навколо спільної теми, проблеми чи виду діяльності. У межах такого підходу дитина не засвоює ізольовані поняття, а пізнає об'єкти і явища в їх цілісності. Наприклад, вивчення властивостей води може одночасно включати спостереження, дослід, лічбу, порівняння об'єму, мовленнєвий опис, конструювання та художню інтерпретацію. Така організація освітнього процесу сприяє формуванню системного бачення світу та розвитку пізнавальної активності.

Не менш важливим є *проектно-дослідницький підхід*, відповідно до якого діти залучаються до виконання нескладних дослідницьких завдань, мініпроектів, спостережень і практичних перевірок. У дошкільному віці це можуть бути дії з визначення властивостей різних матеріалів, спостереження за ростом рослин, конструювання елементарних моделей, вивчення причин простих природних явищ. У межах такого підходу вихователь не лише повідомляє готову інформацію, а організовує середовище, стимулює постановку запитань, підтримує пошук відповіді, спонукає до висловлення припущень і допомагає дітям інтерпретувати отримані результати.

Органічним для дошкільної освіти є *ігровий підхід* до впровадження STEM. Гра як провідний вид діяльності дошкільника забезпечує природне включення дитини у процеси дослідження, моделювання, порівняння, конструювання та пошуку рішень. Через дидактичні ігри, сюжетно-рольові ситуації, рухливі та будівельно-конструктивні ігри діти набувають первинного досвіду дослідницької та інженерної діяльності. Саме в ігровій формі можна ефективно формувати уявлення про форму, величину, простір, часові відношення, причинно-наслідкові зв'язки, закономірності та послідовність дій.

У сучасній практиці все більшого значення набуває *інноваційний підхід*, пов'язаний із використанням цифрових і технічних засобів навчання. Йдеться про інтерактивні панелі, планшети, цифрові освітні ресурси, адаптовані набори для конструювання, елементи освітньої робототехніки. За умови педагогічно виваженого використання такі засоби можуть підвищувати пізнавальну мотивацію дітей, розвивати навички орієнтування в інструкціях, алгоритмічне мислення, вміння працювати за зразком і модифікувати його.

Перспективним є *модульно-компетентнісний підхід*, згідно з яким освітній процес організовується через тематичні блоки, спрямовані на формування конкретних умінь і способів дії. Наприклад, окремий модуль може бути присвячений конструюванню, простим вимірюванням, вивченню властивостей природних матеріалів або спостереженням за змінами в доквіллі. Такий підхід дає змогу логічно вибудовувати послідовність освітніх ситуацій і поступово ускладнювати зміст відповідно до вікових можливостей дітей.

Суттєве значення має *міждисциплінарний підхід*, який розширює традиційне розуміння STEM завдяки поєднанню природничо-математичного змісту з мовленнєвою, мистецькою, соціальною та екологічною складовими. У дошкільній освіті це особливо важливо, оскільки розвиток дитини має цілісний характер. Під час STEM-діяльності дошкільники не лише вимірюють, експериментують чи конструюють, а й описують результати, домовляються з однолітками, презентують власні дії, творчо інтерпретують побачене. Саме тому в сучасній практиці дедалі частіше використовується також модель STEAM, у якій мистецький компонент посилює творчий і ціннісний вимір пізнавальної діяльності.

Окремої уваги заслуговує *практико-орієнтований підхід*, який передбачає зв'язок освітніх завдань із життєвим досвідом дитини. Дошкільники краще засвоюють знання тоді, коли бачать їхню практичну значущість. Наприклад, моделювання мосту, будівництво будиночка, створення маршруту для іграшкового персонажа, вирощування рослини чи дослідження властивостей піску і води дають змогу дитині не лише спостерігати, а й діяти в умовно реальній ситуації. Це забезпечує усвідомлення практичного сенсу знань і підвищує мотивацію до навчання.

Ефективність упровадження STEM у закладах дошкільної освіти значною мірою залежить від створення відповідного предметно-просторового середовища. Таке середовище має бути насиченим, варіативним, безпечним і стимулювати дітей до спостереження, експериментування, конструювання та самостійного пошуку. Доцільним є використання природних матеріалів, конструкторів, мірних ємностей, сенсорних наборів, простих технічних іграшок, матеріалів для дослідів, схем, моделей і візуальних опор. Важливу роль у реалізації STEM-підходу виконує педагог, професійна позиція якого змінюється від транслятора інформації до організатора пізнавального простору, модератора дитячої активності та фасилітатора дослідницького процесу. Тому одним із визначальних чинників успішного впровадження STEM у дошкільлі є належна методична підготовка педагогів.

Отже, сучасні підходи до впровадження STEM у практику закладів дошкільної освіти ґрунтуються на інтеграції змісту, діяльнісному характері навчання, проєктно-дослідницькій активності дітей, використанні ігрових і практико-орієнтованих методів, а також на створенні розвивального середовища. Системне впровадження

STEM відповідає стратегічним орієнтирам розвитку сучасної української освіти та забезпечує підґрунтя для успішної наступності між дошкільною й початковою ланками.

Література

1. Базовий компонент дошкільної освіти: нова редакція: Наказ Міністерства освіти і науки України від 12.01.2021 № 33. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/v0033729-21>.

2. Батурліна О. В., Довгаль С. О., Григоров Г. В. STEM-освіта як пріоритетний напрям модернізації освітнього середовища. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти*. 2020. № 68. С. 7–15.

3. Буценко А. О. Використання STEM-підходу в освітньому процесі закладів дошкільної освіти. *Молодий вчений*. 2021. № 9 (97). С. 85–89.

4. Крутій К. Л. STREAM-освіта або Стежинки у Всесвіт: програма розвитку дітей дошкільного віку. Запоріжжя : ТОВ «ЛПІС ЛТД», 2018. 160 с.

5. National Science Foundation. Science, Technology, Engineering, and Mathematics (STEM) Education Programs. Arlington : NSF, 2001.

6. OECD. Education 2030: The Future of Education and Skills. Paris : OECD Publishing, 2018. 23 p.

7. Yildirim B., Altun Y. Investigating the Effect of STEM Education on Preschool Children's Scientific Process Skills. *Journal of Education and Training Studies*. 2021. Vol. 9, No. 3. P. 27–36.

Онщенко Анна Олегівна

Херсонський державний університет
(м. Івано-Франківськ, Україна)

Швець Тетяна Анатоліївна – наукова керівниця

Херсонський державний університет
(м. Івано-Франківськ, Україна)

АРТ-ТЕРАПІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ СТАБІЛІЗАЦІЇ ЕМОЦІЙНОГО СТАНУ ВИХОВАНЦІВ ЗДО В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Проблема та її зв'язок із практичними завданнями. В умовах воєнної агресії вихованці закладів дошкільної освіти (ЗДО) опинилися в епіцентрі психотравмуючих подій. Постійна загроза життю, звуки сирен, перебування в укриттях та вимушена зміна соціального оточення руйнують базове почуття безпеки дитини. Практичне завдання сучасного педагога та психолога ЗДО полягає в пошуку мобільних та безпечних методів психоемоційної стабілізації, які можна реалізувати навіть в умовах обмеженого простору та часу. Арт-терапія в цьому контексті виступає найбільш екологічним інструментом, оскільки дозволяє дитині «прожити» травму без потреби вербалізувати складні почуття, до яких вона ще не готова в силу вікових особливостей.

Короткий огляд публікацій. Проблематика арт-терапевтичного впливу на психіку дитини є об'єктом прискіпливої уваги сучасних науковців. Теоретико-методологічні засади використання мистецтва як засобу зцілення закладені в роботах Е. Крамер, М. Наумбург, а в українському науковому просторі розвинені О. Вознесенською та О. Тараріною. Особливий інтерес становлять новітні дослідження 2023–2025 років: зокрема, О. Лобач розкрила роль арт-терапії в подоланні емоційних проблем дошкільників [1], Т. Пожалова – специфіку роботи у воєнний час [3]. Проте, попри широкий вибір технік, питання інтеграції казкотерапії та ізотерапії безпосередньо в режимні моменти ЗДО під час тривоги потребує додаткового вивчення.

Мета статті: обґрунтувати ефективність методів арт-терапії (зокрема ізотерапії та казкотерапії) як засобів стабілізації емоційного стану дітей дошкільного віку та запропонувати алгоритм їх використання в умовах воєнного стану.

Виклад основного матеріалу. Емоційний розвиток дітей дошкільного віку в період воєнного стану зазнає істотних трансформацій, що пов'язані з тривалим впливом стресогенних чинників. У поведінкових і психоемоційних проявах це відображається зростанням рівня тривожності, труднощами із засинанням і підтриманням сну, а також зниженням потреби або можливостей для повноцінної соціальної взаємодії. У наукових розвідках підкреслюється, що застосування арт-терапевтичних підходів у роботі з дітьми дошкільного віку має не лише корекційний, а й стабілізаційний потенціал, оскільки створює умови для безпечного опрацювання травматичного досвіду через його символічне відтворення у творчій діяльності [1, с. 38].

Серед різновидів арт-терапії особливо результативною у практиці закладів дошкільної освіти є ізотерапія. Важливою перевагою є доступність методики: навіть за умов перебування дітей в укриттях чи обмеженого освітнього простору достатньо базових матеріалів – паперу та засобів для малювання.

Значний терапевтичний ресурс має й казкотерапія, яка ґрунтується на використанні метафоричних сюжетів і символів. Через ідентифікацію з персонажами та моделювання безпечних сценаріїв дитина набуває досвіду подолання труднощів у символічному форматі. Спільне створення історій, зокрема на тему «безпечного місця», сприяє формуванню внутрішніх психологічних опор і відчуття захищеності.

Ефективним засобом емоційної саморегуляції також виступає робота з пластичними матеріалами – пластиліном, глиною, солоним тістом. Маніпуляції з ними забезпечують можливість тілесного «відреагування» напруження: стискання, розтягування та трансформація форми матеріалу сприяють зниженню м'язового тону та досягненню психологічної релаксації. Таким чином, комплексне використання різних арттерапевтичних методів у ЗДО в умовах воєнного стану створює сприятливе підґрунтя для підтримки емоційного благополуччя дошкільників.

Важливим компонентом психоемоційної підтримки є пісочна терапія (sand play). У ситуаціях вимушеного перебування дітей в обмеженому просторі, зокрема під час повітряних тривог, використання кінетичного піску набуває особливої доцільності. Тактильна взаємодія з матеріалом активізує сенсорні механізми регуляції та сприяє зниженню рівня фізіологічного напруження, що

підтверджується у наукових працях [1]. Така діяльність відновлює відчуття контролю та суб'єктності, що є критично важливим для психічної стабілізації.

Особливе місце у системі психолого-педагогічної підтримки посідає казкотерапія. Терапевтична казка виступає посередником між внутрішнім світом дитини та травматичними реаліями зовнішнього середовища, забезпечуючи м'який механізм адаптації [2, с. 18]. В умовах війни казковий сюжет дає змогу дитині дистанціюватися від переживань, трансформувати страхи у символічні образи та віднайти ресурси для їх подолання.

Аналіз практичного досвіду, представленого у сучасних дослідженнях [3, с. 369], підтверджує, що впровадження арт-терапевтичних методик у роботі з дошкільниками під час війни забезпечує не лише зменшення рівня тривожності, а й відновлення здатності до гри, творчої активності та уяви, які часто блокуються під впливом стресу. Це дає підстави розглядати арт-терапію як один із найбільш екологічних і ресурсозберігаючих інструментів психоемоційної стабілізації дитини дошкільного віку.

Висновки та перспективи. Узагальнюючи викладені положення, доцільно наголосити, що інтеграція арт-терапевтичних підходів в освітній процес закладів дошкільної освіти в умовах воєнного стану набуває статусу необхідного складника психолого-педагогічного супроводу. Арт-терапія виступає своєрідним безпечним посередником між травматичними переживаннями дитини та її внутрішніми ресурсами, сприяючи поступовому зниженню інтенсивності страхів і вирівнюванню психоемоційного стану.

Перспективним напрямом подальших наукових пошуків є розроблення прикладного інструментарію у форматі мобільних «арт-кейсів» для надання екстреної психологічної підтримки дітям у ЗДО.

Література

1. Лобач О. І. Роль арт-терапії у роботі з емоційними проблемами у дітей дошкільного віку : кваліфікаційна робота магістра : спец. 053 «Психологія». Західноукраїнський національний університет. Тернопіль, 2025. 67 с. URL: <https://surl.li/evtxad>.
2. Мокра В. В. Вплив терапевтичних казок на психологічний розвиток, підтримку та адаптацію дітей у складних життєвих обставинах : кваліфікаційна робота магістра : спец. 053 «Психологія». Західноукраїнський національний університет. Тернопіль, 2025. 84 с. URL: <https://lnk.ua/l5SvZ7uKQ>.

3. Пожалова Т. М. Роль арт-терапевтичних методів у психоемоційному розвитку дошкільників у воєнний час. *Соціально-освітні домінанти професійної підготовки сучасного компетентного фахівця*: матеріали II Всеукраїнської студ. наук.-практ. конф. (м. Біла Церква, 18 трав. 2023 р.). Біла Церква: БІНПО ДЗВО «УМО» НАПН України, 2023. С. 368–373. URL: <https://lnk.ua/z5FZzvgKU>.

4. Тереня А. С. Підтримка дітей молодшого шкільного віку в умовах війни: кваліфікаційна робота бакалавра: спец. 231 «Соціальна робота». Національний університет «Києво-Могилянська академія». Київ, 2025. 81 с. URL: <https://lnk.ua/Zv8ersSWN>.

Пилипейко Анна Вікторівна

Херсонський державний університет
(м. Івано-Франківськ, Україна)

Бальоха Альона Сергіївна – наукова керівниця

Херсонський державний університет
(м. Івано-Франківськ, Україна)

ПРИРОДНИЧА КАЗКА ЯК ЗАСІБ ПОДОЛАННЯ СПОЖИВАЦЬКОГО СТАВЛЕННЯ ДО ПРИРОДНОГО ДОВКІЛЛЯ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

На сьогоднішній день у сучасному суспільстві люди частіше стали стикатися з потребою формування у дітей дбайливого ставлення до природного довкілля. Це викликано недбалим ставленням до природи та невмінням цінувати природні ресурси. Особливу увагу при вирішенні цього питання слід приділити роботі з дітьми старшого дошкільного віку, оскільки саме в цей період закладаються основи світосприйняття та екологічної культури. Щоб це не стало лише проблемою «споживацтва» стосовно природи – сприйняття її виключно як ресурсу для задоволення власних потреб – необхідно шукати ефективні педагогічні засоби виховання в контексті дбайливого ставлення до природи. Це і є актуальним завданням сучасної дошкільної освіти.

Актуальність цієї теми обумовлена вимогами Базового компонента дошкільної освіти (освітня лінія «Дитина в природному довкіллі»), де підкреслюється важливість не лише отримання знань про природу, а й розвитку емоційно-ціннісного ставлення до неї [2].

У працях Л. Артемової [1], Н. Гавриш [3], О. Кононко [4] та інших дослідників підкреслюється значення художнього слова у формуванні моральних та екологічних цінностей дітей. Використання казки як методу навчання висвітлено у працях В. Сухомлинського, який вважав казку «свіжим вітром, що роздмухує вогник дитячої думки і мови» [5]. Проте питання застосування природничої казки як спеціального педагогічного інструменту для подолання споживацьких установок залишається недостатньо розробленим. Також існує проблема переходу від *теоретичного знання* про шкоду сміття чи зламані гілки до *внутрішнього переконання* дитини. Саме тому «природнича казка» потребує глибокого вивчення як інструмент формування ставлення до природного довкілля. Актуальним

завданням залишається вдосконалення методичного інструментарію щодо використання природничої казки як інтегративного засобу, який би охоплював усі види дитячої діяльності в старшому дошкільному віці.

Мета дослідження – обґрунтувати педагогічний потенціал природничої казки як засобу формування у дітей старшого дошкільного віку дбайливого, доброзичливого, безкорисливого ставлення до природного довкілля.

Природнича казка виступає як художньо-дидактичний засіб, що поєднує емоційний вплив та пізнавальний зміст. Вона об'єднує наукову достовірність (особливості життя тварин, рослин, явища природи) та художню вигадку.

Природа у таких сюжетах постає як жива істота, що має власні потреби, почуття та цінність.

Дослідження показало, що системне використання природничих казок на заняттях сприяє:

- розвитку чуйності, співчуття до живих істот;
- формуванню понять про взаємозалежність людини і природи;
- зниженню проявів споживацького ставлення (наприклад, бездумного використання природних ресурсів у грі).

Практичні методи включають: розповідь казок з використанням аудіоефектів (звуки лісу, дощу, вітру, шарудіння дерев), створення дітьми власних казкових історій (де дитина стає на місце природного об'єкта, який постраждав від діяльності людини), перенесення казки у художню діяльність (малювання, аплікація), рефлексію після прослуховування, обговорення проблемних ситуацій («Що відчув дуб, коли на ньому вирізали напис?»).

За результатами експерименту під час занять виявлено підвищення рівня екологічної свідомості та активне використання дітьми у мовленні понять «бережи», «допоможи», «захисти». За результатами спостережень показали, що після циклу занять із використанням природничих казок у дітей на 37 % знижується прояв агресивних чи байдужих дій стосовно комах та рослин на ігровому майданчику. Діти починають помічати красу в «некорисних» (з позиції споживача) об'єктах: бур'янах, камінцях, сухому листі.

Природнича казка – ефективний засіб подолання споживацького ставлення до природного довкілля у дітей старшого дошкільного віку. Також вона є потужним психолого-педагогічним інструментом. Отримані знання про природу перетворюються на особистісне

ставлення, формують емоційно-ціннісне ставлення до природи, розвивають екологічну свідомість та відповідальність.

Для подальших досліджень вбачаємо необхідність у розробці методичних рекомендацій для вихователів, заохочуючи їх до створення власних авторських збірок природничих казок, адаптованих до програм дошкільної освіти. Важливою складовою даної роботи є розробка казок за допомогою цифрових технологій та залучення батьків до створення природничих казок для родинного дозвілля.

Література

1. Артемова Л. В. Екологічне виховання дітей дошкільного віку. Київ : Освіта, 2018. 184 с.
2. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні від 12.01.2021 р. № 33. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0033729-21#Text>.
3. Гавриш Н. В. Казка у розвитку мовлення та мислення дошкільників. Харків : Ранок, 2019. 160 с.
4. Кононко О. Л. Дошкільна педагогіка: сучасні підходи. Київ : Либідь, 2020. 240 с.
5. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям. Харків : Акта, 2018. 540 с.

Прокопенко Анастасія Миколаївна

Херсонський державний університет
(м. Івано-Франківськ, Україна)

Бальоха Альона Сергіївна – наукова керівниця

Херсонський державний університет
(м. Івано-Франківськ, Україна)

ВИКОРИСТАННЯ ПРИРОДНОГО ДОВКІЛЛЯ ЯК ЗАСОБУ РОЗВИТКУ ЕМОЦІЙНОЇ СТІЙКОСТІ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

У сучасних умовах соціальних трансформацій, цифровізації суспільства та зростання психоемоційного навантаження особливої актуальності набуває проблема розвитку емоційної стійкості дітей дошкільного віку. В умовах воєнного стану, нестабільності соціального середовища та обмеження безпосереднього контакту з природою спостерігається підвищення рівня тривожності, емоційної нестабільності та порушень поведінки у дітей. Це зумовлює необхідність пошуку ефективних педагогічних засобів, спрямованих на підтримку психоемоційного благополуччя дитини [3].

Проблема емоційного розвитку дітей дошкільного віку досліджувалася у працях Д. Гоулмана, Е. Еріксона, М. Монтессорі, Ж. Піаже, а також українських учених – І. Бех та О. Кононко. Науковці наголошують, що дошкільний вік є сенситивним періодом для формування емоційної саморегуляції та соціальної адаптації [1; 5; 6; 7].

Значний внесок у дослідження стресостійкості та резильєнтності зробили Е. Мастен, М. Раттер та Н. Гармезі [2]. Роль природного середовища у розвитку дитини висвітлена у працях Р. Лува, Д. Собеля та С. Каплана [4]. Незважаючи на це, існує значна прогалина в дослідженнях щодо системного застосування природного середовища саме для розвитку емоційної стійкості у дітей дошкільного віку.

Метою дослідження є теоретичне обґрунтування ефективності використання природного довкілля як засобу розвитку емоційної стійкості у дітей дошкільного віку.

Емоційна стійкість розглядається як здатність дитини адекватно реагувати на зовнішні впливи, контролювати власні емоції та зберігати психологічну рівновагу. Її формування залежить від

комплексу факторів: сімейного виховання, соціального середовища, освітнього процесу та індивідуальних особливостей дитини.

Природне довкілля виступає ефективним психолого-педагогічним ресурсом, який сприяє:

- зниженню рівня тривожності;
- нормалізації емоційного стану;
- розвитку сенсорного досвіду;
- формуванню позитивних емоційних переживань.

Контакт із природою (спостереження за природними явищами, догляд за рослинами, ігрова діяльність на свіжому повітрі) забезпечує розвиток емоційної чутливості та здатності до саморегуляції. Дитина навчається усвідомлювати власні емоції та гармонійно взаємодіяти з навколишнім світом.

Ефективними формами роботи є:

- екологічні прогулянки;
- спостереження за природою;
- ігрова діяльність на відкритому повітрі;
- трудова діяльність (догляд за рослинами);
- арттерапевтичні практики з використанням природних матеріалів;
- казкотерапія та тематичні бесіди.

Важливим є створення у закладах дошкільної освіти екологічно насиченого середовища (куточки природи, міні-города, «зелені зони»). Систематичне використання природного довкілля сприяє зниженню емоційної напруги, розвитку саморегуляції та формуванню резильєнтності у дітей [5].

Отже, використання природного довкілля є ефективним засобом розвитку емоційної стійкості дошкільників. Воно сприяє гармонізації психоемоційного стану, формуванню навичок саморегуляції та підвищенню рівня адаптації до змінних умов середовища.

Подальші наукові пошуки мають бути спрямовані на створення практичних настанов для педагогів щодо інтеграції природного середовища в освітню діяльність дошкільних закладів. Необхідно також провести експериментальне підтвердження ефективності природоорієнтованих підходів у формуванні емоційної стійкості у дітей. Крім того, актуальним завданням є детальніше дослідження впливу різноманітних природних ландшафтів на емоційний розвиток та психоемоційний стан дошкільнят.

Література

1. Бех І. Д. Особистісно орієнтоване виховання: науч.-метод. посіб. Київ : Либідь, 2023. 280 с. URL: https://library.udpu.edu.ua/library_files/420694.pdf.
2. Гармезі Н. Стресостійкі діти: пошук захисних факторів. Сучасні дослідження з проблем розвитку психопатології. Нью-Йорк : Pergamon Press, 2016. 233 с. URL: https://books.monografija_psihologvchna_bejopeka_2016.pdf.
3. Еріксон Е. Дитинство і суспільство. Київ : Основи, 2022. 416 с. URL: <https://uabook.com.ua/book/emoczijnyj-intelekt/>.
4. Каплан Р., Каплан С. Досвід природи: психологічна перспектива. Кембридж : Cambridge University Press, 2019. 340 с. URL: <http://appspsychology.org.ua/data/jrn/v7/i43/7.pdf>.
5. Кононко О. Л. Психологія дошкільника : навч. посіб. Київ : Освіта, 2022. 320 с. URL: [https://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=EC&PBE%D0%BD%D0%BE%D0%BD%D0%BA%D0%BE%20%D0%9E\\$](https://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=EC&PBE%D0%BD%D0%BE%D0%BD%D0%BA%D0%BE%20%D0%9E$).
6. Монтессорі М. Всотуючий розум дитини. Київ : Каравела, 2025. 320 с. URL: https://dnpb.gov.ua/wp-content/uploads/2025/10/The_Absorbing_Mind.The_Role_of_the_Child.pdf.
7. Піаже Ж. Психологія дитини. Київ : 2018. 320 с. URL: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/4976/1/%D0%9F%D0%BE%D0%B3%D0%BB%D1%8F%D0%B4%D0%B8__B5%D0%B0%BD%D0%BD%D1%8F.pdf.

Саєнко Маргарита Іванівна

Центральноукраїнський державний університет
імені Володимира Винниченка
(м. Кропивницький, Україна)

Горська Олена Олександрівна – наукова керівниця

Центральноукраїнський державний університет
імені Володимира Винниченка
(м. Кропивницький, Україна)

ІГРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ОСНОВА ПРОПЕДЕВТИЧНОГО НАВЧАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ГРАМОТИ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ

Проблема, її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. Модернізація дошкільної освіти актуалізує проблему підготовки дітей старшого дошкільного віку до навчання у школі. Одним із ключових напрямів такої підготовки є пропедевтичне навчання елементів грамоти, що передбачає формування мовленнєвих, пізнавальних і психофізіологічних передумов оволодіння дошкільниками навичками читання та письма.

У практиці закладів дошкільної освіти часто спостерігається суперечність між необхідністю забезпечення ефективної підготовки до школи та збереженням провідної ролі гри як природного виду діяльності дошкільника. Формалізація навчання елементів грамоти може призводити до перевантаження дітей, зниження мотивації та втрати пізнавального інтересу.

Короткий огляд публікацій. Проблема підготовки дітей до навчання грамоти широко висвітлюється у працях сучасних українських учених, зокрема А. Богуш, Н. Гавриш, К. Крутій, О. Кононко та інших. Дослідниці розглядають пропедевтичне навчання як систему педагогічних впливів, спрямованих на формування мовленнєвої готовності, розвиток фонематичних процесів, удосконалення звукової культури мовлення та формування інтересу до читання.

Сучасні дослідження засвідчують значний потенціал ігрових технологій у формуванні пізнавальної активності та мовленнєвого розвитку дошкільників.

Метою дослідження є обґрунтування ефективності використання ігрових технологій у пропедевтичному навчанні елементів грамоти дошкільників.

Виклад основного матеріалу, обґрунтування результатів дослідження. Пропедевтичне навчання елементів грамоти у старшому дошкільному віці розглядається як цілеспрямований процес формування мовленнєвих, пізнавальних і психофізіологічних передумов оволодіння читанням і письмом без передчасного переходу до шкільних форм навчання. Такий підхід забезпечує природовідповідність освітнього процесу та врахування вікових можливостей дітей [1, с. 27–28].

Процес реформування освіти в Україні сприяє пошуку сучасних активних форм, методів і способів організації освітнього процесу. У зв'язку з цим зростає необхідність впровадження інноваційних методик навчання, зокрема з використанням ігрових технологій.

Поняття «технологія» походить від грецьких слів «techne» – мистецтво, майстерність, вміння та «logos» – наука, закон. «Технологія» – означає науку про майстерність. В українському педагогічному словнику поняття «технологія навчання» трактується як системний метод створення, застосування та визначення всього процесу навчання і засвоєння знань з урахуванням технічних і людських ресурсів та їхньої взаємодії, що спрямований на оптимізацію освіти. Технологія навчання ефективно поєднує в собі різні методи, прийоми, режими роботи, алгоритми дій і тісно пов'язана з обладнанням, інструментами, матеріалами та ресурсами [3, с. 331]. Сучасна педагогіка використовує термін «технологія» у таких поєднаннях, як «технологія навчання», «технологія освітнього процесу», «технологія виховання».

Ігрові технології навчання відрізняються від інших технологій тим, що гра:

- є добре відомою, звичною й улюбленою формою діяльності для осіб будь-якого віку;
- є мотиваційною за своєю природою (вимагає від дітей ініціативності, творчого підходу, уяви, цілеспрямованості);
- є ефективним засобом активізації навчальної діяльності;
- дозволяє легше долати труднощі, перешкоди та психологічні бар'єри;
- дає змогу вирішувати питання формування знань, умінь і навичок;

- є переважно колективною, груповою формою роботи, в основі якої лежить змагання;
- є багатофункціональною, її вплив на дитину неможливо обмежити одним аспектом;
- має кінцевий результат: у грі учасник має отримати приз – матеріальний, моральний або психологічний;
- має чітку мету й відповідний педагогічний результат [4, с. 6].

Науковці підкреслюють, що ігрові технології мають чітку структуру та педагогічну мету, що відрізняє їх від спонтанної гри.

Ігрові технології у пропедевтичному навчанні дошкільників виконують низку важливих функцій [4].

Навчальна функція полягає у формуванні мовленнєвих умінь і навичок через ігрові дії. Під час гри діти оволодівають умінням аналізувати звуковий склад слова, визначати послідовність звуків, добирати слова із заданим звуком, що формує основу навичок читання.

Розвивальна функція забезпечує вдосконалення пізнавальних процесів. У процесі гри активізуються увага, пам'ять, мислення, мовлення та уява, що сприяє інтелектуальному розвитку дошкільників.

Мотиваційна функція реалізується через створення ситуації успіху. Ігрова форма діяльності викликає позитивні емоції, підвищує зацікавленість, знижує страх помилки та сприяє формуванню внутрішньої мотивації до навчання.

Комунікативна функція проявляється у розвитку мовленнєвої взаємодії дітей. Під час колективних ігор формуються діалогічне мовлення, уміння домовлятися, ставити запитання та аргументувати власну думку.

Сучасна практика дошкільної освіти передбачає використання різноманітних видів ігрових технологій. Технології дидактичних ігор спрямовані на поєднання навчання з ігровими завданнями. Вони сприяють формуванню умінь звукового аналізу, фонематичного сприймання, активізації словникового запасу та становленню граматично правильного мовлення.

Технології сюжетно-рольових ігор моделюють соціальні ситуації спілкування та стимулюють мовленнєву активність дітей, сприяючи розвитку комунікативної компетентності.

Ігрові технології з використанням мовленнєвого моделювання передбачають застосування схем, символів, фішок, що допомагають

дітям усвідомлювати звукову структуру слова та створюють передумови оволодіння грамотою. Пальчикові ігрові технології стимулюють розвиток дрібної моторики рук, що є фізіологічною основою підготовки до письма [2].

Інтерактивні ігрові технології поєднують мовленнєві завдання з руховою активністю, елементами змагання та пошуковими ситуаціями, що підтримує інтерес дітей до освітньої діяльності.

Висновки, перспективи. Отже, пропедевтичне навчання грамоти формує базу для оволодіння читанням і письмом через комплексний розвиток мовлення, мислення та моторики дитини. Його найефективнішою основою є ігрові технології, які підвищують мотивацію, відповідають віку дошкільників та якісно готують їх до навчання у школі.

Література

1. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція): наказ МОН України від 12.01.2021 № 33. Київ : МОН, 2021. 38 с. URL: <https://surl.li/ajltov>.
2. Богущ А. М. Мовленнєвий розвиток дітей від народження до 7 років: Монографія. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2010. 374 с.
3. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. Київ : Либідь, 1997. 366 с.
4. Приставська А. Ігрові технології навчання. *Англійська мова та література*. 2011. № 11. С. 5–8.
5. Сударик О. С. Сутність поняття «ігрові технології» та їх класифікація. *Формування сучасної науки: методика та практика*: матеріали I Міжнародної студентської наукової конференції (Т. 2), м. Кам'янець-Подільський, 29 жовтня 2021 р. ГО «Молодіжна наукова ліга». Вінниця : ГО «Європейська наукова платформа», 2021. С. 91–94.

Сіра Тетяна Юріївна

Херсонський державний університет
(м. Івано-Франківськ, Україна)

Швець Тетяна Анатоліївна – наукова керівниця

Херсонський державний університет
(м. Івано-Франківськ, Україна)

СУЧАСНІ ЦИФРОВІ ІНСТРУМЕНТИ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ЛОГІКО-МАТЕМАТИЧНОГО МИСЛЕННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Проблема та її актуальність. Сучасна дошкільна освіта потребує переосмислення педагогами організації освітнього процесу, пошуку ефективних форм, методів і засобів роботи з дітьми, що сприятимуть формуванню елементарних математичних уявлень та розвитку логічного мислення дошкільників. Водночас практика діяльності українських закладів дошкільної освіти засвідчує, що математична підготовка дітей не завжди забезпечує очікувані результати, що актуалізує необхідність удосконалення методичного інструментарію.

Розвиток елементарних математичних уявлень є важливим чинником інтелектуального становлення дитини, формування її пізнавальної активності, логічного мислення та творчих здібностей. У сучасному суспільстві математичний розвиток розглядається як складний процес якісних змін особистості, що характеризується системою набутих знань, умінь і навичок, які забезпечують здатність дитини орієнтуватися у математичному змісті навколишнього світу та застосовувати їх у різних видах діяльності.

Аналіз досліджень. Теоретико-методичні засади формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку обґрунтовано у працях Н. Баглаєвої, А. Богуш, Н. Гавриш, Н. Гайдай, Л. Зайцевої, О. Кононко, К. Крутій, В. Кузьменко, М. Машовець, З. Михайлової, Р. Непомнящої, Н. Фрейлах, К. Щербакової. У їхніх дослідженнях розкрито генезис математичних уявлень, особливості математичного розвитку дошкільників, розроблено відповідні освітні програми й навчально-методичні матеріали.

Результати численних досліджень підтверджують, що діти дошкільного віку здатні успішно оволодівати елементарними математичними уявленнями за умови організації цілеспрямованої,

науково обґрунтованої освітньої діяльності та використання адекватних дидактичних засобів. Особливого значення в сучасних умовах набуває впровадження інтерактивних технологій та цифрових інструментів, які підвищують мотивацію дітей до навчання, активізують пізнавальну діяльність і сприяють ефективному засвоєнню математичних знань.

Мета статті – проаналізувати сучасні інформаційно-комунікаційні та інтерактивні технології як засоби формування логіко-математичної компетентності дітей дошкільного віку та визначити їх вплив на розвиток математичних уявлень, логічного мислення та обчислювальних навичок у сучасних умовах дошкільної освіти.

Виклад основного матеріалу. Для формування логіко-математичної компетентності дітей дошкільного віку широке використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) відкриває нові можливості модернізації освітнього процесу. Їх застосування забезпечує перехід від традиційного, переважно абстрактного викладання математичного матеріалу до інтерактивного, візуалізованого та діяльнісного навчання, що відповідає особливостям мислення сучасних дітей і сприяє формуванню логіко-математичної обізнаності.

ІКТ виступають ефективним засобом наочності та дидактичної підтримки освітнього процесу, забезпечуючи подачу матеріалу, демонстрацію, моделювання, вправлення, організацію дослідницько-експериментальної діяльності та контроль знань [1]. Їх використання підвищує доступність і ефективність засвоєння знань, умінь і навичок, а також мотивацію дітей до навчально-пізнавальної діяльності та елементів самоосвіти. До найбільш поширених інструментів належать мультимедійні презентації, анімації, відео- та аудіоматеріали, текстові ресурси, створені за допомогою сучасних платформ і програм (PowerPoint, Google Презентації, Canva, Prezi, Powtoon, Microsoft Sway, Mentimeter, Gamma тощо), а також інструменти штучного інтелекту (зокрема, Copilot, MagicSlides), які дозволяють автоматизувати створення навчального контенту.

Інтерактивні можливості цифрових ресурсів забезпечують активну участь дітей в освітньому процесі через виконання логіко-математичних завдань, ігор із вибором правильних відповідей, розв'язання проблемних ситуацій, відповіді на контекстні запитання [2, с. 56]. Це сприяє розвитку логічного мислення, формуванню

навичок аналізу, узагальнення, встановлення причинно-наслідкових зв'язків, алгоритмізації мислення та послідовності міркувань.

Важливим засобом реалізації інтерактивного навчання є використання інтерактивної дошки, яка перетворює освітній процес на діяльнісний, візуально насичений і динамічний. Вона дозволяє організовувати роботу з текстами та зображеннями, забезпечує можливість віртуального маніпулювання об'єктами (перетягування, групування за ознаками кольору, форми, розміру), що сприяє розвитку навичок класифікації, порівняння та сортування. Крім того, інтерактивна дошка забезпечує формування елементарного алгоритмічного мислення через побудову логічних послідовностей, розвиток операцій аналізу, синтезу й узагальнення (зокрема, через завдання на визначення «зайвого» або встановлення відповідностей), просторового мислення завдяки використанню геометричного конструювання (пазли, танграм, моделювання) [3].

Онлайн-сервіси та інтерактивні платформи є ефективним засобом для формування логіко-математичної компетентності дітей дошкільного та шкільного віку [4]. Зокрема, конструктори інтерактивних вправ дозволяють розробляти завдання для розвитку обчислювальних навичок та логічного мислення. До таких сервісів належать: LearningApps.org (створення вправ, карток, кросвордів, ігор із готовою базою шаблонів), Kahoot! (тести, вікторини, опитування), Quizizz (вікторини та тести для індивідуальної та командної роботи), Wordwall (інтерактивні вправи та ігри для динамічних занять), Genially (презентації, інтерактивні карти, ігри, відео, віртуальні посібники), H5P (42 шаблони для створення інтерактивних вправ), Canva (інтерактивні презентації та відео) та Quizlet (створення навчальних карток із різними режимами запам'ятовування).

Висновки. Отже, застосування ІКТ, інтерактивних програм, мультимедійних презентацій, ігрових додатків та мультфільмів дозволяє вирішувати низку завдань сучасної дошкільної освіти: сприяє засвоєнню математичних понять у доступній і цікавій формі; формує базові математичні уявлення та логічне мислення; забезпечує візуалізацію логіко-математичних понять за допомогою анімацій, схем та зображень; дозволяє адаптувати навчальні програми до індивідуальних можливостей дитини та забезпечує поетапне засвоєння знань, умінь і навичок.

Таким чином, інтерактивні технології підвищують ефективність логіко-математичного розвитку дітей старшого дошкільного віку.

Література

1. Гарбич-Мошора О., Ольшанецька А., Мошора В. Дистанційна освіта в новій українській школі: інновації та виклики у викладанні інформатики. *Молодь і ринок*. 2024. № 7–8/227–228. С. 106–114. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2024.305814>.
2. Гевко О. Інформаційні технології у закладах вищої освіти. Дрогобич : Редакційно-видавничий відділ Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, 2023. 242 с.
3. Дидактичні ігри з математики для дошкільнят. 2023. URL: <https://anelok.in.ua/strong-dydaktychni-ihry-z-matematyky-dlia-doshkilniat-strong/>.
4. Інновації у формуванні логіко-математичної компетенції. Управління освіти адміністрації Салтівського району Харківської міської ради. 2022. URL: http://saltruo.edu.kh.ua/doshkiljna_osvita/rekomendacii_pedagogam/innovacii_u_for_muvanni_logiko-matematichnoi_kompetencii/.
5. Швець Т. А. Цифрові освітні інструменти як засіб формування передшкільної готовності дітей старшого дошкільного віку. *Збірник наукових праць «Педагогічні науки»*. 2025. № 112. С. 113–118. <https://doi.org/10.32999/ksu2413-1865/2025-112-15>.

Скуренко Світлана Леонідівна

Комунальний заклад «Кіровоградський обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського»
(м. Кропивницький, Україна)

ІНТЕГРАЦІЯ МЕДІАГРАМОТНОСТІ В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Сучасний етап розвитку суспільства характеризується інтенсивною інформатизацією всіх сфер життєдіяльності людини. Безперервний інформаційний потік формується завдяки активному використанню електронних засобів комунікації, комп'ютерної техніки та цифрових технологій. У цих умовах засоби масової інформації, зокрема преса, телебачення, Інтернет та інші медіаплатформи, стають невід'ємним елементом соціокультурного середовища сучасної людини. Особливої актуальності ця проблема набуває у контексті розвитку дітей дошкільного віку, оскільки саме в ранньому дитинстві відбувається інтенсивне пізнання навколишнього світу, формування базових ціннісних орієнтацій та моделей поведінки.

Дитина дошкільного віку пізнає дійсність через систему сенсорного досвіду, активно взаємодіючи з навколишнім інформаційним простором. У результаті цього вона стає учасником медіасередовища фактично з перших років життя. У зв'язку з цим значно зростає відповідальність дорослих – батьків і педагогів – за характер медіавпливів на розвиток особистості дитини, оскільки саме вони значною мірою визначають зміст інформаційного середовища, у якому перебуває дошкільник, а також сприяють формуванню у нього певних ціннісних орієнтацій та поведінкових стратегій.

У сучасних соціокультурних умовах спостерігається тенденція до посилення впливу інформаційного середовища на розвиток дітей дошкільного віку, що нерідко перевищує традиційний виховний вплив сім'ї та педагогічного оточення [3]. Вікові психологічні особливості дошкільників, зокрема емоційна вразливість, довірливість, недостатній рівень сформованості критичного мислення, обумовлюють їхню підвищену чутливість до медіавпливів. Діти цього віку часто не здатні самостійно оцінювати зміст інформації, що надходить із медіаджерел, а також розпізнавати приховані маніпулятивні впливи, які можуть міститися в медіатекстах. Перегляд мультфільмів, телепрограм, серіалів часто

супроводжується наслідуванням поведінки персонажів, що безпосередньо впливає на формування у дітей соціальних установок, уявлень про норми поведінки та систему цінностей.

У зв'язку з цим особливої значущості набуває проблема формування медіаграмотності як складової загальної культури особистості. Одним із ефективних засобів вирішення цієї проблеми є медіаосвіта, яка спрямована на розвиток здатності особистості до усвідомленого, критичного та безпечного використання медіаресурсів.

Розвиток медіа у світі та в Україні гостро ставить питання медіаосвіти вихованців дошкільних закладів, адже на перше місце виходять завдання організації освітнього середовища, яке б формувало активну, мислячу, відповідальну людину. У сучасній педагогічній науці медіаосвіта розглядається як складова освітнього процесу, спрямована на формування медіакультури суспільства та підготовку особистості до ефективної, відповідальної та безпечної взаємодії із сучасною системою масової комунікації. Вона охоплює як традиційні медіа (друковані видання, радіо, кіно, телебачення), так і новітні інформаційно-комунікаційні технології, зокрема Інтернет, мобільні засоби зв'язку та комп'ютерно-опосередковані форми комунікації [2].

Важливим результатом реалізації медіаосвітніх підходів у дошкільній освіті є формування медіаграмотності як важливої характеристики особистісного розвитку дитини. Медіаграмотність передбачає здатність розуміти зміст медіатекстів, розрізняти їхні виражальні засоби відповідно до вікових можливостей, а також формувати елементарні навички оцінювання та інтерпретації медійної інформації [4].

До основних завдань медіаосвіти дітей дошкільного віку належать:

1. Забезпечення захисту дітей від потенційно негативного впливу медіа.

2. Формування основ медіаграмотності як передумови усвідомленого споживання інформації.

3. Розвиток медіаімунітету, що передбачає здатність протистояти маніпулятивним інформаційним впливам.

4. Стимулювання творчої активності дітей у процесі медіаторчості.

Особливого значення набуває проблема негативного впливу засобів масової комунікації на психічний та фізичний розвиток дитини. Завдяки широким можливостям Інтернету діти отримують доступ до великого обсягу інформації, частина якої може бути невідповідною їхнім віковим особливостям або навіть потенційно небезпечною. Зокрема, значна кількість медіаконтенту містить сцени насильства, агресії або інші деструктивні елементи, що можуть негативно впливати на емоційний стан та поведінкові реакції дітей.

Крім того, надмірне захоплення комп'ютерними іграми та іншими цифровими формами дозвілля може сприяти формуванню залежності від віртуального середовища, що інколи призводить до послаблення зв'язку з реальністю. Такі явища можуть мати комплексні наслідки для розвитку дитини, зокрема погіршення фізичного стану (порушення зору, постави, режиму сну), а також виникнення психологічних проблем, серед яких підвищена тривожність, дратівливість, зниження рівня соціальної адаптації.

У цьому контексті особливо важливою є роль дорослих як посередників між дитиною та медіасередовищем. Батьки й педагоги повинні контролювати зміст медіаконтенту, з яким взаємодіє дитина, та сприяти формуванню у неї навичок критичного сприйняття інформації, уміння аналізувати медіатексти та розмежовувати реальний і віртуальний простір. Саме педагогічний супровід медіадіяльності дошкільників створює передумови для безпечного та конструктивного використання медіаресурсів у процесі їхнього розвитку.

Українські науковці та практики зазначають, що медіапростір у ЗДО має бути структурованим, безпечним, багатовимірним та підтримувати всебічний розвиток дитини. Це передбачає:

- формування позитивних моделей медіаспоживання;
- активне навчання дітей основам медіаграмотності;
- співпрацю з батьками щодо безпечного використання цифрових пристроїв удома.

Розвиток інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) відкриває нові можливості для організації освітнього процесу. Використання інтерактивних панелей, освітніх медіаресурсів, мультимедійних презентацій може сприяти:

- розвитку мовлення та пізнавальних здібностей;
- розширенню уявлень про навколишній світ;
- підтримці ігрової діяльності.

Педагоги мають не лише використовувати сучасні медіаресурси, а й бути медіаосвіченими, розуміти вплив медіа на дітей. Основні стратегії включають:

- організацію тематичних занять із медіаграмотності (у доступній формі);
- створення сюжетно-рольових ігор із медіазначенням;
- використання комунікативних форматів (обговорення відео, аналіз ілюстрацій тощо).

Але існують певні виклики та ризики використання інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому процесі ЗДО: перевантаження інформацією та надмірний екранний час. Надмірне використання екранних пристроїв може негативно впливати на фізичний та психічний розвиток дитини, зокрема: порушувати сон, знижувати рівень уваги, обмежувати живе спілкування з однолітками. Крім того, без належного контролю діти можуть стикатися з неприйнятним або небезпечним контентом. Важливо, щоб медіапростір ЗДО був обмеженим за доступом, модерованим, підтримував етичні та вікові стандарти.

Рекомендації для організації безпечного медіапростору ЗДО:

1. Розробити локальні медіаполітики для ЗДО, що регламентують використання медіаресурсів.

2. Підвищувати кваліфікацію педагогів щодо медіаграмотності та ІКТ-компетентності.

3. Співпрацювати з батьками, організовувати тренінги та консультації щодо безпечного медіаспоживання.

4. Обирати вікові, педагогічно обґрунтовані медіаресурси, що сприяють розвитку.

5. Створювати ігрові сценарії з медіаелементами, що підтримують творчість та комунікацію.

Отже, в умовах стрімкого розвитку інформаційного суспільства та широкого поширення цифрових технологій медіасередовище стає важливим чинником соціалізації та розвитку дітей дошкільного віку. Сучасні засоби масової комунікації істотно впливають на формування світогляду, ціннісних орієнтацій та поведінкових моделей дитини. Водночас вікові психологічні особливості дошкільників – емоційна вразливість, довірливість та недостатній рівень сформованості критичного мислення – зумовлюють їхню підвищену чутливість до медіавпливів.

Таким чином, реалізація медіаосвітніх підходів у системі дошкільної освіти є необхідною умовою гармонійного розвитку дитини в сучасному інформаційному середовищі. Важлива роль у цьому процесі належить педагогам і батькам, які мають забезпечувати педагогічний супровід взаємодії дітей із медіа, сприяти формуванню критичного ставлення до інформації та створювати умови для безпечного й конструктивного їхнього використання.

Література

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні від 12.01.2021 р. № 33. URL: <https://surl.li/ajltov>.
2. Іванов В., Волошенюк О., Кульчинська Л. Медіаосвіта та медіаграмотність: короткий огляд. Київ : АУП, ЦВП, 2011. 58 с.
3. Медіаграмотність починається з сім'ї: навчально-методичний альбом. Київ : Академія української преси, Центр вільної преси, 2024. 40 с.
4. Медіаосвіта та медіаграмотність: підручник / Ред.-упор. В. Ф. Іванов, О. В. Волошенюк; за науковою редакцією В. В. Різуна. Київ : Центр вільної преси, 2012. 352 с.

Стреленко-Гур'єва Уляна Вікторівна

авторський дошкільний навчальний заклад № 19 «Світлячок»

(ясла-садок комбінованого типу)

(м. Сміла, Черкаська область, Україна)

ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ МУЗИЧНО-ІГРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У СИСТЕМУ НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ У СУЧАСНОМУ ЗДО

На сучасному етапі реформування національної освітньої парадигми особливої гостроти набуває питання пошуку та перевірки інноваційних методологічних підходів до раннього навчання іноземних мов, що безпосередньо зумовлено активними інтеграційними процесами та стратегічною потребою формування гнучкої, полікультурної особистості вже на етапі дошкільного дитинства. Відповідно до положень Базового компонента дошкільної освіти, процес опанування англійської мови має вибудовуватися на принципах природності, емоційної узгодженості та ігрової домінанти, що дозволяє попередити виникнення когнітивного дисонансу та передчасного інтелектуального виснаження вихованців [1].

Соціальна та педагогічна актуальність впровадження музично-ігрових технологій зумовлена унікальними особливостями дітей дошкільного віку, для яких притаманна цілісність сприйняття, а також чутливість до музичних звуків та ритму, що є основою для успішного входження в культуру й розвитку мовлення. Систематичне використання професійно підбраного музичного супроводу в органічному поєднанні з варіативною ігровою діяльністю дозволяє не лише створити максимально комфортний психологічний мікроклімат, а й зменшити мовленнєву тривожність, сприяючи при цьому глибокому мимовільному запам'ятовуванню складних лексико-граматичних структур завдяки активації емоційної та асоціативної пам'яті.

Аналіз науково-педагогічного дискурсу останніх років засвідчує наявність сталого інтересу дослідників до проблематики інтегрованого навчання та широкого використання мистецького інструментарію в освітньому просторі закладів дошкільної освіти. Теоретичне підґрунтя цього напрямку досліджень розробляли такі вчені, як О. Безденежних, яка акцентувала увагу на поліхудожніх підходах до виховання; О. Безсонова та А. Богуш, що присвятили свої

праці ігровому моделюванню комунікативних ситуацій тощо. Суттєвий внесок у вивчення ролі музично-ритмічної стимуляції у навчальному процесі внесли О. Василенко, Н. Гавриш та ін. Глибинні психологічні механізми сприйняття іншомовного контенту були детально висвітлені у працях І. Карабаєвої, Т. Піроженко, Т. Шкваріна та ін.

Мета статті полягає в теоретичному обґрунтуванні доцільності використання музично-ігрових технологій у системі іншомовної підготовки дошкільників в умовах сучасного освітнього середовища.

Специфічна природа навчання англійської мови на етапі дошкілля вимагає повної відмови від традиційних академічних форм на користь створення насиченого імерсивного простору, у якому дитина засвоює мову не як сукупність абстрактних граматичних категорій, а як живий та динамічний засіб емоційної взаємодії з оточуючим середовищем.

Провідну роль у забезпеченні такої динаміки відіграють музично-ігрові технології, які науковці розглядають як багатокомпонентну систему методів, що базуються на нерозривній єдності музичного ритму та метру, вокального інтонування, експресивної рухової активності та сюжетно-рольового змістовного наповнення [2].

На думку І. Костікової та Х. Цзян, взаємодія англійської мови та музичного мистецтва дозволяє активізувати механізми міжпівкульної взаємодії головного мозку, забезпечуючи унікальний баланс між раціональним аналізом мовних одиниць та чуттєвим проживанням змістових ліній музичного твору, що значно підвищує якість засвоєння матеріалу [3].

Ефективність практичної реалізації зазначених технологій у сучасному ЗДО може бути проілюстрована за допомогою авторських кейсів, що враховують варіативність індивідуальних траєкторій розвитку вихованців. Так, наприклад, кейс «Phonetic Melody Canvas» базується на використанні спеціально розроблених вокальних вправ для корекції та закріплення специфічних англійських фонем, де кожен складний звук отримує власну музичну характеристику або асоціюється з візуально-звуковим образом музичного інструмента, що перетворює потенційно монотонну артикуляційну роботу на творчу лабораторію звуку.

Розширюючи межі ігрового простору, кейс «Action Songs Immersive Drama» пропонує трансформацію звичайної англійської пісні у повноцінну інтерактивну мінівиставу, де дошкільники не просто механічно відтворюють лексику, а інтегрують її у власну моторику за допомогою театралізованої зміни ритмів та темпів, що забезпечує стале формування нейронних зв'язків між словом та дією.

Особливе значення у контексті когнітивного розвитку має кейс «Rhythmic Grammar Construction», який спрямований на легке опанування базових граматичних конструкцій шляхом їх накладання на чіткі ритмічні малюнки, що виконуються дітьми на шумових інструментах К. Орфа під динамічний аудіосупровід. Такий метод дозволяє вихованцям на підсвідомому рівні відчувати логіку та мелодику англійського речення, що є важливим для формування автентичної вимови та попередження помилок, зумовлених структурою рідної мови, у майбутньому.

Впровадження описаних кейсів вимагає від педагога не лише високого рівня методичної грамотності, а й глибокого відчуття музики, що дозволяє перетворити навчання на динамічний творчий процес, де кожна дитина стає співтворцем мовленнєвого продукту, відчувачи власну значущість.

Підсумовуючи, можемо стверджувати, що музично-ігрові технології виступають одним із найбільш ефективних інструментів навчання англійської мови у дошкільному віці, оскільки вони повністю відповідають онтогенетичній потребі дитини в гармонійному поєднанні звуку, руху та гри. Застосування такого підходу забезпечує формування стійкої внутрішньої мотивації до вивчення іноземних мов, стимулює розвиток загальних творчих здібностей та закладає міцну основу для подальшого успішного навчання у закладах загальної середньої освіти.

Перспективним напрямом подальших наукових розвідок у цій галузі ми вважаємо розробку та апробацію мультимедійних музично-ігрових комплексів, а також адаптацію презентованих методик для роботи в інклюзивних групах з метою забезпечення рівного доступу до якісної іншомовної освіти для всіх категорій вихованців.

Література

1. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція). Наказ № 33 МОН України від 12.01.2021 р. Київ, 2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/v0033729-21>.

2. Карпенко Г. М. Музичний спосіб вивчення англійської мови як інноваційний метод посилення комунікативної компетентності. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації*. 2020. Т. 31 (70), № 2, Ч. 2. С. 103–107. URL: https://www.philol.vernadskyjournals.in.ua/journals/2020/2_2020/part_2/20.pdf.

3. Костікова І., Цзян Х. Музично-пісенні засоби формування англомовної компетентності молодших школярів: можливості цифрових технологій. *Відкрите освітнє е-середовище сучасного університету*. 2023. Вип. 15. С. 73–84. DOI: <https://doi.org/10.28925/2414-0325.2023.156>.

4. Створення освітньо-ігрового середовища для розвитку комунікативно-мовленнєвих навичок дошкільників: посібник / уклад. Л. М. Агамер'янц. Слов'янськ : Вид-во Б. І. Маторіна, 2019. 83 с. URL: <https://surl.li/yqjckg>.

Тітарчук Наталія Олександрівна

Хмельницький заклад дошкільної освіти № 11 «Золота рибка»
Хмельницької міської ради Хмельницької області
(м. Хмельницький, Україна)

ЗАКЛАД ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ЯК ЄДИНИЙ РОЗВИВАЛЬНИЙ ПРОСТІР

Дошкільна освіта є першою ланкою освітньої системи, яка формує основу для подальшого навчання та розвитку особистості. Заклад дошкільної освіти виступає єдиним розвивальним простором, де інтегруються освітні, виховні та соціальні функції. Саме тут дитина отримує перший досвід соціалізації, формує базові компетентності та ціннісні орієнтири [1].

Актуальність теми зумовлена реформуванням освітньої системи України, впровадженням нового Базового компонента дошкільної освіти (2021), а також потребою у створенні безпечного та інклюзивного середовища для дітей [4].

Поняття «розвивальний простір» у педагогіці трактується як цілісна система умов, що забезпечує гармонійний розвиток особистості. У контексті дошкільної освіти воно включає:

–*освітній компонент* – формування знань, умінь і навичок через ігру та навчальну діяльність;

–*виховний компонент* – розвиток моральних цінностей, культурних традицій, соціальних норм;

–*соціальний компонент* – взаємодія з однолітками, педагогами та батьками;

–*предметно-просторовий компонент* – організація середовища, що стимулює пізнавальну активність [3, с. 42].

Науковці (Я. Корчак, М. Монтессорі, В. Сухомлинський) підкреслювали, що середовище має вирішальне значення для розвитку дитини, адже воно формує її світогляд і поведінкові моделі [5, с. 47].

До практичних аспектів створення єдиного розвивального простору належать:

Освітнє середовище:

–використання інтегрованих занять (мовлення + математика + мистецтво);

–ігрові методики як провідна форма навчання;

–впровадження STEM-елементів у дошкільну освіту [5, с. 49].

Виховне середовище:

- формування цінностей через казки, гру, народні традиції;
- виховання толерантності та поваги до різноманітності;
- розвиток емоційного інтелекту [2, с. 114].

Соціальне середовище:

- співпраця з батьками: спільні заходи, консультації;
- взаємодія з місцевою громадою: участь у культурних та екологічних проєктах [3, с. 88].

Предметно-просторове середовище:

- безпечні та естетично оформлені приміщення;
- зони для різних видів діяльності: творчості, руху, відпочинку;
- використання сучасних технологій (інтерактивні панелі, освітні додатки).

Визначимо сучасні тенденції розвитку єдиного розвивального простору:

Інклюзивність. Заклад дошкільної освіти має забезпечувати рівні можливості для всіх дітей, незалежно від їхніх індивідуальних особливостей чи соціального статусу [2].

Цифрові технології. Інтеграція мультимедійних засобів та онлайн-комунікації з батьками сприяє формуванню інформаційної культури та підготовці дітей до життя в цифровому суспільстві [3, с. 91].

Партнерство з родиною. Спільні проєкти, консультації та участь у плануванні розвитку дитини створюють єдність виховних впливів [2, с. 116].

Екологічний вимір. Формування екологічної свідомості через практичні заходи (догляд за рослинами, сортування відходів, участь у природоохоронних акціях).

Міжкультурний аспект. Знайомство дітей з культурними традиціями різних народів сприяє розвитку толерантності та відкритості [3, с. 102].

Психологічна підтримка. Створення умов для емоційного комфорту, розвитку стресостійкості та формування позитивного ставлення до навчання.

Заклад дошкільної освіти як єдиний розвивальний простір має таке значення для дитини:

- формує ключові компетентності (мовленнєві, соціальні, пізнавальні);
- розвиває творчість та критичне мислення;

- забезпечує психологічну готовність до школи;
- сприяє гармонійному становленню особистості [1].

Отже, заклад дошкільної освіти є фундаментом освітньої системи, адже саме тут створюється цілісний простір розвитку, що поєднує освітні, виховні та соціальні аспекти. Його ефективність залежить від професіоналізму педагогів, співпраці з батьками та сучасної організації середовища.

Література

1. Базовий компонент дошкільної освіти: нова редакція: Наказ Міністерства освіти і науки України від 12.01.2021 № 33. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/v0033729-21>.
2. Дошкільна освіта в сучасному освітньому просторі: актуальні проблеми, досвід, інновації. Матеріали I Всеукраїнської науково-практичної конференції. Харків, 2024. С. 112–118.
3. Омеляненко Н. Розвивальний простір закладу дошкільної освіти. Київ : МОН України, 2022. 180 с.
4. Постанова Кабінету Міністрів України від 26.08.2025 № 1036 «Про новий порядок організації інклюзивного навчання у закладах дошкільної освіти».
5. Шевчук Н. В. STREAM-освіта як інноваційний інтеграційний підхід до формування інженерного мислення у дітей дошкільного віку. *Всеосвіта*. 2025. № 3. С. 45–52.

Ткаченко Ольга Михайлівна

Комунальний заклад «Кіровоградський обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського»
(м. Кропивницький, Україна)

ЕТНОПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ПОЛІКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Глобалізація в базових сферах розвитку суспільства, світові міграційні процеси у контексті трансформації освітніх систем осучаснили компетентнісний підхід та зумовили перегляд низки компетентностей, які є цінними для людини. Серед таких компетентностей дослідниками різних галузей педагогіки, зважаючи на вже згадані чинники, визнано полікультурну компетентність. Реалізація вимог компетентнісного підходу в сучасній дошкільній освіті, потреба формування зазначеного виду компетентності й у дітей дошкільного віку актуалізує перегляд змісту низки професійних компетентностей фахівців у галузі дошкільної освіти, зокрема й полікультурної.

Втілення в життя ідей компетентнісного підходу в закладах вищої педагогічної освіти вивчали О. Бігич, О. Гура, І. Жадан, Я. Кічук, В. Радул, С. Раков, Л. Хоружа та ін. Полікультурну компетентність як складник професійної компетентності вчителів загальноосвітньої школи, зокрема й учителів іноземної мови, розглядали Т. Атрощенко, Л. Волик, Л. Гончаренко, Д. Коврей, В. Кузьменко, Л. Чередниченко та інші вчені.

Значення полікультурної освіти для сучасного суспільства визначали й обґрунтовували В. Болгаріна, М. Гібсон, І. Лощенова, В. Міттер, О. Овчарук. Окремі аспекти організації процесу формування полікультурної компетентності в загальноосвітній школі вивчали Х. Гессе, В. Заслуженюк, П. Кендзьор, Т. Мацейків, В. Присакар, О. Рудницька, Г. Філіпчук. Вимоги до професійної компетентності вихователя, спроможного якісно формувати полікультурну компетентність у дітей дошкільного віку, не знайшли належного висвітлення в науковій літературі, що й зумовило мету цієї роботи.

Метою роботи є окреслення етнопедагогічних аспектів професійної діяльності вихователя закладу дошкільної освіти,

спрямованої на формування у вихованців полікультурної компетентності.

Етнічне різноманіття національного складу України, активізація міграційних процесів, розвиток культури суспільства актуалізують полікультурність як здатність індивіда розуміти, поважати та взаємодіяти з представниками різних культур, що виявляється у толерантності, емпатії та готовності до діалогу, а також у збереженні власної культурної ідентичності. Практика викладання іноземних мов, упровадження наскрізного інтегрованого курсу «Культура добросусідства», розробленого під керівництвом М. Араджионі [3], підтверджують важливість формування полікультурності вже у дошкільному віці.

Не випадково європейські та вітчизняні науковці наголошують на цінності для фахівців у галузі освіти міжкультурної, інтеркультурологічної, інтеркультурної, полікультурної педагогічних компетентностей. Цінність полікультурної компетентності для фахівців у галузі освіти підтверджується й аналізом професійних та освітніх стандартів. Наприклад, аналіз Базового компонента дошкільної освіти та його зіставлення із сучасною педагогічною практикою організації життєдіяльності дітей у закладах дошкільної освіти засвідчують вагомість полікультурної компетентності вихователя для утвердження цінностей дошкільної освіти, зокрема щасливого проживання дитиною дошкільного дитинства, визнання потенціалу дошкільного дитинства в розвитку особистості, зміцнення фізичного, психічного та соціального здоров'я дитини, формування ціннісного ставлення до життя, розвитку творчих здібностей, збереження традицій національного досвіду сімейного та суспільного виховання для збагачення культурного потенціалу взаємодії між поколіннями, збереження дитячої субкультури, організації успішного соціально-педагогічного партнерства [1, с. 3–5].

Полікультурна компетентність вихователя вможливорює якісне полікультурне виховання, яке має свої особливості в різних ланках освіти. Так, полікультурне виховання, на думку П. Кендзьора, передбачає: розвиток у здобувачів освіти моральних цінностей добра, добросусідства, взаємоповаги й рівності, поваги до прав людини, на яких базується демократичне суспільство; навчання правил поведінки та дотримання найважливіших суспільних норм в освітньому середовищі; привчання вихованців дослухатися до думки іншого, сприймати його як рівноправного партнера; формування у дітей

навичок спілкування з представниками різних культур; сприяння розвитку в них нових знань і уявлень про різноманіття навколишнього світу [2, с. 26].

Полікультурна компетентність у проєкції на діяльність вихователя закладу дошкільної освіти передбачає усвідомлення ним власної національної ідентичності, розуміння культур та звичаїв інших народів та толерантного ставлення до культурних відмінностей, здатність до міжкультурного діалогу, готовність до співпраці з батьками вихованців – представниками різних культур, спроможність долати соціальні, етнічні, культурні та інші бар'єри у подальшій професійній діяльності. Усі ці вимоги, на нашу думку, набувають професійного характеру у контексті діяльності вихователя закладу дошкільної освіти за умови врахування етнопедагогічних аспектів його професійної компетентності, що знаходить відображення у відповідному різновиді професійної компетентності.

Етнопедагогічну компетентність вихователя ми розглядаємо як різновид педагогічної компетентності, що дає змогу творчо опрацьовувати надбання народної педагогічної культури з метою організації сучасного освітнього процесу [4].

Аналіз змісту полікультурної компетентності вихователя та його порівняння із сутністю етнопедагогічної компетентності вможливив виокремлення етнопедагогічних аспектів процесу формування елементів полікультурної компетентності у дітей дошкільного віку. До них слід віднести: формування у дітей патріотизму, любові до рідної землі; формування у вихованців якостей особистості, характерних для менталітету українців; ознайомлення з культурою України; організація свят та інших форм виховної роботи, пов'язаних з народними святами та обрядами українців та представників інших культур; врахування етнічних традицій формування особистості вихованців в умовах сім'ї; усвідомлення специфіки спілкування з батьками вихованців – представниками різних народів і культур; оперування краєзнавчим матеріалом у процесі виховання дітей тощо.

Отже, полікультурна компетентність – це різновид компетентності кожної сучасної людини, який доцільно починати формувати вже в дошкільному віці. Якісне формування у дітей полікультурної компетентності передбачає врахування вихователем етнопедагогічних аспектів цього процесу, зумовлених наявністю народних традицій у різних спектрах педагогічного процесу.

Перспективами вивчення проблеми може виступати дослідження процесу формування професійної компетентності майбутнього вихователя закладу дошкільної освіти, спроможного формувати компетенції полікультурної компетентності з урахуванням етнопедагогічних аспектів цього процесу.

Література

1. Базовий компонент дошкільної освіти (2021 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0033729-21#Text>.
2. Кендзьор П. І. Полікультурне виховання учнів у системі діяльності загальноосвітнього навчального закладу (теорія і методика): автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.07. Київ, 2017. 42 с.
3. Культура добросусідства: комплект програм спеціального інтегрованого курсу для закладів освіти України / авторський колектив під керівництвом М. А. Араджионі. Київ : ТОВ «ЛітМір», 2018. 260 с.
4. Ткаченко О. М. Зміст етнопедагогічної компетентності професіонала в галузі освіти. *Дошкільна і початкова освіта в умовах реформ та викликів*: монографія / за заг. ред. О. В. Лобової, С. М. Кондратюк. Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2024. С. 439–471.

Щербань Ірина Сергіївна

Комунальний заклад «Новоградівський заклад дошкільної освіти
(ясла-садок)»

*(с. Новоградівка, Кропивницький район,
Кіровоградська область, Україна)*

ДИТЯЧИЙ САДОК ЯК ПРОСТІР ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Проблема, її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. У сучасних умовах війни в Україні особливої актуальності набуває питання національно-патріотичного виховання. Заклад дошкільної освіти виступає важливим виховним середовищем, в якому діти через гру, спілкування, свята, народні традиції та різні види діяльності знайомляться з культурною спадщиною українського народу. Саме в дошкільному віці закладаються основи національної свідомості, патріотичних почуттів та громадянської позиції.

Короткий огляд публікацій. Проблема формування національної ідентичності дітей дошкільного віку є предметом дослідження багатьох сучасних педагогів та науковців. Нами було опрацьовано наукові роботи І. Беха, К. Суятинової, А. Федорович – усі вони говорять про важливість патріотичного виховання, починаючи з дитячого садка. І. Бех наголошує «Патріотизм – найсильніше почуття людської єдності» [1]. Тому так важливо почати формувати його ще в дошкільному віці. Отже, тема «Дитячий садок як простір формування національної ідентичності дошкільників» є актуальною та потребує подальшого вивчення.

Мета статті. Розкрити процес формування національної ідентичності дітей дошкільного віку, проаналізувати та взяти за основу досвід національно-патріотичного виховання в КЗ «Новоградівський заклад дошкільної освіти (ясла-садок)».

Виклад основного матеріалу. Формування національної ідентичності – важлива мета національно-патріотичного виховання. У педагогічному словнику С. Гончаренко національне виховання пояснює як історично зумовлену і створену самим народом сукупність ідеалів, поглядів, переконань, традицій, звичаїв та інших форм соціальної практики, спрямованих на організацію життєдіяльності підрастаючих поколінь, у процесі якої засвоюється

духовна і матеріальна культура нації, формується національна свідомість і досягається духовна єдність поколінь [2, с. 230].

У наказі Міністерства освіти і науки України «Про деякі питання національно-патріотичного виховання в закладах освіти України» наголошується, що національно-патріотичне виховання є одним із пріоритетних напрямів діяльності закладів освіти: «Національно-патріотичне виховання дітей та молоді – це комплексна, системна і цілеспрямована діяльність органів державної влади та місцевого самоврядування, закладів освіти, сім'ї, громадських об'єднань та благодійних організацій, релігійних організацій та інших інститутів щодо формування у молодого покоління високої патріотичної свідомості, почуття вірності, любові до Батьківщини, турботи про благо свого народу, готовності до виконання громадянського і конституційного обов'язку із захисту національних інтересів, цілісності, незалежності України, сприяння становленню її як правової, демократичної, соціальної держави» [3; 4].

Національна ідентичність починає формуватися з самого народження і в сім'ї. Народжуючись, дитина чує мову, якою спілкуються в сім'ї, чує колискову. Пізніше батьки знайомлять дитину з національними святами та традиціями, які є в родині. Тому важливим принципом формування національної ідентичності є взаємодія сім'ї та дошкільного навчального закладу. Слід провести вступну бесіду з батьками про формування національної ідентичності дитини вдома або опрацювати відповідну анкету.

Дитячий садок виступає простором формування національної ідентичності дошкільників, адже саме тут починається комплексна цілеспрямована робота з національно-педагогічного виховання.

Національна ідентичність як складне багатокomпонентне утворення включає в себе усвідомлення особистістю своєї належності до певної нації, прийняття її історії, мови, культури, традицій, цінностей, а також позитивне ставлення до національної спільноти [4, с. 236]. До української нації належать громадяни, для яких найважливішими цінностями є державна незалежність України, патріотизм, любов до української мови, відчуття єдності та гордості за свою державу, повага до захисників та захисниць України, до державних та народних символів рідної країни.

Під час війни в Україні, коли агресор має на меті не тільки захоплення територій, а й знищення всього українського,

надзвичайно важливим є формування внутрішньої сили кожного українця, сталі переконання дітей у своїй національній приналежності, щоб зовнішні чинники не мали впливу на національну ідентичність дітей та дорослих.

У КЗ «Новоградівський заклад дошкільної освіти (яслах-садку)» педагоги використовують різні форми національно-патріотичного виховання, серед них:

–заняття: «Моя країна – Україна», «Моє рідне село Новоградівка», «Міжнародний день рідної мови», «Державні символи України», «Народні символи України», «Шевченко – поет та художник» та інші;

–творчі роботи: «Тризуб – воля України», «Єдність дитячих долоньок», «Декоруємо глечик», «Вишиванка» та інші;

–народні та календарно-обрядові свята: «Свято осені», «Різдво», «Стрітіння», «Свято української казки»...;

–народні рухливі та дидактичні ігри (роздруковані та онлайн): «Символи України», «Що потрібно військовому?», «Україна яка?»...;

–а також: конструювання (герб України з Lego), дослідницька діяльність (прапор України за допомогою соди, оцету та фарб), вивчення віршів за мнемотаблицями («Мова») тощо...

Створення патріотичних відеороликів посідає особливе місце у роботі вихователів та дітей. Адже сучасні дошкільники дивляться популярні короткі відео та наслідують їх. Педагоги враховують інтереси дітей та працюють у цьому напрямку. Адже, щоб зняти відео, завжди потрібно до цього підготуватися. Дошкільники мають розуміти сенс відео, вчасно створити творчу роботу патріотичного спрямування та уважно слухати вихователя. До того ж вихованці КЗ «Новоградівський ЗДО (ясла-садок)» часто переглядають свої відеоролики, що сприяє повторенню та запам'ятовуванню інформації.

Невід'ємною частиною патріотичного виховання є вшанування пам'яті полеглих героїв. Це передбачає проведення хвилини мовчання, покладання квітів до пам'ятників, запалення свічки пам'яті. Такі дії формують у суспільстві повагу до захисників Батьківщини, зберігають історичну пам'ять та виховують почуття вдячності й відповідальності за майбутнє країни.

Висновки, перспективи. Отже, важливою метою національно-патріотичного виховання є формування національної ідентичності дітей. Саме дитячий садок виступає основним простором для досягнення цієї мети. Педагоги використовують різні форми роботи з

формування національної ідентичності дошкільників з метою створення цікавого пізнавального освітнього процесу та невимушеного засвоєння необхідних знань. У перспективі важливо вибудувати систему роботи закладу з батьками та збагачувати діяльність новими дидактичними іграми та наочними матеріалами.

Література

1. Бех І. Патріотизм: сучасні ознаки та орієнтири виховання. *Рідна школа*. 2015. № 1–2. С. 3–6.
2. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. Київ : Либідь, 1997. 366 с.
3. Про деякі питання національно-патріотичного виховання в закладах освіти України: Наказ Міністерства освіти і науки України від 06 червня 2022 р. № 527. URL: <https://surl.li/lwgget>.
4. Суятинова К. Підготовка вихователів до національно-патріотичного виховання дітей дошкільного віку. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки: зб. наук. пр.* Бердянськ : БДПУ, 2025. Вип. 1. С. 235–242.
5. Федорович А. В. Патріотичне виховання дітей старшого дошкільного віку. *Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету. Серія: Педагогіка*. Мелітополь, 2012. № 8. С. 137–142.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

Андросова Наталя Миколаївна – кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри дошкільної та початкової освіти Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка, м. Кропивницький.

Анісімова Олена Едуардівна – кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри педагогіки та психології дошкільної та початкової освіти Херсонського державного університету, м. Івано-Франківськ.

Бальоха Альона Сергіївна – кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри теорії та методики дошкільної та початкової освіти Херсонського державного університету, м. Івано-Франківськ.

Бикова Олена Олександрівна – голова циклової комісії викладачів психолого-педагогічних дисциплін та методик навчання, викладачка педагогіки, викладачка вищої кваліфікаційної категорії, викладачка-методистка Олександрійського педагогічного фахового коледжу імені В. О. Сухомлинського, м. Олександрія, Кіровоградська область.

Бондаренко Анастасія Олегівна – здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю А 2 Дошкільна освіта, Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка, м. Кропивницький.

Бондаренко Андрій Сергійович – учитель іноземної мови Комунального закладу «Гімназія «Інтелект» Кропивницької міської ради», м. Кропивницький.

Бондаренко Сергій Васильович – старший викладач кафедри дошкільної та початкової освіти Комунального закладу «Кіровоградський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського», м. Кропивницький.

Бурсова Світлана Сергіївна – старша викладачка кафедри дошкільної освіти Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка, м. Полтава.

Валова Яна Олександрівна – здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти Херсонського державного університету, м. Івано-Франківськ.

Гаврило Олена Іллівна – кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри дошкільної і початкової освіти Сумського

державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка, м. Суми.

Гагаріна Наталія Павлівна – доцентка кафедри дошкільної та початкової освіти Комунального закладу «Кіровоградський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського», м. Кропивницький.

Гаран Тамара Анатоліївна – здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти Херсонського державного університету, м. Івано-Франківськ.

Гарлицька Ольга Олександрівна – здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю А 2 Дошкільна освіта, Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка, м. Кропивницький.

Гасин Діана Михайлівна – здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти Херсонського державного університету, м. Івано-Франківськ.

Герелей Оксана Олександрівна – вихователька закладу дошкільної освіти № 11 «Золота рибка» Хмельницької міської ради, м. Хмельницький.

Горська Олена Олександрівна – кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри дошкільної та початкової освіти Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка, м. Кропивницький.

Гуменюк Тетяна Іванівна – вихователька закладу дошкільної освіти № 11 «Золота рибка» Хмельницької міської ради, м. Хмельницький.

Даншаніна Вікторія Олександрівна – здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти Херсонського державного університету, м. Івано-Франківськ.

Демідова Інна Валеріївна – здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю А 2 Дошкільна освіта Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка, м. Кропивницький.

Дубінка Микола Михайлович – доктор педагогічних наук, доцент, в. о. декана факультету освітніх наук та мистецтв

Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка, м. Кропивницький.

Дубовик Юлія Олександрівна – кандидатка педагогічних наук, старша викладачка кафедри дошкільної освіти Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка, м. Полтава.

Забудько Тетяна Олегівна – здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти Херсонського державного університету, м. Івано-Франківськ.

Зімакова Лілія Василівна – кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри дошкільної освіти Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка, м. Полтава.

Іванчук Людмила Володимирівна – вихователька закладу дошкільної освіти № 11 «Золота рибка» Хмельницької міської ради, м. Хмельницький.

Катрич Іванна Михайлівна – здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти Херсонського державного університету, м. Івано-Франківськ.

Котелянець Наталка Валеріївна – докторка педагогічних наук, професорка, завідувачка кафедри дошкільної та початкової освіти Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка, м. Кропивницький.

Котелянець Юлія Сергіївна – докторка педагогічних наук, доцентка кафедри дошкільної та початкової освіти Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка, м. Кропивницький.

Краснянська Єлизавета Олегівна – здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти Херсонського державного університету, м. Івано-Франківськ.

Кулікова Світлана Вікторівна – кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри мистецтв Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка, м. Кропивницький.

Курган Ольга Костянтинівна – вихователька закладу дошкільної освіти № 11 «Золота рибка» Хмельницької міської ради, м. Хмельницький.

Литвиненко Тетяна Валеріївна – здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти Херсонського державного університету, м. Івано-Франківськ.

Максімова Літта Єгорівна – заступниця директора з навчальної роботи, викладачка педагогіки, викладачка вищої кваліфікаційної категорії, викладачка-методистка Олександрійського педагогічного фахового коледжу імені В. О. Сухомлинського, м. Олександрія, Кіровоградська область.

Манжелій Наталія Михайлівна – кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри дошкільної освіти Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка, м. Полтава.

Мартін Аліна Миколаївна – докторка педагогічних наук, доцентка кафедри дошкільної та початкової освіти Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка, м. Кропивницький.

Мегединюк Анастасія Аркадіївна – здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти Херсонського державного університету, м. Івано-Франківськ.

Нікітіна Олена Олександрівна – кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри дошкільної та початкової освіти, проректорка з науково-педагогічної роботи Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка, м. Кропивницький.

Оніщенко Анна Олегівна – здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти Херсонського державного університету, м. Івано-Франківськ.

Пилипейко Анна Вікторівна – здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти Херсонського державного університету, м. Івано-Франківськ.

Прокопенко Анастасія Миколаївна – здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти Херсонського державного університету, м. Івано-Франківськ.

Савченко Наталія Сергіївна – докторка педагогічних наук, професорка кафедри освітніх наук Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка, м. Кропивницький.

Саєнко Маргарита Іванівна – здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю А 2 Дошкільна освіта Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка, м. Кропивницький.

Сіра Тетяна Юріївна – здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти Херсонського державного університету, м. Івано-Франківськ.

Скуренко Світлана Леонідівна – методистка кафедри дошкільної та початкової освіти Комунального закладу «Кіровоградський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського», м. Кропивницький.

Стреленко-Гур'єва Уляна Вікторівна – музичний керівник дошкільного навчального закладу № 19 «Світлячок» (ясла-садок комбінованого типу), м. Сміла, Черкаська область.

Тітарчук Наталія Олександрівна – вихователька закладу дошкільної освіти № 11 «Золота рибка» Хмельницької міської ради, м. Хмельницький.

Ткаченко Ольга Михайлівна – докторка педагогічних наук, професорка, доцентка кафедри дошкільної та початкової освіти Комунального закладу «Кіровоградський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського», м. Кропивницький.

Фазан Тетяна Павлівна – кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри дошкільної освіти Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка, м. Полтава.

Цюпак Ірина Миколаївна – кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри педагогіки та психології дошкільної та початкової освіти Херсонського державного університету, м. Івано-Франківськ.

Швець Тетяна Анатоліївна – кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри теорії та методики дошкільної та початкової освіти Херсонського державного університету, м. Івано-Франківськ.

Щербань Ірина Сергіївна – вихователька Комунального закладу «Новоградівський заклад дошкільної освіти (ясла-садок)», с. Новоградівка, Кропивницький район, Кіровоградська область.

Стратегії розвитку дошкільної освіти в умовах сьогодення

збірник матеріалів IV Всеукраїнської науково-практичної
інтернет-конференції 23 квітня 2026 р.

Підп. до друку 30.04.2026 р. Папір офсет. Цифровий друк.
Умовн. друк. арк. 5. Обл. вид. арк. 5,18.

*ВІДДРУКОВАНО: ФОП Піскова М.А.
м. Кропивницький, вул. Тараса Карпи, 17–11.*

СВІДОЦТВО ПРО ДЕРЖАВНУ РЕЄСТРАЦІЮ
№ 2444000000027816 від 18.08.2016.